

รายงานผลการวิจัย
เงินทุนอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดิน 2536

เรื่อง
การสำรวจทัศนคติของสตรีผู้นำในระดับท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์
ทรัพยากรป่าไม้

333.7516
จ 458 ก
พ. 1

โดย
จิตราภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์
พัชนี เชษฐรรยา

รายงานผลการวิจัย
เงินทุนอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดิน 2536

เรื่อง

การสำรวจทัศนคติของสตรีผู้นำในระดับท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์
ทรัพยากรป่าไม้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โดย

จิตราภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์

พิชณี เขยจรรยา

บทคัดย่อ

งานวิจัย เรื่อง "ทัศนคติของสตรีผู้นำระดับท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับข่าวสาร ทัศนคติ ความรู้ และการมีส่วนร่วมในการชกแจงใจประชาชนในชุมชน เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของสตรีผู้นำระดับท้องถิ่น รวมทั้งเพื่อศึกษาปัญหาของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมในการชกแจงใจให้ประชาชนอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากสตรีผู้นำท้องถิ่นในเขตป่าไม้ภาคเหนือ 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครสวรรค์ อุทัยธานี และกำแพงเพชร จำนวน 153 คน เครื่องที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม

ผลการวิจัยมีโดยสรุปดังนี้

1. ผู้นำสตรีส่วนใหญ่รับข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา อยู่ในระดับค่อนข้างน้อย สื่อที่รับข่าวสารมากที่สุดคือ โทรทัศน์ วิทยุ และการประชุมอบรม ส่วนการเผยแพร่ข่าวสารด้านนี้มีค่อนข้างน้อย เช่นเดียวกัน
2. ความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมของผู้นำสตรีระดับท้องถิ่นในการชกแจงใจประชาชนให้อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อยู่ในระดับปานกลาง และไม่มีความสัมพันธ์กันระหว่างความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมของผู้นำสตรีท้องถิ่นในการชกแจงใจประชาชนให้อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
3. ปัญหาที่สำคัญที่สุดของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้คือ ประชาชนขาดความร่วมมือในการอนุรักษ์ เพราะขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความจำเป็นในการอนุรักษ์ เพราะยังมีปัญหาปากท้องซึ่งสำคัญกว่า ยังไม่สามารถแก้ไขได้

Jitraporn Sudhivoraseth and Patchanee Cheyjunya : The Attitudes of Local Women Leaders Towards The Forest Conservation, Department of Public Relations, Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University 1993.

This survey research is aimed to study :-

1. the media exposure, the attitudes, the participation of local women leaders in persuading their community to conserve the forest resource;
2. the conservation problems and obstacles;
3. the relationship between knowledge, attitudes and the local women leaders' participation in persuading their communities to conserve the forest resource.

The research methodology to be used in this research is a survey. By using a questionnaire to collect data, a purposive sampling of 153 local women leaders in the northern forest areas : Nakornsawan, Uthaithani and Kampaengpetch, were interviewed. The populations were teachers, village leaders, district leaders, assistants to village leaders, village physicians and members of community organizations, e.g. house wife club, and village committee.

The findings of the study are as follows :-

1. During the first six months period of conducting this research, most local women leaders received minimal message on forest conservation. The media which they exposed most and were able to get the message were from television, radio, and some training or seminars on forest conservation organized by some NGO's and some governmental

organizations. At the same time, the dissemination of information on forest conservation was rather low;

2. The knowledge, the attitudes and the participation of local women leaders in persuading their communities were moderate. There were no relationships between attitudes, knowledge, and participation of the local women leaders in persuading their communities to conserve the forests;

3. Due to their basic needs, lack of knowledge, of correct understanding and of awareness of the needs and the importance of forest conservation, bring to the lack of community cooperation which is the most important and serious problem of forest conservation.

สำนักงานวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เพ็ญศรี สหกิจวรรณวิมลรัตน์
มอบให้หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๒๖ / ๓๕ / ๖๗

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
บทที่ 1 บทนำ.....	1
วัตถุประสงค์ของโครงการ.....	2
ขอบเขตการวิจัย.....	2
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
ความหมายของทรัพยากรป่าไม้ แนวคิด เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากร	
ธรรมชาติ.....	7
แนวความคิด เกี่ยวกับความรู้.....	19
งานวิจัยทางด้านทัศนคติ ความรู้ความ เข้าใจและการมีส่วนร่วม ในการ	
อนุรักษ์ป่าไม้.....	20
แนวความคิดและทฤษฎีทางด้านผู้นำท้องถิ่น.....	28
งานวิจัยด้านผู้นำท้องถิ่นกับการ เปิดรับข่าวสาร.....	42
งานวิจัยด้านสตรีศึกษา.....	44
แนวคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับการใช้สื่อมวลชนและสื่อบุคคลในการชักจูงใจให้	
เปลี่ยนทัศนคติ.....	47
แนวความคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับการ เปิดรับสื่อ.....	53
แนวความคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับการ เปลี่ยนแปลงความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม	
แนวความคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับการ เปิดรับสื่อ.....	54
แนวความคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับการ เปิดรับสื่อ.....	60
งานวิจัย เกี่ยวกับพฤติกรรมกรการรับสื่อ.....	61
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	64
กลุ่มตัวอย่างและวิธีการสุ่มตัวอย่าง.....	64

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	64
การรวบรวมข้อมูล.....	65
ตัวแปรในการวิจัย.....	65
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	67
การประมวลผลข้อมูล.....	67
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	68
ลักษณะทั่วไปทางประชากร.....	68
การรับข่าวสารและ เผยแพร่ข่าวสารด้านอนุรักษ์.....	74
ปัญหาการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้.....	103
ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์.....	106
ทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์.....	108
การมีส่วนร่วมในการชกแจงใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์.....	110
ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมในการชกแจงใจ ให้ประชาชนอนุรักษ์.....	116
บทที่ 5 ข้อสรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	118
บรรณานุกรม.....	127
ภาคผนวก.....	132
แบบสอบถาม.....	132

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ปัจจุบันสตรีได้มีบทบาทในการบริหารและการปกครองประเทศมากขึ้น และนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา¹ สตรีได้รับอนุญาตให้เข้าดำรงตำแหน่งผู้นำในการปกครอง ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน และแพทย์ประจำตำบลเพิ่มมากขึ้น สตรีผู้นำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสตรีผู้นำในระดับท้องถิ่น สามารถแสดงบทบาทได้ในหลายด้าน อาทิ การพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน การสร้างความมั่นคงแก่ชุมชน งานป้องกันและปราบปราม โจรผู้ร้าย การดูแลและควบคุมงานสถิติและทะเบียน การประสานงานและให้ความช่วยเหลือกับทางราชการ การทำให้ชาวบ้านรักและสามัคคี และการแสดงบทบาทเป็นตัวแทนราษฎรในการรับรู้ปัญหาและติดต่อกับงานต่าง ๆ ซึ่งได้รับการยอมรับจากประชาชนและข้าราชการในพื้นที่เป็นอย่างดี

ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพื่อเป็นการรักษาภาวะแวดล้อมและระบบนิเวศน์ การมีเจ้าหน้าที่รักษาป่าไม้เป็นผู้ดูแลแต่เพียงลำพังฝ่ายเดียวไม่สามารถกระทำได้อย่างทั่วถึง และต้องประสบปัญหานานาประการ การอนุรักษ์ดังกล่าว จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจกันเป็นอย่างดีจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะกับประชาชนในท้องถิ่นนั้น จึงจะทำให้การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ประสบความสำเร็จได้ การที่ผู้นำสตรีระดับท้องถิ่นมีภาระกิจและหน้าที่กว้างขวางหลากหลาย และครอบคลุมวิถีชีวิตประชาชนในทุกด้าน การศึกษา ทักษะคิด ความคิด ความเชื่อ และการมองโลกของผู้นำสตรีระดับท้องถิ่น เป็นสิ่งที่น่าสนใจศึกษา เพราะทักษะคิด ความคิด ความเชื่อ ของบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดความประพฤติ หรือการปฏิบัติตนของบุคคล โดยเฉพาะทักษะคิดของผู้นำจะมีอิทธิพลต่อทักษะคิด ความคิด ความเชื่อ และการประพฤติปฏิบัติของบุคคลและชุมชนด้วยความเข้าใจ

¹ สหมีรา จิตตลากร, ภาวะผู้นำของสตรีในการปกครองท้องถิ่นของไทย วิทยานิพนธ์

ทัศนคติของสตรีผู้นำระดับท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จะ เป็นการ เอื้ออำนวยและ เป็นกลไก สำคัญในการโน้มน้าวใจให้ประชาชนในท้องถิ่นตระหนักเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ป่าไม้และ สภาวะแวดล้อม ตลอดจนการได้รับความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนให้ช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่า ไม้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ฉะนั้น การสำรวจทัศนคติของสตรีผู้นำระดับท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จะช่วย ให้ทราบบทบาทของสตรีและการตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสิ่งแวดล้อม ได้ชัดเจนขึ้น รวมทั้งสิ่งจูงใจที่มีผลต่อการโน้มน้าวใจและขอความร่วมมือจากประชาชนในท้องถิ่น นั้น

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อทราบทัศนคติ ความรู้ความเข้าใจและบทบาทการมีส่วนร่วมในการชักจูงใจ ประชาชน ในชุมชน เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของสตรีผู้นำระดับท้องถิ่น
2. เพื่อทราบปัญหาของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมจากสตรีผู้นำระดับ ท้องถิ่น
3. เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความ เข้าใจทัศนคติและบทบาทการมีส่วนร่วม ในการชักจูงใจประชาชนให้อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของสตรีผู้นำระดับท้องถิ่น

ขอบ เขตการวิจัย

1. ทำการสำรวจทัศนคติของผู้นำสตรีในระดับท้องถิ่น
2. เก็บข้อมูลใน เขตจังหวัดบางจังหวัดในภาค เหนือ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการรณรงค์หรือ เผยแพร่ข้อมูลความรู้ทางด้านอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ จังหวัดนครสวรรค์ อุทัยธานี ซึ่งเป็น ศูนย์กลางของการรณรงค์ใน เขตภาค เหนือ และ เป็น เขตอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งเป็นมรดกโลก และจังหวัดกำแพงเพชร;

วิธีการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรในเขตจังหวัดภาคเหนือ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีโครงการรณรงค์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในท้องถิ่น โดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นหน่วยของรัฐ หรือองค์กรพัฒนาเอกชน ในช่วงก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูลมาแล้ว ไม่นานกว่า 3 เดือน การรวบรวมข้อมูลจะใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยแบบสอบถามกับ สตรีผู้นำในระดับท้องถิ่น

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สตรีผู้นำ หมายถึง

1. ตำแหน่งผู้นำที่มาจากการเลือกตั้ง ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
2. ตำแหน่งที่มาจากการแต่งตั้ง ได้แก่ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน และแพทย์

ประจำตำบล

3. ครูในสังกัดกรมสามัญศึกษา
4. กรรมการในองค์กรท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้ง เช่น ชมรมแม่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน

หมู่บ้าน

ทรัพยากรป่าไม้ หมายถึง ต้นไม้ ของป่า และสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย ตลอดจนทุกสิ่งที่อยู่ตามธรรมชาติ ซึ่งมีผลทำให้ป่าไม้อำนวยผลประโยชน์หลายด้านแก่มนุษย์และสังคม

การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ หมายถึง การใช้ทรัพยากรป่าไม้ที่เหมาะสม การป้องกัน การบำรุงรักษา เพื่อประชาชนจะได้ใช้ประโยชน์จากป่าทั้งทางตรงและทางอ้อม

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ หมายถึง การให้ความร่วมมือในการป้องกัน บำรุงรักษาป่าไม้ รวมทั้งเข้าร่วมโครงการปลูกป่า ปลูกต้นไม้ ได้แก่ โครงการปลูกไม้ยืนต้นแบบ ประชาอาสา โครงการปลูกไม้ใช้สอยหรือโครงการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ประกอบด้วยเนื้อหาต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมในขั้นตอน ได้แก่ (1) การสำรวจสภาพป่าไม้และปัญหาการทำลายป่าไม้ในเขตการปกครอง (2) ค้นหาสาเหตุที่ทำให้ป่าไม้ลดลง (3) วางแผนป้องกันรักษาป่าไม้

(4) ปฏิบัติตามแผนป้องกันรักษาป่าไม้ (5) บำรุงรักษาป่าไม้ และ (6) ติดตามผลงานที่ได้ปฏิบัติในการป้องกันบำรุงรักษาป่าไม้

2. การมีส่วนร่วมในรูปแบบ ได้แก่ (1) ร่วมประชุม (2) ร่วมออกเงิน (3) ร่วมออกแรง (4) ร่วมออกวัสดุ (5) ร่วมประชาสัมพันธ์ (6) ร่วมเป็นกรรมการ (7) ร่วมชักชวน (8) ร่วมเป็นผู้นำ (9) ร่วมเป็นผู้ประสาน และ (10) ร่วมบริโภคน้ำมัน โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ร่วมประชุม หมายถึง ร่วมประชุมเรื่องการป้องกันดูแลรักษาป่า หรือ เรื่องโครงการปลูกป่า ปลูกต้นไม้ หรือ เสนอความคิดเห็นในการป้องกันรักษาป่าไม้ในที่ประชุม อย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสามอย่างรวมกัน

2.2 ร่วมออกเงิน หมายถึง ออกเงินช่วยเหลือในการป้องกันและรักษาป่าไม้ หรือออกเงินช่วยเหลือโครงการปลูกป่า ปลูกต้นไม้ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างรวมกัน

2.3 ร่วมออกแรง หมายถึง ออกแรงปลูกต้นไม้ตามโครงการปลูกป่า ปลูกต้นไม้ หรือค้ำไฟป่า หรือร่วมกับเจ้าหน้าที่จับกุมผู้บุกรุกทำลายป่าไม้ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสามอย่างรวมกัน

2.4 ร่วมออกวัสดุ หมายถึง ออกวัสดุอุปกรณ์ในโครงการปลูกป่า ปลูกต้นไม้ หรือออกวัสดุอุปกรณ์ให้เจ้าหน้าที่ในการป้องกันรักษาป่าไม้ อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่างรวมกัน

2.5 ร่วมประชาสัมพันธ์ หมายถึง เผยแพร่ข่าวสารและความรู้เรื่องประโยชน์ของป่าไม้และโทษของการตัดไม้ทำลายป่า หรือเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการปลูกป่า ปลูกต้นไม้ อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่างรวมกัน

2.6 ร่วมเป็นกรรมการ หมายถึง เป็นกรรมการในการป้องกันรักษาป่าไม้ หรือเป็นกรรมการในโครงการปลูกป่า ปลูกต้นไม้ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างรวมกัน

2.7 ร่วมชักชวน หมายถึง ชักชวนให้ลูกบ้านดูแลรักษาป่าไม้ หรือชักชวนลูกบ้านปลูกป่า ปลูกต้นไม้ไว้ใช้สอย หรือชักชวนลูกบ้านปลูกต้นไม้ในวันต้นไม้แห่งชาติอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสามอย่างรวมกัน

2.8 ร่วม เป็นผู้นำ หมายถึง นำลูกบ้านต่อต้านผู้มีอิทธิพลที่บุกรุกตัดไม้ทำลายป่า หรือทำหนังสือร้องเรียน เมื่อมีผู้บุกรุกตัดไม้ทำลายป่า หรือจัดตั้งกรรมการหมู่บ้าน ในการป้องกันดูแลรักษาป่าไม้ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือสามอย่างรวมกัน

2.9 ร่วม เป็นผู้ประสานงาน หมายถึง ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ในโครงการปลูกป่า ปลูกต้นไม้ หรืออำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ในการป้องกันรักษาป่าไม้หรือรายงานเจ้าหน้าที่ เมื่อมีผู้บุกรุกตัดไม้ทำลายป่าหรือเมื่อเกิดไฟป่า อย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสามอย่างรวมกัน

2.10 ร่วมบริโภคน้ำ หมายถึง นำไม้ที่แห้งคายนำมาทำฟันหรือถ่าน หรือใช้สอย หรือนำไม้ที่โตเต็มที่แลมาสร้างบ้าน เป็นบางครั้ง หรือนำพืชสมุนไพรในป่ามาทำยารักษาโรคอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสามอย่างรวมกัน

ทัศนคติ หมายถึง ความคิดเห็นของผู้นำสตรีระดับท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งแบ่ง เป็นความคิดเห็นในทางบวก คือ เห็นด้วยและความคิดเห็นในทางลบ คือ ไม่เห็นด้วย

ความรู้ ความเข้าใจ หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจที่ได้รับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ บุคคล และหน่วยเคลื่อนที่ขององค์กรของรัฐ และองค์กรเอกชน เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการชักจูงใจประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ประชาชน หมายถึง ผู้ที่อยู่อาศัยในท้องถิ่นซึ่งผู้นำสตรีอาศัยอยู่ ซึ่งได้แก่ พื้นที่ในเขตจังหวัด 3 จังหวัด คือ นครสวรรค์ อุทัยธานี และกำแพงเพชร

การรับข่าวสาร หมายถึง การรับข่าวสารจากสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ และสื่อบุคคล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผน เพิ่มศักยภาพและคุณภาพชีวิตของสตรีในระดับท้องถิ่น อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและชนบทให้สอดคล้องกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

2. เพื่อนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในการวางแผนและกำหนดวิธีการที่เหมาะสมในการ
รณรงค์ให้ประชาชนในท้องถิ่นชนบท มีทัศนคติความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ตลอดจนการให้ความร่วม
มือในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

3. เป็นกรณีศึกษาทางวิชาการในสาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการโดย เฉพาะอย่างยิ่ง
แนวคิด เกี่ยวกับการใช้สื่อ เผยแพร่ความรู้ ผ่านทางผู้นำความคิดเห็นในชุมชน แนวคิด เกี่ยวกับการ
รับนวัตกรรมในท้องถิ่นชนบท รวมทั้งการประยุกต์ใช้ เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนในด้านอื่น ๆ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยนี้ เป็นการศึกษาทัศนคติของสตรีผู้นำระดับท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ซึ่ง เป็นการศึกษาทัศนคติ ความรู้ การมีส่วนร่วม การเปิดรับข่าวสารและการชักจูงใจของผู้นำสตรี ในระดับท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1. ความหมายของทรัพยากรป่าไม้ แนวความคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
2. แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยด้านทัศนคติ ความรู้ ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
3. แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยทางด้านผู้นำท้องถิ่น
4. งานวิจัยด้านสตรีศึกษา
5. แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัย เกี่ยวกับการใช้สื่อมวลชนและสื่อบุคคลในการชักจูงใจให้ประชาชนในท้องถิ่น เปลี่ยนทัศนคติ ความรู้ ความเข้าใจ และพฤติกรรมของประชาชนในท้องถิ่นชนบท
6. ทฤษฎีและงานวิจัย เกี่ยวกับพฤติกรรม การเปิดรับสื่อ

(1) ความหมายของทรัพยากรป่าไม้ และแนวความคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

1.1 ความหมายของทรัพยากรป่าไม้

ฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ กรมป่าไม้ (ม.ป.ป. : 16 อ้างในศราภย์ วิณะคุปต์ 2533) กล่าวว่า ความหมายของป่าไม้นั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นที่รวมของสิ่งมีชีวิต อันมี ต้นไม้ เป็นพืชสำคัญทาง เศรษฐกิจและชีววิทยา สิ่งที่จะกำหนดลงไปว่าบริเวณใดเป็นป่าไม้นั้น ต้องมี ปริมาณต้นไม้หนาแน่น เพียงพอ และมีพื้นที่กว้างขวางเพียงพอที่จะมีอิทธิพลต่อดินฟ้าอากาศในท้องถิ่น และทางนิเวศวิทยาแตกต่างจากพื้นดินภายนอกโดยทั่วไป พื้นที่ที่เป็นป่าไม้ อาจจัด เพื่อสำหรับผลิตไม้ หรือรักษาดินน้ำลำธาร หรือ เป็นสถานที่พักผ่อนตามธรรมชาติก็ได้

กฎหมายป่าไม้ แยกศัพท์คำว่า "ป่าไม้" ออกเป็น "ป่า" และ "ไม้" หมายถึง พื้นที่ที่ยังมิได้มีบุคคลได้มาความกฎหมายที่ดิน "ไม้" หมายถึงไม้ทุกชนิดที่เป็นต้น เป็นกอและ เป็นเถา

ซึ่ง เมื่อรวม เข้าด้วยกันแล้ว ก็มีความหมายสอดคล้องกับความเข้าใจโดยทั่ว ๆ ไปที่ว่า ป่าไม้คือที่ดิน ที่มีไม้ชนิดต่าง ๆ ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่นติดต่อกัน เป็นผืนใหญ่ ในแง่ของนิเวศวิทยา ป่าไม้เป็นถิ่นอาศัย อย่างหนึ่งซึ่งแตกต่างไปจากทุ่งหญ้าและทะเลทราย

1.2 แนวความคิดและหลักการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ กรมป่าไม้ (ม.ป.ป. : 16 อ่างในศรวณีย์ วิณะคุปต์, 2533) ได้ให้ความหมายของทรัพยากรธรรมชาติว่า หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่บังเกิดขึ้น โดยธรรมชาติและเป็นประโยชน์กับมนุษย์ คือสิ่งใดก็ตามที่มีประโยชน์สามารถสนองความต้องการของคนเราได้ และสิ่งนั้นมีขึ้น เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ก็เรียกได้ว่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติทั้งสิ้น

อาษา พรหมบุปผา (2529 : 6 อ่างในศรวณีย์ วิณะคุปต์ 2533 : 24) กล่าวถึง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติว่าหมายถึง การใช้และการระวังรักษาทรัพยากรธรรมชาติด้วยวิธีฉลาดและให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ซึ่งเป็นเรื่องระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ ธรรมชาติ มีความมุ่งหมายที่จะรักษาสวัสดิภาพของสังคมหรือคนส่วนรวม การขาดแคลนสูญเสียหรือขาดความสมดุลย์ของธรรมชาติ ย่อมมีผลกระทบต่อความ เป็นอยู่ของสัตว์โลกซึ่งรวมถึง มนุษย์ด้วย

หลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สาคร ถือเจริญ (2524 : 7 7-10) ได้ให้หลักการไว้ ดังนี้ คือ

1. การอนุรักษ์ทางตรงหรือมาตรการทางตรง
 2. การอนุรักษ์ทางอ้อมหรือมาตรการทางสังคม
- การอนุรักษ์ทางตรงหรือมาตรการทางตรง ได้แก่

1. การปกป้องรักษา การคุ้มครอง (Reservation) หมายถึงการรักษา ทรัพยากรนั้นไว้ให้คงสภาพเดิมตามธรรมชาติ มีการจำกัดการใช้ ป้องกันมิให้ถูกทำลาย เช่นอาจ เขียนป้ายห้าม วิธีการคุ้มครอง ปกป้องรักษานี้จำเป็นสำหรับอนาคต ทรัพยากรที่เหมาะสมแก่การ อนุรักษ์วิธีนี้ ได้แก่ ทิวทัศน์ สิ่งที่มีค่าทางประวัติศาสตร์

2. การบูรณะปฏิสังขรณ์ การซ่อมแซมหรือการสร้างขึ้นใหม่ (Restoration) ใช้อย่างกว้างขวางกับทรัพยากรทุกชนิด ยกเว้นแร่ธาตุ ส่วนทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ สัตว์ป่า สามารถบูรณะให้คืนสู่สภาพเดิม หรือสภาพที่เหมาะสมได้

3. การปรับปรุงให้ดีกว่าสภาพธรรมชาติ (Benefication) คือหลักการให้ผลผลิตสูงกว่าธรรมชาติ เช่น การปรับปรุงหาดทรายให้สามารถปลูกพืชได้
4. การผลิตและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อจะได้มีใช้ในระยะเวลานาน และสำหรับคนจำนวนมากที่สุดด้วย
5. การนำกลับมาใช้ใหม่ (Re-use) เป็นการนำทรัพยากรที่หมดสภาพแล้วมาดัดแปลงแก้ไขหรือนำมาทำใหม่
6. นำสิ่งอื่นมาใช้ทดแทน (Substitution) วิธีการนี้ใช้หลักที่ว่า

ใช้ทรัพยากรที่บูรณ์ได้	แทนทรัพยากรที่บูรณ์ไม่ได้
ใช้ทรัพยากรที่มีมาก	แทนทรัพยากรที่มีน้อย
ใช้ทรัพยากรที่หาง่าย	แทนทรัพยากรที่หายาก
7. การตรวจสอบปริมาณและคุณภาพของทรัพยากร การใช้ทรัพยากรอย่างฉลาด รู้จักใช้ทรัพยากรนั้น ๆ ก่อน กล่าวคือ ต้องรู้จักธรรมชาติ ต้นกำเนิด ปริมาณ คุณภาพ ความสำคัญ ก่อน เพื่อจะใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

การอนุรักษ์ทางอ้อมหรือมาตรการทางสังคม สังคมควรจะมีส่วนรับผิดชอบให้ความร่วมมืออนุรักษ์ทรัพยากรโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น

1. สาธารณชนให้ความร่วมมือ เช่น การดำเนินงานในรูปขององค์กร สมาคม ชมรม เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากร
2. ใช้กฎหมายควบคุม กฎหมายเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดผลดี ในเรื่องกฎหมายนี้รัฐบาลต้องทำให้รัดกุมหรือต้องพิจารณาออกกฎหมายที่ไม่ เปิดโอกาสให้ผู้เห็นแก่ตัวใช้ เป็นเครื่องมือทำลายประโยชน์ของส่วนรวมได้ รวมทั้งกฎหมายเหล่านั้นต้องทันต่อเหตุการณ์ด้วย
3. การศึกษา วิธีนี้จำเป็นอย่างยิ่งเพราะการทำให้คนมีความรู้ย่อมช่วยให้การอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมเกิดผลดี แม้จะต้องใช้เวลานานก็ตาม คนทุกคนในสังคมควรได้รับรู้และเข้าใจใน เรื่องของทรัพยากร ตระหนักถึงปัญหาสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรและ เห็นคุณค่าของทรัพยากรโดยสอดคล้องกับความรู้ เรื่องนี้ในหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ ตลอดจนการให้ความรู้แก่

ประชาชนโดยทั่วไปให้ทั่วถึง โดยการแนะนำชักชวนทางสื่อมวลชน การฝึกอบรมนอกหลักสูตรต่าง ๆ อันจะเป็นการทำให้ประชาชนทั่วไปสนใจการอนุรักษ์ ช่วยทำให้การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม บรรลุเป้าหมาย

ฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ กรมป่าไม้ (ม.ป.ป. : 5 กล่าวว่่า วิธีการอนุรักษ์ (Method of Conservation) มีอยู่หลายวิธี แต่การจะเลือกปฏิบัติแบบใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับพิจารณาว่าอย่างไรจะเหมาะสมและได้ประโยชน์มากกว่าดังนี้

1. การถนอม (Preservation) ได้แก่ การถนอมดิน ถนอม เพื่อให้ทรัพยากรที่มีอยู่ได้มีการใช้ไปได้นาน
2. การบูรณะ หมายถึง การปรับปรุงของเก่าให้ดีขึ้น สามารถใช้ประโยชน์ได้อีก แทนที่จะทิ้งให้เน่าผุพังหรือเสื่อมประโยชน์ เช่น การบูรณะวัดอุโบสถ การบูรณะอุทยาน
3. การปรับปรุงของเดิมให้มีประสิทธิภาพ หรือมีประโยชน์มากกว่าเก่า เช่น การปรับปรุงรถยนต์ที่อาจนั่งได้อย่างเดียว ก็ปรับปรุงตัวถังให้บรรทุกได้ด้วย หรือรถแทรกเตอร์ที่ใช้ไถนา ก็ปรับปรุงให้ทุกคืนได้ สูบน้ำได้ ปรับพื้นที่ได้ เป็นต้น
4. การปรับปรุงคุณภาพสิ่งประดิษฐ์เก่าให้ดีขึ้น โดยไม่ให้ราคาของสิ่งประดิษฐ์นั้นสูงขึ้น เราจะเห็นได้จากปัจจุบันสินค้าใหม่ ๆ แปรลก ๆ ออกวางขายทั้งที่ราคาเท่ากันหรือสูงกว่าเดิม
5. การหาทางเอาของเก่าออกมาใช้อีก (Re-use) แทนที่จะทิ้งไว้เฉย ๆ ให้เสื่อมราคา หรือผุพัง สนิมขึ้น เช่น เอาถังน้ำมันไปทำความสะอาด แล้วทำเป็นที่ใส่ขยะหรือทำถังปลูกต้นไม้ บางคนเอาไปทำหลังคาม้านกก็มี อย่างนี้เป็นต้น
6. การนำเอาของอื่นมาใช้แทนกัน (Substitution) แทนที่จะใช้วัตถุบก ก็อาจจะใช้ของอื่นที่ถูกกว่า แต่มีประโยชน์เท่าเทียมกันมาใช้แทน เช่น ใช้กระเบื้องมุงหลังคาแทนการใช้สังกะสี ใช้ไม้อัดแทนการใช้ไม้ เป็นต้น
7. การประดิษฐ์ของเทียมขึ้นใช้ (Artificial) เช่น ใช้ยางเทียม ไทยเทียม เป็นการหลีกเลี่ยงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติแท้ ๆ ที่กำลังหมดไป หรือมีน้อย ซึ่งในปัจจุบันนิยมกันมาก จะเห็นได้ว่ามีของเทียมใช้มาก

8. การหาประโยชน์จากสิ่งของที่ได้เปล่าหรือลงทุนน้อย เช่น การทำไฟฟ้า จากกำลังน้ำตก การทำความร้อนจากแสงอาทิตย์ การสร้างกังหันลมในการปั่นไฟฟ้า เป็นต้น

ฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ กรมป่าไม้ (ม.ป.ป. : 2) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. ทรัพยากรธรรมชาติบางชนิดเป็นอาหารของมนุษย์ เช่น พืช สัตว์ป่า ปลา พวกนี้ถูกจับฆ่าเป็นอาหารของมนุษย์ซึ่งนับวันก็จะหมดไป
2. ทรัพยากรบางประเภทเป็นปัจจัยในการดำรงชีพ เช่น ป่าไม้ ถ้าใช้มาก ๆ จะหมดไปอย่างรวดเร็ว
3. ทรัพยากรธรรมชาติบางชนิดได้ถูกมนุษย์ใช้เป็นเครื่องทำมาหากิน และเป็นอาหารอีกทีหนึ่ง เช่น ที่ดินซึ่งใช้ในการเพาะปลูก ทำการกสิกรรม เลี้ยงสัตว์ เพื่อหาอาหารมาเลี้ยงตัวเอง และพวกของป่า เช่น หนังกวาง ไม้ และผลไม้อื่น ๆ ก็ได้กลายเป็นอาหารที่สำคัญของมนุษย์ ถ้าใช้มาก ๆ ก็จะเสื่อมและหมดไป จึงต้องมีการอนุรักษ์
4. เนื่องจากพลโลกเพิ่มขึ้น แต่ทรัพยากรมีจำนวนคงเดิม หรือไม่ก็ลดลง เนื่องจากถูกมนุษย์ทำลาย ในระยะตอนปลายศตวรรษที่ 19 นั้น เป็นระยะที่มนุษย์ทำลายทรัพยากรธรรมชาติหนักมือที่สุด ทั้งนี้เพราะ เป็นตอนที่มนุษย์เพิ่มขึ้นอย่างมากมาย และเป็นระยะที่มีการปฏิวัติอุตสาหกรรมอัน เป็น เครื่องกระตุ้นให้เกิดการใช้ทรัพยากรมาก เติบโตการทำลายทรัพยากรมากขึ้นไปอีกจน เรียกปลายศตวรรษที่ 19 ว่าเป็นยุคทำลาย ฉะนั้น จึงต้องมีการอนุรักษ์
5. ความต้องการ เครื่องอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้น เพราะมีความเจริญกว่าสมัยก่อน ๆ มากต้องการความสะดวกสบายมากขึ้น จึงต้องขุดแร่มาทำอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ ทำรถยนต์ หรือพาหนะมากขึ้น ความต้องการใช้ไม้ก็มากขึ้น จึงต้องมีการอนุรักษ์
6. เหตุเกิดจากโลกปัจจุบันมีเครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องผ่อนแรง ช่วยให้มนุษย์นำเอาทรัพยากรมาใช้เพิ่มขึ้นอีกหลายเท่า
7. เกิดจากประเพณีและความเชื่ออย่างมั่งงาย เช่นการบูชาอันต์ หรือความเชื่อผิด ๆ เช่น ที่ทำกินของใครได้แผ้วถางให้เตียนก็นับว่าผู้นั้นขยันดีหรือบริเวณที่อยู่อาศัยต้องแผ้วถางต้นไม้ให้เตียน เป็นต้น

8. การกีฬาเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติต้องถูกทำลาย เช่น การยิงนก ตกปลา การล่าสัตว์ เมื่อทำมาก ๆ ก็เป็นการเผาผลาญทรัพยากรธรรมชาติไป

9. ยุคของการหาอาณานิคมก็เป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เพราะประเทศที่เป็นเมืองแม่จะพยายามกอบโกยเอาทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ จากอาณานิคมของตน

10. การคมนาคมขนส่งสะดวกสบาย ความเจริญของโลกทันสมัยก็มีมากขึ้น การขนส่งทรัพยากรต่าง ๆ สะดวกรวดเร็ว

11. การสงครามและความขัดแย้งระหว่างประเทศ เป็นสาเหตุอันหนึ่งที่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติหมดไป เช่นในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐอเมริกาต้องขุดเอาเหล็กมาใช้มากกว่า 100 ล้านตัน หรือสองเท่าของเมื่อ 6 ปีก่อนสงคราม

12. ความโง่และความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของมนุษย์ เช่น การเผาป่าทำให้ทรัพยากรอื่นเสียหายไปด้วย เช่น สัตว์ป่า ดิน

13. อาชีพเพื่อเลี้ยงปากเลี้ยงท้องของมนุษย์ เช่น การล่าสัตว์เอาเนื้อไปขาย การตัดไม้ขาย สิ่งเหล่านี้เป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติทั้งสิ้น

14. นโยบายของรัฐบาล บางครั้งก็เป็นการเปิดโอกาสให้ราษฎรเข้าทำลายทรัพยากรธรรมชาติได้ เช่น การปล่อยให้ราษฎรจับจองที่ดิน ทำลายป่า เพื่อใช้เป็นที่ทำกินโดยเกินขอบเขต เป็นต้น

ในการฝึกอบรมและสัมมนาการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ปีต้นไม้แห่งชาติ พ.ศ. 2528-2531 ได้กล่าวถึงวิธีการอนุรักษ์ป่าไม้ ดังนี้

1. ป้องกันการบุกรุกทำลายป่าไม้ให้ได้โดยเด็ดขาด เช่น การโค่นถางเพื่อใช้เป็นที่ทำกรเพาะปลูก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการโค่นถางป่าเพื่อทำไร่เลื่อนลอย พื้นที่ซึ่งใช้ในการเพาะปลูกอยู่เดิมที่สูญหายไป หรือไม่ก็ถูกทิ้งไปหาที่ใหม่ซึ่งไม่ทำให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้น ทางที่ดีควรหาทางปรับปรุงที่เดิมให้มีผลผลิตขึ้นดีกว่าไปหาสิ่งใหม่โดยไม่จำเป็น

2. ป้องกันการลักลอบตัดไม้และการโค่นไม้เพื่อทำการค้าและอื่น ๆ ที่ทำออกเกินกำลังผลิตของป่า เช่น ทำไม้แปรรูปเพื่อการก่อสร้าง ทำถ่าน ทำไม้ฟืน ทำไม้ท่อนรถไฟ ทำกระดาษ ป่าไม้ในประเทศไทยที่ถูกทำลายไปเพราะกิจการค้านี้้นมีจำนวนมากมาย การลักลอบตัดไม้ซึ่งยัง

ดำเนินการอยู่เรื่อย ๆ ในขณะนี้ก็เป็นภัยร้ายแรง ซึ่งทางป่าไม้จำเป็นต้องหาวิธีการควบคุม

3. ควรกำหนดบริเวณป่าที่เป็นต้นน้ำลำธารให้แน่นอน แล้วเข้าดำเนินการควบคุมไม่ให้มีการตัดไม้ทำลายป่าบริเวณนี้โดยเด็ดขาด หรือถ้ามีพื้นที่ถูกทำลายก็ดำเนินการปรับปรุงโดยการปลูกป่าเพื่อรักษาต้นน้ำต่อไป

4. ควรกำหนดพื้นที่ที่ยอมให้เป็นแหล่งทำกินของชาวเขา โดยควบคุมมิให้มีการย้ายถิ่นฐานและทำไร่เลื่อนลอย แล้วพยายามส่งเสริมช่วยเหลือให้ปลูกพืชผลต่าง ๆ ที่เป็นไม้ยืนต้น เช่น ท้อ ส้มจี๊ กาแฟ ผลไม้เมืองหนาวต่าง ๆ ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นทดลอง สำหรับกรณีที่ส่งเสริมให้ปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวไร่ ข้าวโพด ถั่ว มันฝรั่ง ฯลฯ ก็ควรจะแนะนำหรือสาธิตการใช้ประโยชน์ที่ดินบนภูเขาให้ถูกหลักการอนุรักษ์ดินและน้ำ อย่างไรก็ดี ในกรณีของชาวเขานี้จะทำสำเร็จได้ต้องมี การช่วยเหลือในด้าน เศรษฐกิจและสังคมควบคู่กันไปด้วย

5. ในบริเวณป่าที่ถูกแผ้วถาง รกร้างว่างเปล่าหรือปราศจากพืชคลุมดินก็ควรจะปลูกสร้างป่าหรือพืชคลุมดินขึ้น เพื่อป้องกันการกัดชะของน้ำฝน ชนิดไม้ที่ปลูกไม่จำเป็นต้องเป็นไม้เพื่อการค้าเสมอไป ควรเป็นไม้ที่โตเร็ว มีการคายน้ำน้อย สามารถที่จะยึดดินและปกคลุมดินให้มีความชุ่มชื้นอยู่เสมอ

6. ป้องกันมิให้เกิดไฟไหม้ป่า ไฟป่า 90% เกิดจากมนุษย์ ไฟป่าเป็นภัยภัยที่ทำลายแผนการปลูกสร้างสวนพืชป่าและพืชคลุมดินอย่างร้ายแรงที่สุด ทำให้เกิดการชะล้างหน้าดิน ทำลายความอุดมสมบูรณ์ของดิน และเกิดการสูญเสียน้ำ เนื่องจากไม่มีต้นไม้ที่ช่วยในการดูดซับน้ำ จึงควรที่จะพิจารณาหามาตรการอย่างหนึ่งอย่างใด รวมทั้งมีกำลังพนักงานเจ้าหน้าที่คอยตรวจตราป้องกันมิให้เกิดไฟป่า หรือช่วยลดอัตราการเกิดไฟป่าให้เหลือน้อยลง

7. ถ้าหากสภาพภูมิประเทศมีความลาดชันมากและดินอยู่ในสภาพที่ไม่คงทน ควรจะห้ามการเข้ามาใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอื่น นอกจากการปลูกป่าและพืชคลุมดินเท่านั้น

8. ในบางแห่งอาจจำเป็นต้องอาศัยทางด้านวิศวกรรม เข้าช่วยควบคู่กับการปลูกป่า เช่น อาจต้องทำเขื่อน เพื่อกักเก็บน้ำและตะกอนไม่ให้ไหลรุนแรงจนเป็นอันตรายต่อพื้นที่เกษตรกรรมที่อยู่ตอนล่างของลุ่มน้ำนั้น ๆ

9. ควรจะมีการป้องกันการพังทลายของดินตามริมฝั่งน้ำ และเนื่องมาจากการทำถนน เพราะว่าการตกตะกอนในลำน้ำทั่วไป เกิดจากสาเหตุนี้ ไม่น้อยไปกว่าการทำไร่เลื่อนลอยบริเวณต้นน้ำเลย

10. ทำการป้องกันแมลงและ เชื้อโรคที่เกิดแก่ป่า
11. ทำการป้องกันความเสียหาย เนื่องจากการนำสัตว์เลี้ยงเข้าไปเลี้ยงในป่า การนำสัตว์เข้าไปเลี้ยง ถ้ารู้จักปฏิบัติที่ถูกต้องก็จะเป็นประโยชน์อยู่บ้าง โดยให้สอดคล้องกับฤดูกาลที่มีหญ้าอุดมสมบูรณ์ และจำนวนสัตว์ต้องไม่มากจนเกินไป
12. ปรับปรุงวิธีการทำไม้ ออก การตัดไม้ เพื่อให้สอดคล้องกับกำลังการผลิตของป่าแล้ว ก็จะทำให้ผลทางการอนุรักษ์เป็นอย่างมาก
13. การใช้ไม้อย่างประหยัดและคุ้มค่า

นอกจากนี้ รัฐบาลได้ประกาศในปี 2532 เป็นปีแห่งการพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามที่กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน เสนอและได้รับอนุมัติในหลักการจากคณะรัฐมนตรี ให้ส่วนราชการและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสนับสนุนการดำเนินการตามกิจกรรมที่กำหนดในปีแห่งการพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมที่ เสนอให้ส่วนราชการและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เร่งดำเนินงาน คือ

1. ประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ประชาชน เกิดความตระหนักในปัญหาและความสำคัญของการพิทักษ์ทรัพยากร
2. ส่งเสริมการศึกษาสิ่งแวดล้อมทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เพื่อปลูกฝังความสำนึกโดย เน้นที่เยาวชนของชาติ
3. ฝึกอบรมด้านวิชาการแก่เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในทุกระดับ
4. สร้างผู้นำอาสาสมัครเพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนภูมิภาค เพื่อให้การพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ การป้องกันปัญหาภาวะมลพิษ เป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ภายใต้ข้อจำกัดในด้านงบประมาณและจำนวนเจ้าหน้าที่ออกไปควบคุมดูแล จัดการและพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้อย่างทั่วถึงทั่วประเทศ
5. รณรงค์ในรูปแบบต่าง ๆ โดยผ่านทาง การแสดงพื้นบ้านและสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ แผ่นภาพและหนังสือพิมพ์

6. การแก้ปัญหาอย่างรีบเร่งในด้านภาวะมลพิษ ได้แก่ ระบบการป้องกันน้ำท่วม ระบบการกำจัดขยะมูลฝอยและระบบบำบัดน้ำเสียจากชุมชนของกรุงเทพมหานคร เมืองหลักและแหล่งท่องเที่ยวที่มีปัญหาอากาศเสียจากการจราจร การควบคุมสารพิษแบบครบวงจร

7. ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อมสู่ระดับท้องถิ่น

(2) ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

เชสเตอร์ ไอ. บาร์นาร์ด และเฮอเบิร์ต ซิมอน (Chester I. Barnard and Herbert Simon, in Sindy Verba, ed. 1961 : 102 อ้างในประสพสุข ตีอินทร์ 2531 : 19) ได้แบ่งแบบของการมีส่วนร่วมออกเป็น ดังนี้

1. ผู้บริโภค (Customer)
2. ผู้ริเริ่มหรือผู้เริ่มการ (Entrepreneurs)
3. ผู้ใช้แรงงานหรือเป็นลูกจ้าง (Employer)

อี.สจิวต์ แชปิน (E.Stuart Chapin, อ้างในประสพสุข ตีอินทร์) ได้ทำการศึกษาแบบของการมีส่วนร่วมและได้แบ่งแบบของการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 แบบ

1. การมีส่วนร่วมประชุม (Attendance at Meeting)
2. การมีส่วนร่วมออกเงิน (Financial Contribution)
3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ (Membership on Committees)
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ (Position of Leadership)

โคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff 1980 : 219-222, อ้างในประสพสุข ตีอินทร์) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 แบบ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วยการสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหาร และการประสานขอความร่วมมือ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ไม่ว่าจะเป็นผลทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางด้านสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ลี เจ. แครี (Lee J. Cary 1976 : 144) ได้แบ่งรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้เป็น

5 รูปแบบ ดังนี้

1. เป็นสมาชิก (Membership)
2. เป็นสมาชิกผู้เข้าประชุม (Attendance at Meeting)
3. เป็นสมาชิกผู้บริจาคเงิน (Financial Contribution)
4. เป็นกรรมการ (Membership on Committees)
5. เป็นประธาน

นอกจากนี้ แครี ยังได้แบ่งแบบของผู้มีส่วนร่วมออกเป็น 3 แบบ คือ

1. ผู้กระทำ (Actor)
2. ผู้รับผลการกระทำ (Recipient)
3. สาธารณชนทั่วไป (Public)

อาลีน ฟอमारอฟฟ์ (Alene Formaroff 1981:104, อ้างในประสพสุข ตีอินทร์ 2531) ได้เสนอว่า การมีส่วนร่วมนั้นจะประกอบด้วยอย่างน้อย 1 ใน 4 ประเภทของการมีส่วนร่วม คือ

1. การวางแผน ซึ่งรวมถึงการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย กลวิธี ทรัพยากรที่ต้องการใช้ ตลอดจนการติดตามและประเมินผล
2. การดำเนินงาน
3. การใช้บริการจากโครงการ
4. การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์

เดวิส ดี คีธ (Davis D. Keith 1972 : 136) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าหมายถึง การเกี่ยวข้องทางจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องนี้เป็นเหตุเร้าใจให้กระทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบกับกลุ่มด้วย

อคิน รพีพัฒน์ (ในทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, บรรณาธิการ 2527 : 107-111) ได้กำหนด ช่วงจังหวะและแบ่งระยะการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนไว้ดังนี้

1. การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
2. การตัดสินใจ เลือกแนวทางและวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา
3. การปฏิบัติงาน ในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน
4. การประเมินผลกิจกรรมพัฒนา

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2533 : 272-273 อ้างในประสมสุข ตีอิษฐ์ 2531) ได้แบ่ง ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้เป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาของชาวชนบท
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

อาภรณ์ธ จันทรสว่าง (2522 : อ้างในประสมสุข ตีอิษฐ์ 2531 : 20) ได้ อธิบาย เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน การมีส่วนร่วม เป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องความต้องการ และทิศทางของการเปลี่ยนแปลงและความเห็นพ้องต้องกันนั้นจะต้องมีมากพอจนเกิดความริเริ่ม โครงการ เพื่อการนั้น ๆ เหตุผลเบื้องต้นแรกของการที่คนเราสามารถรวมกันได้ ควรจะต้องมีความตระหนักว่าปฏิบัติการทั้งหมดหรือการกระทำทั้งหมดที่ทำโดยหรือทำในนามกลุ่มนั้น กระทำผ่านองค์การ ดังนั้นองค์การจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการได้

แม็กซ์ โลว์เดอร์มิลค์ และคัมบลิว โรเบิร์ต โลโทส (Max Lowdermilk & W. Robert Lautós 1980 : 694-700) ได้เสนอขั้นตอนของยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาชนบทไว้ 7 ขั้นตอน ดังนี้คือ

1. การสำรวจขั้นตอน (Preliminary reconnaissance)
2. การศึกษาเพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหา (Priority Problem Identification studies)
3. การแสวงหาแนวทางแก้ไข (Search for Solutions)

4. การกำหนดทางเลือกปัญหา (Assessment of solutions)
5. การปฏิบัติตามโครงการ (Project implementation)
6. การประเมินผลโครงการ (Formal project evaluation)
7. การพิจารณาทบทวนโครงการเพื่อดำเนินการให้เสร็จสมบูรณ์ (Project Reconsiderations of Completion)

วิลเลียม เออร์วิน (William Erwin 1976 : 138, อ้างในประสมสุข ตีอินทร์) ได้ให้แนวคิด เกี่ยวข้องกับความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมคือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของประชาชน ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนแก้ปัญหาร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527 : 6-7 อ้างในประสมสุข ตีอินทร์ 2531) ได้ให้ความหมายแล้หลังการสำคัญ เรื่องนโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาว่า หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริมชักนำและสร้าง โอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งส่วนบุคคล กลุ่มชน ชุมชน สมาคม และองค์กรอาสาสมัคร รูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เรื่องใดเรื่องหนึ่ง และได้กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดดังนี้ คือ

1. ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้า ปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมตลอดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมค้นหา และสร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไข และลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางแผนนโยบาย หรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรม เพื่อจัดและแก้ไข และสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง และของหน่วยงาน
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษา โครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ทั้งโดยเอกชน และรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

จากแนวความคิด เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมดังกล่าวนี้จะ เห็นได้ว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนส่วนใหญ่จะไม่แตกต่างกันมากนัก แต่จะมีความแตกต่างในรายละเอียด โดยที่ผู้นำเป็นหน่วยหนึ่งของประชาชน การมีส่วนร่วมในฐานะการเป็นผู้นำในระดับท้องถิ่น จะเป็นการแสดงออกถึงทัศนคติที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งจะมีผลต่อการชักจูงใจประชาชนในท้องถิ่นนั้นให้เกิดความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

แนวความคิดเกี่ยวกับความรู้ (Concept of Knowledge)

เบนจามิน เอส บลูม (Bloom, 1971 : 271 อ้างในสุริยา ยีขุน 2534 : 41) กล่าวว่า "ความรู้" เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการระลึกถึงสิ่ง เฉพาะเรื่อง หรือเรื่องทั่ว ๆ ไป ระลึกได้ถึงวิธีการ กระบวนการ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเน้นความจำ

คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Good, 1973 : 325 อ้างในสุริยา ยีขุน 2534) ได้ให้ความหมายของ "ความรู้" ไว้ว่า ความรู้เป็นข้อเท็จจริง (Facts) ความจริง (Truth) กฎเกณฑ์และข้อมูลต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้รับและรวบรวมสะสมไว้จากมวลประสบการณ์ต่าง ๆ

ประกาศา เพ็ญ สุวรรณ (ประกาศา เพ็ญ สุวรรณ, 2526 : 16 อ้างในสุริยา ยีขุน 2534 : 41) กล่าวว่า ความรู้เป็นพฤติกรรมขั้นต้น ซึ่งผู้เรียนเพียงแต่จำได้ อาจจะได้โดยการนึกได้หรือโดยการมองเห็นหรือได้ยิน จำได้ ความรู้ขั้นนี้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความ ความหมาย ข้อเท็จจริง ทฤษฎี กฎ โครงสร้าง และวิธีการแก้ปัญหาเหล่านี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2533 : 130 อ้างในสมศักดิ์ สุริยะเจริญ 2533 : 12) กล่าวว่า "ความรู้" เป็นพฤติกรรมเบื้องต้นที่ผู้เรียนสามารถจดจำได้หรือระลึกได้ โดยการมองเห็น ได้ยิน ความรู้ในที่นี้ คือ ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ คำจำกัดความ เป็นต้น

โดยสรุป ความรู้ หมายถึง พฤติกรรมขั้นพื้นฐานหรือเบื้องต้นของผู้เรียนในการที่สามารถจดจำได้ ระลึกได้ โดยการมองเห็น ได้ยิน หรือโดยการสัมผัส ความรู้ในที่นี้คือข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ คำจำกัดความ เป็นต้น และเมื่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของคนเราโดยทั่วไปขึ้นอยู่กับความรู้ ถ้ามีความรู้ดี ความเข้าใจดี ก็จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติก็น่าจะเกิดเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม ดังนั้นการที่ผู้นำสตรีระดับท้องถิ่นจะมีทัศนคติและมีบทบาทต่อการชักจูงใจประชาชนในท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ได้นั้น ผู้นำสตรีเหล่านั้นควรจะต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เสียก่อนที่จะไปเปลี่ยนแปลงทัศนคติ หรือชักจูงใจคนอื่นในท้องถิ่นนั้น

งานวิจัยทางด้านทัศนคติ ความรู้ ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้

สุวารีย์ วงศ์วัฒนา (2535) ศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารกับความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนชาวแพ จังหวัดพิษณุโลก พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และความรู้เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตระหนักในการอนุรักษ์ แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

สมใจ เข้มเจริญ (อ้างในนุชบา ภูสกุล 2535 : 27) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลสะเอียบ อำเภอสองจังหวัดแพร่ พบว่า การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ไม่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรจากป่าไม้

นุชบา ภูสกุล (2535) ได้ศึกษาถึงพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ ความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมในการรักษาทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้ อ.วัฒนานคร จ.ปราจีนบุรี พบว่า พฤติกรรมการ เปิดรับสื่อ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้

บุญชัย เกิดบุญญารัตน์ (2534) ในการศึกษาความเหมาะสมในการมีส่วนร่วมของ ประชากรต่อกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เชื่อว่า การที่ให้ประชาชนได้เข้ามามี ส่วนร่วมในระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะสามารถช่วยให้ระบบที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมี ประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นที่ยอมรับกันทุกฝ่าย โดยได้ทำการศึกษาทัศนคติและความเข้าใจของกลุ่ม เป้าหมาย อันได้แก่ กลุ่มพิจารณางาน กลุ่มนิติบุคคล ผู้จัดทำรายงาน กลุ่มองค์กรเอกชนผู้สนใจด้าน สิ่งแวดล้อม (NGO) กลุ่มหน่วยงานอนุญาตเพื่อประกอบการ และกลุ่มประชาชนทั่วไปในเรื่องความ รู้ ความเข้าใจในระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม รวมทั้งได้ศึกษาถึงความเหมาะสมในการ ที่จะให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม ในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและจัดทำข้อ เสนอแนะหรือรูปแบบแผนที่ เป็นไปได้คือไป

ผลจากการศึกษา พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์และการให้การ ยอมรับในระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ว่าเป็นสิ่งที่ดีควรจะได้มีการดำเนินต่อไป แต่ ยังมีความเห็นว่า ระบบที่ใช้ในปัจจุบันมีข้อบกพร่องในบางส่วน ควรที่จะได้รับการปรับปรุงและ แก้ไข เช่น การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การประสานงาน การพิจารณางาน ตลอดจนกฎหมาย รองรับ

สำหรับทัศนคติของกลุ่มเป้าหมายต่อการให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม ในกระบวนการ ประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม กลุ่มเป้าหมายมีความเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดี และควรที่จะได้มีการนำมา ใช้ เป็นขั้นตอนหนึ่งในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม แต่ก่อนการจัดให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วน ร่วม ควรที่จะต้องให้ประชาชนมีความพร้อมในทุกด้านก่อน และควรที่จะได้มีการมีมาตรการที่เหมาะสม มารองรับ เพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น

ผลการศึกษา พบว่า ก่อนการจัดให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในระบบประเมินผล กระทบสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย ควรที่จะต้องมีการปรับปรุงและ เสริมสร้างปัจจัยพื้นฐานบางประ- การ ได้แก่

1. การสร้างเสริมความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องของสิ่งแวดล้อม และการ ป้องกันรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
2. การสร้างเสริมความรู้ในเรื่องของระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้กับ ประชาชน

3. การจัดสรรงบประมาณและอัตรากำลังของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐให้พร้อม
4. ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
5. เผยแพร่ข้อมูลให้สาธารณชนได้รับรู้ในลักษณะของข้อมูลโครงการ ผลดี ผลเสียของโครงการ เป็นต้น

ภายหลังจากที่ได้มีการปรับปรุงและเสริมสร้างปัจจัยสำคัญต่าง ๆ ข้างต้นแล้ว ควรที่จะได้มีการประเมินความพร้อมของประชาชนอีกครั้งหนึ่ง หากพบว่ามีความพร้อมในทุกด้านแล้ว จึงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มรูปแบบในลักษณะของการเปิดรับฟังความคิดเห็น (Public hearing) ตามรูปแบบที่ได้เสนอไว้ในการศึกษาครั้งต่อไป

สุริยา ยีขุน (2534) ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในระบบป่าชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลศรีละกอ อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ ระดับการศึกษา จำนวนที่ทำกิน ประเภทการถือครองที่ดิน การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน และการเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชนที่แตกต่างกัน ก่อให้เกิดความแตกต่างกันในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดป่าชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ลักษณะบ้านที่อาศัยที่แตกต่างกัน ก่อให้เกิดความแตกต่างกันในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับปัจจัยด้านอื่น ๆ พบว่า การได้รับข่าวสาร ความรู้ และความคิดเห็นเกี่ยวกับป่าชุมชน และปัจจัยภายนอกอื่น ๆ เช่น การสนิทสนมกับพระสงฆ์ การเกรงใจต่อกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน การสนใจในนโยบายของรัฐด้านป่าไม้ และการได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของรัฐที่แตกต่างกัน ก่อให้เกิดความแตกต่างกันในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนคือการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับป่าชุมชน และปัจจัยรองลงมา ได้แก่ การเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน การสนิทสนมกับพระสงฆ์ การสนใจในนโยบายของรัฐด้านป่าไม้ การศรัทธาในพระสงฆ์ จำนวนที่ดินทำกิน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนและประเภทของการถือครองที่ดิน

สำหรับปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานเรื่องป่าชุมชน ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาได้ให้รายละเอียดดังนี้

1. ขูาลิปดัสทำให้ดินในพื้นที่โครงการป่าชุมชนเสื่อมคุณภาพได้เร็วเห็นได้ชัด และมีผลกระทบต่อคุณภาพดินบริเวณใกล้เคียง ทำให้การปลูกพืชชนิดอื่น ๆ ในพื้นที่ดังกล่าวมักไม่ไ้ผล

2. ประชาชนไม่ค่อยสนใจที่จะเข้าร่วมโครงการป่าชุมชนเท่าที่ควร การแบ่งปันผลประโยชน์จากการจำหน่ายไม้ในโครงการ เป็นไปอย่างไม่ทั่วถึง และเกิดความขัดแย้งในการใช้พื้นที่ในโครงการป่าชุมชน ระหว่างกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังกับเกษตรกรผู้เลี้ยงวัว

นอกจากนี้ในการสนทนากลุ่ม พบว่า ผลที่ได้สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ทางสถิติ มีบางประเด็นในส่วนของความคิดเห็นของประชาชนที่มีรายละเอียดต่างออกไป กล่าวคือ ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าควรเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้เป็นผู้คัดเลือกพันธุ์ไม้ที่จะปลูก ซึ่งควรเป็นพันธุ์ที่เหมาะสมกับท้องถิ่นและสอดคล้องกับความต้องการของชาวบ้าน และควรคำนึงถึงความเป็นป่าธรรมชาติที่ควรแก่การรักษาไว้มากกว่าการปลูกยูคาลิปตัสเพื่อการจำหน่าย

สุรียา ยังได้ให้ข้อเสนอแนะว่า

1. ควรส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าชุมชน และการสร้างจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมด้านจัดการป่าชุมชนอย่างจริงจัง และต่อเนื่องให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐในท้องถิ่น เช่น เจ้าหน้าที่ป่าไม้ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร พัฒนาการและปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบตำบล เป็นต้น รวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนกำหนดและคัดเลือกพันธุ์ไม้ที่เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นได้ด้วย ตลอดจนควรให้ประชาชนในท้องถิ่นมีบทบาทในการบริหารและจัดการทรัพยากรป่าไม้ในระบบป่าชุมชน เพื่อชุมชนของตนอย่างแท้จริง

2. ควรส่งเสริมบทบาทของครูในชุมชน ให้เป็นผู้เผยแพร่แนวความคิดเรื่องการจัดการป่าชุมชนแก่นักเรียนและประชาชน ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน

3. ป่าไม้อำเภอควรมีบทบาทในการร่วมวางแผน จัดทำโครงการที่เกี่ยวกับป่าชุมชนในลักษณะ Bottom Up Process โดยให้หน่วยงานของรัฐในส่วนกลางเป็นฝ่ายสนับสนุน และควรมีบทบาทในการส่งเสริมแนวทางการจัดการป่าชุมชนให้กับประชาชนในท้องถิ่นให้มากขึ้นด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ต่อไป

มัทนา มาศมาลัย (2533) ศึกษาบทบาทสื่อมวลชนและสื่อบุคคลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การเปิดรับ

สื่อมวลชนและสื่อบุคคลมีความสัมพันธ์กับความรู้ทางด้านข่าวสารการเมือง แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี

บุญชัย รัตนวิระประดิษฐ์ (2532) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับกีฬาทางวิทยุโทรทัศน์กับความสนใจ และการเข้าร่วมกิจกรรมกีฬาของเยาวชน ศึกษาเฉพาะเยาวชนที่เป็นสมาชิกของศูนย์ส่งเสริมกีฬาของศูนย์เยาวชน-กรุงเทพมหานคร (ไทย-ญี่ปุ่น) พบว่า การเปิดรับข่าวสารทางด้านกีฬาจากวิทยุโทรทัศน์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเข้าร่วมกิจกรรมกีฬาของเยาวชน

ประสมสุข ตีอินทร์ (2531) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในภาคเหนือ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนันผู้ใหญ่บ้านอยู่ในระดับปานกลาง แต่ความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนันผู้ใหญ่บ้านอยู่ในระดับสูง และการมีส่วนร่วมกับความต้อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ได้แก่ขนาดครอบครัว มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน นอกจากนี้ยังมีปัจจัยด้าน เศรษฐกิจ สังคม จำนวนที่ดินที่ถือครองเป็นกรรมสิทธิ์ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง การเข้าอบรมจากหน่วยงานต่าง ๆ การพบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้อำเภอ เจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และความสนใจเกี่ยวกับเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ส่วนอายุ และระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่มสังคม รายได้ การใช้เชื้อเพลิง การจัดหาเชื้อเพลิง ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

เกี่ยวกับบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จากการศึกษา พบว่าผู้ใหญ่บ้านส่วนใหญ่เห็นว่าปัจจุบันกำนันผู้ใหญ่บ้านมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในระดับปานกลาง และคิดว่าต่อไปก็คงมีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อยู่ในระดับปานกลาง

อุบลวรรณ สิบยกุล (2529 อ้างในประสมสุข ตีอินทร์ 2531) ได้ศึกษาเรื่อง "ปัจจัยบางประการที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่อยู่อาศัย : ศึกษาเฉพาะกรณีการตั้งถิ่นฐานของผู้มีรายได้น้อยโครงการพื้นที่นคร บางบัว กรุงเทพมหานคร พบว่า

1. อายุไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่อยู่อาศัย
2. รายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่อยู่อาศัย
3. ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่อยู่อาศัย
4. ความรู้สึกพอใจในชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่อยู่อาศัย
5. ความเข้าใจในลักษณะของโครงการ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่อยู่อาศัย

เก็บ ศรีสง่า (2528 อ้างในประสพสุข ตีอินทร์ 2531) ได้ศึกษาเรื่อง "ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านของประชาชนในเขตชนบทพื้นที่ยากจน อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์" พบว่า

1. ประชาชนที่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและคณะกรรมการมากจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านมากกว่าประชาชนที่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและคณะกรรมการน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 โดยมีความเข้มของความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก
2. ประชาชนที่เป็นสมาชิกกลุ่มสังคมจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านมากกว่าประชาชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มสังคมที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 โดยมีความเข้มของความสัมพันธ์ในระดับที่สูงมาก
3. ประชาชนที่มีอายุมากจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านมากกว่าประชาชนที่มีอายุน้อย ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 โดยมีความเข้มของความสัมพันธ์ในระดับต่ำปานกลาง
4. ประชาชนที่มีการศึกษาดำจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านมากกว่าประชาชนที่มีการศึกษาสูงที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 โดยมีความเข้มของความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง
5. ประชาชนเพศชายกับเพศหญิงจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
6. ประชาชนที่มีความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของที่อ่านหนังสือ
7. เพศ ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

8. ความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

พิสิฏฐ์ บุญไชย (2528) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ของกรรมการสภาตำบล ศึกษาเฉพาะกรณีภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง พบว่า ระดับความสนใจข่าว การได้รับทราบเรื่องการอนุรักษ์ป่าไม้ทางสื่อมวลชน และความสนใจต่อโครงการอนุรักษ์ป่าไม้มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ คือ กลุ่มที่ได้รับทราบเรื่องการอนุรักษ์ป่าไม้ทางสื่อมวลชนมาก จะมีระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้มากกว่ากลุ่มที่ได้รับน้อยกว่า

คุณวุฒิ รักษจันทร์ (2531) ได้ศึกษาวิจัยการสร้างและประเมินหลักสูตรฝึกอบรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับยุวเกษตรกรนอกโรงเรียนชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของยุวเกษตรกรอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดทั้ง 4 หัวข้อเรื่อง คือ หลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ทรัพยากรที่ดิน การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ และการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ยุวเกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการและสนใจเข้ารับการฝึกอบรม และมีความเห็นว่า การฝึกอบรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความจำเป็นต่อตนเองมาก และมีประโยชน์ต่อชุมชนมาก

บุษมา ภู่งกุล (2535) ได้ศึกษาวิจัยพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ ความรู้ ทักษะคิดและการมีส่วนร่วมในการรักษาทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้ อำเภอวัฒนานคร จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า

ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้

ทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้

จักรภพ จรัสศรี (2533) ได้ทำการศึกษาวิจัย ระบบสารสนเทศทรัพยากรป่าไม้ของประเทศไทยโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์และโปรแกรม d-base III+ เพื่อจัดเก็บและแสดงผลข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ของประเทศไทย การศึกษาคั้งนี้เป็นการศึกษาขั้นต้น เพื่อ

ที่จะนำไปสู่การพัฒนาาระบบสารสนเทศทรัพยากรป่าไม้ในขั้นต่อไป จากการศึกษาพบว่า สิ่งที่ควรต้องได้รับการปรับปรุง คือ

- การทับซ้อนของพื้นที่ป่าไม้ ทำให้เกิดปัญหาในการคิดพื้นที่รวมและจัดสรรงบประมาณ และกำลังคนให้ถูกต้อง
- ความไม่สมบูรณ์ของข้อมูล ผู้ใช้ต้องการข้อมูลในหลากหลายรูปแบบ เพื่อความเหมาะสมในการนำไปใช้ปฏิบัติงานแต่ละประเภท
- ขาดการสรุปข้อมูล เป็นรายปี ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการบริหารจัดการทั่วไป

ทัศนีย์ คีนดัก (2529 : 127 อ้างใน นิตยา ไปชันเงิน 2532) ได้ทำการศึกษาบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับ เรื่องที่จะ เผยแพร่มีโอกาสนในการที่จะนำความรู้ นั้นไป เผยแพร่ให้กับผู้อื่น ได้ทราบตามความรู้ที่ตนมีอยู่ ผลการศึกษาพบว่า ครูผู้สอนประชากรศึกษาที่มีความรู้เกี่ยวกับประชากรศึกษาน้อยและมาก ต่างมีบทบาทที่เป็นจริงในการเผยแพร่ข่าวสารประชากรศึกษาแก่ประชาชน ในชุมชนชนบทค่อนข้างน้อย และทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกันมีเจตคติต่อการเผยแพร่ต่างกันด้วย โดยพระภิกษุที่มีความรู้ดีกว่ามีเจตคติสูงกว่าผู้ที่มีความรู้ต่ำกว่า ซึ่งมีความเป็นไปได้ค่อนข้างมาก ที่จะให้เจ้าอาวาส เป็นผู้เผยแพร่ข่าวสารและความรู้ทางประชากรศึกษาด้วยการสอดแทรกในการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา และจากการศึกษาของวิชัย พัฒนาวงศ์ธรรม (2524 : บทคัดย่อ) พบว่า นักศึกษากลุ่มที่ได้คะแนนความรู้สูงและกลุ่มที่ได้คะแนนความรู้ต่ำ มีทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ต่างกัน จากผลงานวิจัยที่กล่าวมา เชื่อว่า ครูที่มีความรู้มากน่าจะมีการเผยแพร่ข่าวสารการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มาก และโดยที่ครูเป็นผู้นำตามธรรมชาติ ผู้นำที่มีความรู้มากจะยังมีบทบาทในการเผยแพร่ความรู้ และชักจูงใจประชาชนในท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เป็นอย่างมากด้วย

นิตยา ไปชันเงิน (2532) ได้ศึกษาการเผยแพร่ข่าวสารการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แก่ประชาชนของครู และเพื่อศึกษามีปัจจัยส่งเสริมการเผยแพร่ข่าวสารการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แก่ประชาชนของครู ซึ่งได้แก่ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตอำเภอเมืองจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 187 ผลการศึกษาวิจัย พบว่า

1. การเผยแพร่ข่าวสารการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แก่ประชาชนของครูส่วนใหญ่ครูเคยพูดกับประชาชน เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในรายละเอียดต่าง ๆ ค่อนข้างน้อย คือมีการเผยแพร่ 2-3 ครั้งในรอบ 6 เดือน

2. การเผยแพร่ข่าวสารการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แก่ประชาชนของครูไม่แตกต่างกันตามตัวแปรกลุ่มวิชาที่สอน จำนวนปีที่สอน การเปิดรับสื่อมวลชน การเปิดรับสื่อบุคคล ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และการเผยแพร่ข่าวสารการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

Mohammada Shamsul Alan และคณะ ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาด้านป่าไม้ และการอนุรักษ์ที่บ้านไทรยาส 2 ในจังหวัดละโว้ เปรมา พบว่า ปัญหาที่สำคัญของชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้คือ การที่ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และความสำคัญของป่า ซึ่งพบว่า เป็นปัญหาเดียวกันในทุก ๆ ประเทศ ส่วนปัญหารองลงมาคือ เรื่องไฟป่า ปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้ที่อาศัยอยู่ดั้งเดิมและผู้ที่ย้ายถิ่นมาใหม่ เป็นต้น

แนวความคิดและทฤษฎีทางค่านิยมที่ท้องถิ่น

ในการถ่ายทอดความรู้ ทักษะคิด และการโน้มน้าวใจ ผู้นำเป็นตัวแปรที่สำคัญต่อกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ทักษะคิด และการโน้มน้าวใจประชาชนในท้องถิ่นนั้น ทั้งนี้ เนื่องจากผู้นำเป็นผู้ที่มีอิทธิพลทางด้านความคิด ความรู้ ทักษะคิด และความน่าเชื่อถือต่อการรับรู้ข่าวสารของประชาชน

กิติ ดยัคคานนท์ (2530) ได้ให้ความหมายของผู้นำว่า เป็นผู้ที่มิใช่คนที่สามารถมีอิทธิพลเหมือนคนอื่น และนำบุคคลเหล่านั้นโดยเขาให้ความไว้วางใจและเชื่อถืออย่างเต็มที่ พร้อมทั้งให้ความเคารพนับถือ ให้ความร่วมมือ และมีความมั่นใจในตัวผู้นำอย่างจริงจัง ภาวะผู้นำคือ ศักยภาพหรือความสามารถของบุคคลหนึ่งที่จะจูงใจหรือใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติภารกิจและอำนวยความสะดวก โดยใช้กระบวนการสื่อความหมาย ให้ความร่วมมือกับตน ดำเนินการจนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ มนุษย์ทุกคนมีภาวะผู้นำติดตัวมาแต่กำเนิด และได้รับการบ่มเพาะโดยการอบรมสั่งสอนกับการศึกษา ทำให้เกิดภาวะผู้นำพื้นฐานขึ้นในตัวผู้หนึ่งสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ สามารถทำให้ภาวะผู้นำพื้นฐานนั้นแปรเปลี่ยนไปได้อีกในทางดีขึ้น หรือเลวลงก็ได้ การแบ่งประเภทของผู้นำมีหลายวิธีตามลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ ลักษณะการปฏิบัติภารกิจ ลักษณะของพฤติกรรม และลักษณะการบริหารงาน คุณลักษณะที่สำคัญของผู้นำที่ดีคือการเป็นผู้ที่มีศีล สติ สมาธิ และปัญญา การแบ่งประเภทผู้นำ แบ่งได้หลายวิธีตามลักษณะต่าง ๆ เช่น ลักษณะของวิธีการปฏิบัติงาน ลักษณะของพฤติกรรม ลักษณะของการบริหารงาน การแบ่งประเภทตามลักษณะการปฏิบัติงาน ได้แก่

ผู้นำตามกฎหมาย หมายถึงผู้นำที่เป็นไปตามกฎหมาย หรือกฎระเบียบกำหนดไว้ เช่น นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ปลัดกระทรวง อธิบดี ฯลฯ โดยกฎหมายจะกำหนดคุณลักษณะของแต่ละตำแหน่งไว้ว่าจะต้อง เป็น เช่นนั้น เช่นนี้ ผู้ใดจะสามารถมาอยู่ในตำแหน่งนั้น ๆ ได้อย่างไร ผู้ใดมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กฎหมายหรือกฎระเบียบกำหนดก็จะได้มาครองตำแหน่งนี้ได้

ผู้นำที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะด้าน เป็นผู้ที่มีความสามารถพิเศษ มีท่าทางบุคลิกลักษณะหรือความสามารถพิเศษเฉพาะตัว ซึ่งไม่ได้ทำในทางดีหรือทางเลว

ผู้นำในลักษณะที่เป็นสัญลักษณ์ เช่น พระมหากษัตริย์เป็นผู้นำของพระราชวงศ์ของประเทศ ที่มีพระมหากษัตริย์ เป็นผู้นำ

จอห์น ฟลานาแกน (John C. Flanagan) อ้างใน กิติ คัยคานนท์ ได้แบ่งผู้นำ เป็น 3 ประเภทตามลักษณะของพฤติกรรม คือ

1. ผู้นำที่มุ่งดำเนินงาน เป็นสำคัญ. มีลักษณะพฤติกรรมแสดงออกเป็นแบบเผด็จการ
2. ผู้นำที่ตระหนักถึงผลงานและความพอใจของทุกฝ่าย เป็นหัวหน้างานที่มีพฤติกรรมแบบประชาธิปไตย
3. ผู้นำที่ถือว่าประสิทธิภาพของการทำงานสูงขึ้นได้เนื่องจากสินน้ำใจผู้นำประเภทนี้ถือว่าสินน้ำใจ หรือสิ่งตอบแทนเป็นสิ่งสำคัญที่กระตุ้นให้การทำงานมีประสิทธิภาพสูง จึงใช้วิธียั่วให้คนทำงานโดยการใช้สินน้ำใจค่าตอบแทน หรือสินจ้างรางวัล

ลิปพิทท์ (Lippitt อ้างใน กิติ คัยคานนท์) แบ่งประเภทผู้นำตามลักษณะของการบริหารงานเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. ผู้นำแบบอิตตาธิปไตย (Authoritarian หรือ Autocratic leader) เป็นผู้นำแบบเผด็จการซึ่งมีลักษณะดังนี้
 - 1.1 ใช้อำนาจตลอดเวลา
 - 1.2 ยึดถือตัวเอง เป็นสำคัญ รู้ข้อเท็จจริงแต่เพียงผู้เดียว ฉะนั้นทุกอย่างจะออกจากตัวเอง เช่น การตัดสินใจแก้ปัญหาหรือการวินิจฉัยสั่งการ ซึ่งมักจะ เป็นไปหรือเปลี่ยนแปลงไม่ ความอารมณ์ และมุ่งประโยชน์ส่วนตนมากกว่าคนอื่นหรือส่วนรวม
 - 1.3 นโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย เป้าประสงค์ การจัดระบบงาน มาตรฐานการปฏิบัติงาน ฯลฯ สั่งลงมาจากเบื้องบน

1.4 ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่ได้รับมาจากใครก็ได้ก็ตาม จะต้องผ่านหลายขั้นตอน ผู้นำประเภทนี้จะคิดแล้วคิดอีกกว่าจะวินิจฉัยสั่งการได้ ทำให้งานล่าช้าค้าง

1.5 "ผู้ช่วย" ตามความรู้สึกของผู้นำประเภทนี้ เขาจะหมายถึงผู้ใต้บังคับบัญชา จึงไม่มีการแบ่งงานให้ผู้ช่วย ผู้ช่วยทำงานของหัวหน้างานให้สำเร็จไม่ใช่ทำงานของตนเองสำเร็จ เนื่องจากมีตำแหน่งของหัวหน้าไม่มีงานของผู้ช่วย

1.6 การตั้งกรรมการเป็นวิธีการกระจายความรับผิดชอบไปให้ผู้อื่น ไม่ใช่เพื่อฟังความคิดเห็น ประธานเกือบ เป็นผู้พูด เสียคนเดียวเกือบตลอดการประชุมหรือไม่ก็เปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้แสดงความคิดเห็น แล้วประธานก็สรุปเสียเองตามความคิดเห็นของตนเอง เสร็จแล้วก็ถือว่านั่นเป็นมติของที่ประชุม ทั้งที่การประชุมนั้น เกือบจะเรียกว่าเป็นการประชุมของประธานคนเดียว เพราะประธาน "พูดเองเออเอง" ตลอดเวลา เมื่อเป็นเช่นนั้นบ่อย ๆ เข้า คนอื่นในที่ประชุมก็ไม่มีใครอยากพูด และเรื่องบางเรื่องผ่านการประชุมแล้วจะหายไปเฉย ๆ เนื่องจากประธานไม่ให้ความสนใจ

2. ผู้นำแบบเสรี (Laissez-faire leader) เป็นผู้นำแบบ "ไม่เอาไหน"

ปล่อยตาม เรื่องตามราว ไม่ใช่อำนาจบังคับบัญชาควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชาปราศจากความรับผิดชอบ คอยแต่ลงนามผ่านเรื่องให้พ้นตัวไปเท่านั้น ผู้นำประเภทนี้จะมีลักษณะดังต่อไปนี้

2.1 ไม่มีความคิดริเริ่ม

2.2 ทำงานโดยปล่อยอะไรต่ออะไรไปตามเรื่อง ไม่คำนึงถึงหลักการ เหตุผล กฎเกณฑ์ กฎระเบียบ ฯลฯ จึงมักไม่มีใครจะยุ่งกับใคร ผู้ใต้บังคับบัญชาคนใดจะทำอะไรอย่างไรก็ได้

2.3 ไม่มีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่แน่นอน ถ้าเห็นว่าไม่ขัดต่อระเบียบ ยอมให้เปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ไปได้ตามความคิดของผู้ใต้บังคับบัญชาหรือตามความต้องการของผู้บังคับบัญชาได้ง่าย ๆ

2.4 ไม่มีการประเมินผลงาน

3. ผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic Leader) เป็นแบบที่ดีที่สุด ใจกว้าง

รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น ยึดถือความคิดเห็นของกลุ่มความคิดเห็นของคน มีลักษณะการบริหารดังนี้

3.1 เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ใช้ความคิด มีความคิดสร้างสรรค์ แสดงความคิดเห็น และเลือกวิธีปฏิบัติงานของตนเอง

3.2 จัดสรรแบ่งงานและมอบหมายหน้าที่การงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชารับผิดชอบ ดำเนินการ ตามความเหมาะสมของแต่ละคนแต่ละหน้าที่

3.3 ให้คำแนะนำแก่ผู้ร่วมงาน และรับฟังความคิดเห็นกับคำปรึกษาหารือจาก ผู้ใต้บังคับบัญชา ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเชิงสร้างสรรค์ เกิดสัมพันธภาพอันดีระหว่างผู้นำกับผู้ร่วมงาน เกิดความร่วมมือประสานงานอย่างจริงจังและเต็มใจ นั่นก็คือเกิดการ ทำงานเป็นทีม ซึ่งจะช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์การหรือหน่วยงานในที่สุด

ผู้นำแบบประชาธิปไตยนี้ผู้ใต้บังคับบัญชาจะให้ความนิยมยกย่อง รักใคร่ เกรงใจแต่ไม่ใช่เกรงกลัว ซึ่งตรงกันข้ามกับผู้นำแบบอัตตาธิปไตยที่ผู้ใต้บังคับบัญชา เกรงกลัวแต่ไม่เกรงใจ

เร็ดดิน (William J.Reddin อ้างในกิติ ศัยคนานนท์) แบ่งประเภทผู้นำตามทฤษฎี 3 มิติ โดยแบ่งประเภทของผู้นำตามลักษณะอุปนิสัย และพฤติกรรมพื้นฐานแท้จริงตามธรรมชาติของ มนุษย์เป็น 4 แบบคือ

1. แบบเอาเกณฑ์ (Separated) เป็นแบบของนักอนุรักษนิยมชอบของเก่า ยึดตัวเองเป็นที่ตั้ง จึงไม่เอาใคร อดทน เก็บตัว เจ้าระเบียบ ยึดถือกฎเกณฑ์ในการทำงาน ไม่อยากทำงานร่วมกับผู้อื่น เพราะกลัวว่าถ้าคนอื่นทำผิดตัวเองจะต้องผิดด้วยจัดว่าเป็นคนที่ไม่เอาไหน เพราะไม่เอาทั้งงานและคน นับเป็นลักษณะผู้นำต่ำสุด

2. แบบเอางาน (Dedicated) เป็นคนที่เอาการเอางานยึดถืองานเป็นหลักใหญ่ สนใจมุ่งมั่นในงาน ขยัน กล้าทำ มีความคิดริเริ่ม ชอบกำหนดงานให้ผู้อื่น ไม่ติดถึงจิตใจผู้อื่นจึงไม่เอาใคร ไม่มีเพื่อน เป็นคนเอางานเอาการ แต่ไม่มีมนุษยสัมพันธ์

3. แบบสัมพันธ์ (Related) เป็นบุคคลที่เป็นคนมากกว่างาน ถ้าจะต้องระหว่างคนกับงาน ผู้นำประเภทนี้จะเลือกเอาคนไว้ก่อน งานมาทีหลัง

4. แบบประสาน (Integrated) เป็นลักษณะของคนให้ความสำคัญแก่งานและคนไปพร้อมกัน ผู้นำประเภทนี้มีศิลปะของการจูงใจสูง พยายามให้ทุกคนมีส่วนร่วมในงาน ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชารักและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี จัดเป็นผู้นำแบบอุดมคติ

ในลักษณะผู้นำทั้ง 4 แบบนี้ ลักษณะผู้นำแบบหนึ่งสามารถเปลี่ยนไปเป็นอีกแบบหนึ่งได้ และยังสามารถเปลี่ยนกลับมาเป็นแบบเดิมหรือเปลี่ยนไปเป็นแบบอื่นต่อไปก็ได้ใน 4 แบบนั้น ลักษณะผู้นำพื้นฐานทั้ง 4 แบบนั้นสามารถเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น เป็นลักษณะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงได้อีก 4 แบบ หรือเปลี่ยนในทางเลวลงได้อีก 4 แบบ ทำให้มองเห็นลักษณะผู้นำได้เป็น 3 มิติ และมี

ลักษณะผู้นำรวม เป็น 12 แบบ จึงทำให้ผู้ที่มิใช่ลักษณะผู้นำแบบหนึ่ง เปลี่ยนไปหรือ เปลี่ยนกลับมาใน 12 แบบนั้นได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับตัวเอง การศึกษาอบรมสั่งสอน และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ

ลักษณะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงมี 4 แบบ คือ

1. ผู้ทำงานตามสั่ง (Bureaucrat) เป็นผู้นำที่มีความเข้มงวด ถือว่าความสำคัญที่จะต้องทำงานตามระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่ง อย่างเคร่งครัด ไม่จำเป็นต้องมีความคิดริเริ่มใหม่ สนใจในการทำงานแต่ไม่สนใจความสำเร็จของงานและสัมพันธ์สภาพกับผู้ร่วมงาน จึงไม่มีการวางแผนระยะยาว
2. นักพัฒนา (Developer) ผู้นำประเภทนี้ถือว่าการทำงานเป็นเรื่องธรรมดาเหมือนการเล่นหรือพักผ่อน มักใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับผู้ใต้บังคับบัญชา และมอบหมายให้ผู้ใต้บังคับบัญชารับผิดชอบงานใหม่ ๆ กระตุ้นให้เขาเป็นตัวของตัวเอง ควบคุมตัวเอง รู้จักความรับผิดชอบ ขยัน และมีความคิดสร้างสรรค์ ฉะนั้นลูกน้องมักจะรักและได้ผลงานดีตลอดมา
3. ผู้เผด็จการที่มีศิลปะ (Benevolent Autocrat) เป็นผู้ที่มีความมั่นใจในตัวเองมาก มีความชำนาญในด้านสั่งงานอย่างมีศิลปะ ผู้รับคำสั่งปฏิบัติตามโดยไม่มีข้อหุนใจ ทำให้ได้ผลงานดีมีประสิทธิภาพ เป็นลักษณะของผู้เผด็จการแต่นุ่มนวลมีศิลปะ มักเป็นผู้ที่พยายามพยายามที่ไต่เต้าขึ้นมาจนถึง เป็นนักบริหารระดับสูง เพราะเป็นผู้พยายามปรับปรุงตัวเองโดยอาศัยความรู้ ความพยายามฝึกฝนหาความชำนาญให้แก่ตัวเองอยู่เสมอ เป็นคนที่รู้จักระเบียบข้อบังคับและงานในหน้าที่เป็นอย่างดี จึงทำงานสำเร็จเป็นส่วนมาก บุคคลประเภทนี้มักพบมากในวงการอุตสาหกรรม
4. นักบริหาร (Executive) เป็นลักษณะของหัวหน้างานที่ทำคนเป็นแบบอย่างที่ดี รู้จักใช้ความสามารถของลูกน้องให้เป็นประโยชน์มากที่สุด มีความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชามาก พยายามให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนงานปรับปรุงงานให้ดีขึ้น มีความคิดริเริ่ม ยกย่องและให้เกียรติลูกน้อง

ลักษณะผู้นำที่มีประสิทธิภาพต่ำ เปลี่ยนแบบมาจากลักษณะผู้นำพื้นฐานในทางต่ำลงมี 4 ประเภท คือ

1. ผู้หนีงาน (Deserter) เป็นลักษณะผู้นำที่มักคิดว่าไม่ได้รับความยุติธรรมก็ละเลยงานในหน้าที่ให้มากที่สุดหรือไม่ทำอะไรเลย จะทำงานให้ได้ผลเพียงเท่าที่ป้องกันไม่ให้คนอื่นมารบกวน

เท่านั้น และไม่เกี่ยวกับงานอื่นทั้งสิ้น ไม่ช่วยใคร

2. นักบุญ (Missionary) เป็นลักษณะผู้นำที่ใจบุญ นึกคนมากกว่างาน ยึดถือความคิดว่า คนที่เป็นใหญ่แล้วไม่สมควรจะโต้เถียงกับผู้ใด และถือว่าการโต้เถียงและข้อขัดแย้งไม่อาจแก้ปัญหาได้ และถือว่าการทำงานที่ดีที่สุด คือการดำรงความสงบเรียบร้อย

3. ผู้เผด็จการ (Autocrat) หัวหน้างานแบบนี้มุ่งแต่งงานอย่างเดียว ไม่คิดถึงสัมพันธ์ภาพกับใคร ไร้ใจคนอื่นน้อยมาก ผู้ร่วมงานไม่รักมีแต่กลัว หัวหน้างานชนิดนี้เชื่อว่า คนอื่นไม่ชอบทำงาน จึงต้องคอยควบคุมบังคับบัญชาลงโทษและ เชื่อว่าการทำงานที่ดีที่สุด คือ "การทำงานคนเดียว" หัวหน้างานแบบนี้จะทำให้เกิดปฏิกริยาในผู้ร่วมงานอย่างรุนแรง เกิดกลุ่มต่อต้าน ทำให้เกิดผู้หนีงานมาก ผู้ใต้บังคับบัญชาจะแสดงอาการบ่นบอต่อหน้าแต่จะคำลับหลัง

4. ผู้ประนีประนอม (Compromiser) เป็นลักษณะของผู้นำที่มุ่งทำงานให้สำเร็จ และการสร้างสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน เป็นสิ่งสำคัญ แต่ไม่มีความสามารถพอที่จะตัดสินใจลงไปได้ว่าจะทำอย่างไร มีลักษณะเป็นคนโลเล และชอบการประนีประนอม

โดยสรุป ผู้นำคือบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งหรือได้รับการยกย่องให้เป็นหัวหน้าและเป็นผู้ตัดสินใจ เนื่องจากมีความสามารถในการปกครองบังคับบัญชา และจะหาผู้ให้บังคับบัญชาหรือหมุ่ขึ้นไปในทิศทางใดก็ได้ ผู้นำเป็นผู้ที่มีศิลปะที่จะสามารถมีอิทธิพลเหนือคนอื่นและนำบุคคลเหล่านั้นไปโดยเขาให้ความไว้วางใจและเชื่อใจอย่างเต็มที่ พร้อมทั้งให้ความเคารพนับถือ ให้ความร่วมมือและมีความมั่นใจในตัวผู้นำอย่างจริงจัง มีบุคลิกลักษณะพิเศษของความมีอำนาจอยู่ในตัวบุคคล เช่น หน้าตา ท่าทาง วาจา ความคิดอ่านต่าง ๆ คุณลักษณะของผู้นำที่ดีประกอบด้วย

1. สุขภาพแข็งแรง
2. ความรู้ดี
3. ท่าทางและบุคลิกดี
4. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมีความกระตือรือร้น
5. มีการตัดสินใจและใช้ดุลยพินิจที่ดีและถูกต้อง
6. มีความกล้าหาญ เต็มซาด และไม่โลเล

กรมการปกครอง (2528 : 9 อ้างใน ประสบสุข ตีอินทร์) พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และฉบับแก้ไขปรับปรุงมาจนถึงฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบันคือฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2527) ได้กล่าวถึงภารกิจของกำนันผู้ใหญ่บ้านว่า มีงานรับผิดชอบถึง 25 กรม 109 หน่วย-งาน

หน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกรมป่าไม้ มีดังต่อไปนี้

1. หน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
 - 1.1 ช่วยเหลือร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการดูแลรักษาป่าไม้
 - 1.2 ดูแลรับฝากของกลางที่ยึดได้และอยู่ในระหว่างดำเนินคดี
 - 1.3 ดูแลรักษาป่า คุ่มครอง และป่าสงวนของทางราชการ
 - 1.4 ช่วยเหลือตรวจตราและห้ามปรามราษฎรไม่ให้แผ้วถางป่าหวงห้าม

ตลอดจนลักลอบตัดฟันไม้โดยไม่ได้รับอนุญาต

- 1.5 ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า

2. บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนา เศรษฐกิจ

บุคคลกลุ่มหนึ่งที่มีบทบาทช่วยเหลือรัฐบาลอย่างกว้างขวาง แต่มักจะถูกมองข้ามความสำคัญไป คือกำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นผู้ปกครองตำบลและหมู่บ้าน โครงการพัฒนาเกษตรกำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็น เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนร่วมรับผิดชอบมากและหน้าที่นี้ก็ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายชำนานแล้ว คือพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และยังมีตัวบทกฎหมายอื่น ๆ อีกหลายฉบับที่ระบุให้กำนันผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่พัฒนา เศรษฐกิจ กำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทและอิทธิพลดลบันดาลให้แผนพัฒนาต่าง ๆ ของรัฐประสบผล โดยกระตุ้นเตือน ชี้แนะ และชักจูงลูกบ้านให้ปฏิบัติ ตลอดจนการช่วยเหลือด้านวิธีการอื่น ๆ ผู้ใหญ่บ้านยังทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างราษฎรกับเจ้าหน้าที่ทุกฝ่าย โดยการอำนวยความสะดวกกระตุ้นเตือน ส่ง เสริมกำลังใจแนะนำชักจูงให้ราษฎรปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่หรือคอยช่วยเหลือจัดภัยวิบัติให้ โดยจะช่วยติดต่อขอความช่วยเหลือจากนายอำเภอหรือเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาอาศัยกำนันผู้ใหญ่บ้านมีมากเพราะกำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดสนิทสนมและเป็นผู้ที่ราษฎรให้ความเคารพนับถือ การที่กำนันผู้ใหญ่บ้านแนะนำชักจูงหรือบอกกล่าวให้ทำสิ่งใด ย่อมจะเต็มใจปฏิบัติตามมากกว่าชัดเจน

๓. บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการสนับสนุนส่งเสริมการศึกษา

ระบบการบริหารการศึกษาของไทยในปัจจุบัน การบริหารจะจัดเป็นรูปของคณะกรรมการโดยเฉพาะระดับการประถมศึกษา มีคณะกรรมการตั้งแต่ระดับชาติ จนถึงระดับกลุ่มโรงเรียนจากโรงเรียนมีคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านที่อยู่ในเขตที่โรงเรียนตั้งอยู่เป็นประธานคณะกรรมการ คณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนมีหน้าที่ต่อไปนี้

๓.๑ ให้คำปรึกษาแนะนำแก่โรงเรียน ในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาและกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

๓.๒ แสวงหาความช่วยเหลือและความร่วมมือจากประชาชน หน่วยงาน และส่วนราชการ เพื่อพัฒนาโรงเรียน

๓.๓ เสนอแนะและประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หน่วยงานและส่วนราชการ เพื่อให้โรงเรียนได้มีส่วนร่วมในการบริหารแก่ชุมชน หน่วยงาน ส่วนราชการและการพัฒนาท้องถิ่น

๓.๔ แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามที่คณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษามอบหมาย

จากการศึกษาของเฮียร์ ธรรมาธิปต์ (2505 อ้างในประสพสุข ตีอิินทร์) พบว่าภารกิจของกำนัน เกี่ยวกับการทำนุบำรุงส่งเสริมศึกษานั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการให้การศึกษาแก่ชาวบ้านในลักษณะการพูดคุยกับชาวบ้าน ชี้แจงแนะนำความรู้ด้านต่าง ๆ แก่ชาวบ้าน และให้ความร่วมมือ เป็นตัว เรี่ยวหัวแรงในการจัดตั้งสถานศึกษาผู้ใหญ่ เช่น ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ห้องสมุดประชาชน ศาลาวัด เป็นต้น โดยการบริจาคทรัพย์สินที่ดิน เงินทอง ร่วมกับราษฎรในท้องถิ่นของตนเอง และจากการศึกษาของสุบัญญัติ กิตติวิสาร (2526 อ้างในประสพสุข ตีอิินทร์) พบว่า กำนันให้ความร่วมมือมากที่สุดในการคัดเลือกผู้เข้ารับการอบรมต่าง ๆ

4. บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในด้านการเมืองการปกครอง

การจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทยได้จัดให้สอดคล้องตามกฎหมายรัฐธรรมนูญที่เป็นรัฐเดี่ยว และเป็นรัฐที่ประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข จึงได้ใช้ทั้งหลักรวมอำนาจปกครอง แบ่งอำนาจปกครอง และกระจายอำนาจปกครองปัจจุบันนี้ การจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน จึงแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

- 4.1 ราชการบริหารส่วนกลาง ได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม ซึ่งก็เป็นองค์กรนิติบุคคล
- 4.2 ราชการบริหารส่วนภูมิภาค ได้แก่ จังหวัด เป็นองค์กรนิติบุคคลและมีหน่วยงานปกครองท้องถิ่นที่เป็นสาขาของจังหวัด คือ อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน
- 4.3 ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา

จะ เห็น ได้ ว่า ตำบล และ หมู่บ้าน เป็นการปกครองส่วนภูมิภาค สำหรับโครงสร้างของการปกครองตำบล หมู่บ้าน มีสภาตำบลเป็นคณะกรรมการบริหารตำบล โดยมีกำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นประธานและกรรมการโดยตำแหน่ง สภาตำบลจึงมีความสำคัญที่สุด เพราะ เป็นหน่วยบริหารใช้อำนาจปกครองขั้นพื้นฐานของประเทศไทย และประชาชนชาวไทย 80% อยู่ภายใต้การปกครองในรูปตำบล หมู่บ้าน (องอาจ สนทะมิโม 2527 : 45) ปัจจุบันการเมืองการปกครองในประเทศไทยยังไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร ทั้ง ๆ ที่ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่ พ.ศ. 2475 มีปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยเจริญก้าวหน้าและราบรื่นก็คือ ความกระตือรือร้นในกาเข้าร่วมมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ สภาตำบลจึง เป็นการเมืองร่วมการปกครองระดับท้องถิ่นอันดับแรกของประชาชนที่จะ เข้ามามีส่วนร่วม ได้ใกล้ชิดที่สุด ตลอดจนรู้จักการบริหารงานในระดับท้องถิ่น

ดังนั้นกำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นผู้นำระดับท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนและเป็นผู้ที่ราษฎรในเขตพื้นที่ให้ความเคารพนับถือ โอกาสที่กำนันผู้ใหญ่บ้านจะ เผยแพร่แนวความคิดในการเมืองการปกครองให้ประชาชนเกิดความ เลื่อมใสศรัทธารัฐบาลและศรัทธาในการปกครองของระบอบประชาธิปไตยจึงมีอยู่มาก ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยทำให้การเมืองการปกครองของประเทศมั่นคง มีเสถียรภาพและมีการพัฒนา เที่ยงอารยประเทศได้

5. บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของประชาชน

เชาว์วันวัศ สูดลาภา (2505 อ้างในประสมสุข ตีฉันทร์) กล่าวไว้ว่า กำนันเป็นผู้นำท้องถิ่นหรือผู้นำทางสังคม ซึ่งประชาชนเคารพนับถือและ เชื่อฟัง เป็นอย่างมาก กำนันอาจโน้มน้าวมั่นเหนียวความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นของตนได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของสภาวิจัยแห่งชาติ (2514 : 46) ซึ่งพบว่า ผู้นำท้องถิ่นร้อยละ 60 เห็นว่าราษฎรส่วนใหญ่ปฏิบัติตามคำแนะนำหรือ

เชิญชวนหรือระ เบียบของการราชการโดยเคร่งครัดและอีกร้อยละ 29 บอกว่าส่วนใหญ่ปฏิบัติตามบ้าง ไม่ปฏิบัติตามบ้าง แต่ถ้าแบ่งราชการ เป็นกลุ่มคือ กลุ่มที่ปฏิบัติตามกับกลุ่มที่คัดค้านปรากฏว่ากลุ่มที่ปฏิบัติตาม คำแนะนำของผู้นำท้องถิ่นมีถึงร้อยละ 90 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าราชการ เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำแนะนำ หรือคำของทางราชการเสมอ ซึ่งทำให้ง่ายต่อการที่จะนำความรู้ต่าง ๆ ไปเผยแพร่สู่ประชาชน ส่วนการที่จะปฏิบัติตามหรือไม่ปฏิบัติตาม ผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่ร้อยละ 32 เห็นว่าราชการส่วนใหญ่เข้าใจ บ้าง ไม่เข้าใจบ้าง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าราชการส่วนใหญ่จะปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้นำท้องถิ่น ด้วยความเต็มใจพอสมควร การปฏิบัติตามจึงดำเนินไปด้วยหลักการและเหตุผล นอกจากนี้ สมชัย รักรวิจิตร (2514 : 123) วิจัยพบว่าชาวบ้านในจังหวัดนครพนมมีแนวโน้มที่จะทำตามคำแนะนำ ของผู้นำในหมู่บ้านและยอมทำตามผู้นำทั้ง ๆ ที่เขาไม่เห็นด้วยก็ตาม และวีซ่า เอ็ม เมอร์คาโด คอนซูลาร์ และพาร์บัล แมกซิโม (Cesar M.Mercado, Agreda Consulio and Parbal Maximo 1979 : 33-34) วิจัยเรื่อง สื่อมวลชนในฐานะแหล่งตัวแทนของการเปลี่ยนแปลงใน 4 หมู่บ้านของจังหวัด ลากูนา ประเทศฟิลิปปินส์ พบว่าส่วนใหญ่คนในหมู่บ้านซึ่งเป็น เกษตรกรจะ เชื่อฟังผู้ใหญ่บ้านมากที่สุด และพบว่า ประชาชนให้ความ เชื่อถือข่าวสารที่ได้รับจาก สื่อมวลชนมากที่สุด

ด้วยเหตุนี้ การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เป็นงานพัฒนาท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นผู้นำทางสังคมจะใช้ลักษณะพิเศษของความ เป็นผู้นำที่มีอยู่ในตัวของตน เปลี่ยนแปลงแนว ความคิดเห็นของประชาชน ชักจูงใจประชาชนในท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมและเห็นคุณประโยชน์ของการ อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ฉะนั้น กำนันผู้ใหญ่บ้าน จึงมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงความคิด ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนอย่างยิ่ง ทั้งนี้ก็ด้วยลักษณะการ เป็นผู้นำทางสังคม ตลอดจนความเคารพ นับถือและความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อกำนันผู้ใหญ่บ้าน

บทบาทของครูมัธยมศึกษาในชุมชน

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2525 : 75-76, อ้างใน นิตยา ไปชันเงิน)

ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์และนโยบายในการให้โรงเรียนมัธยมศึกษา มีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่น ไว้ว่า "เพื่อปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นสื่อกลางในการพัฒนาท้องถิ่น จึงมีนโยบายปรับปรุงระเบียบ และแนวปฏิบัติ เพื่อเอื้ออำนวยให้โรงเรียนเป็นแหล่งกลางในการพัฒนาชุมชนด้านต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมอาชีพ สุขภาพอนามัย วัฒนธรรม การกีฬาและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม"

ดังนั้น หน้าที่ที่โรงเรียนมัธยมศึกษาต้องปฏิบัติเพิ่มขึ้นจากการอบรมสั่งสอนนักเรียน

ซึ่งเป็นหน้าที่หลัก คือ การสอนประชาชนและบริการชุมชน (กระทรวงศึกษาธิการ 2525 : 1)

ดังนี้

1. สอนประชาชนใน 4 ด้านคือ
 - 1.1 ด้านความรู้ทั่วไปและอาชีพ
 - 1.2 ปลุกฝังให้ประชาชนมีความรับผิดชอบต่อเยาวชนร่วมกับทางโรงเรียน
 - 1.3 ปลุกฝังให้ประชาชนเกิดความรับผิดชอบต่อชุมชน
 - 1.4 ปลุกฝังให้ประชาชน เป็นพลเมืองดี
2. บริการชุมชน 5 ด้านคือ
 - 2.1 ด้านความรู้ทั่วไปและอาชีพ
 - 2.2 ด้านสุขภาพอนามัย
 - 2.3 ด้านวัฒนธรรม
 - 2.4 ด้านันทนาการ
 - 2.5 ด้านเผยแพร่ข่าวสาร

จากแนวคิดดังกล่าวในฐานะที่โรงเรียน เป็นศูนย์กลางของชุมชน โรงเรียนควรมีหน้าที่สำคัญต่อชุมชนด้วย ซึ่งสุวัฒน์ มุทฺธเมธา (2524 : 5) ได้เสนอไว้ดังนี้

1. ทาแนวทางหรือทิศทางให้แก่ชุมชน โรงเรียนต้องมีความรู้ความเข้าใจเรื่องชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่พอสมควร ทั้งนี้เพื่อจะได้นำมาพิจารณาในการวางแผนให้การศึกษา เช่น การจัดหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อให้นักเรียน นักศึกษา และประชาชนในชุมชนนั้น เจริญก้าวหน้าไปตามแนวทางและทิศทางที่ต้องการ ทั้งในด้าน เศรษฐกิจ และสังคม วัฒนธรรม การอนามัย สุขาภิบาล ตลอดจนการใช้และสงวนทรัพยากรของชุมชน
2. พัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าต่อเนื่องกันไป โรงเรียนจะต้อง
 - 2.1 พัฒนาคคน ในด้านบุคลิกภาพ วัฒนธรรม ความรู้ความสามารถ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและส่งเสริมทักษะในการประกอบอาชีพ ค่านิยม เจตคติ ตลอดจนวิถีชีวิตโดยทั่ว ๆ ไป
 - 2.2 พัฒนากลุ่มคน ให้รู้จักดำรงชีวิตร่วมกันตามวิถีทางประชาธิปไตย ทำงานร่วมกัน เป็นกลุ่ม จัดเป็นกลุ่มต่าง ๆ ทั้งในการปกครอง อาชีพ การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนและการดำรงชีวิตทั่ว ๆ ไปที่ต้องพิจารณาร่วมกัน

2.3 พัฒนาสิ่งแวดล้อม ทั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมทางวัตถุ

และสิ่งแวดล้อมทางสังคม

2.4 พัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

2.5 พัฒนาสุขภาพอนามัยและความเป็นอยู่

แนวทางดำเนินงานของโรงเรียนเพื่อสนองนโยบายและวัตถุประสงค์ดังกล่าว

"ครู" ผู้ซึ่งเป็นบุคลากรภายในโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในฐานะที่ครูเป็นสมาชิกหนึ่งของสังคม จะต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม ดังที่ กมล สุดประเสริฐ (2529 : 21-27) กล่าวไว้ว่าบทบาทหน้าที่ครูแบ่งได้ 3 ประการคือ ประการที่หนึ่งบทบาทหน้าที่ต่อตนเอง ประการที่สองบทบาทหน้าที่ต่อนักเรียน และประการที่สามบทบาทหน้าที่ต่อสังคม ครูในระดับมัธยมศึกษามีความคุ้นเคยสนิทสนมกับชุมชนเป็นอย่างดี เข้าใจขนบธรรมเนียมประเพณีและกิจกรรมของชุมชนเป็นอย่างดี บทบาทในการพัฒนาสังคมเรื่องหนึ่งคือ การเป็นผู้ให้ความรู้ โดยการให้ข่าวสารแก่ชุมชนซึ่งอาจใช้รูปแบบของการศึกษานอกระบบ

ครูเป็นบุคคลผู้มีความรู้ที่คนในสังคมให้ความเคารพนับถือ และเป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้านวิชาการ สามารถช่วยให้งานด้านการพัฒนาที่ต้องการให้เกิดความเปลี่ยนแปลงได้ผลดีกว่าบุคลากรภายนอก ทั้งนี้ เพราะความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นนั้นถ้าหากเกิดขึ้นจากการริเริ่มของบุคคลภายในชุมชนเอง จะมีผลต่อการเรียนรู้มากกว่าเกิดขึ้นจากการริเริ่มของบุคคลภายนอก ผู้นำภายในชุมชนเองถ้าหากเป็นผู้ให้การศึกษาก็จะสามารถเข้าใจความรู้สึก ทัศนคติและนิสัยของบุคคลในชุมชนที่เขาอาศัยอยู่เป็นอย่างดี และอาจจะหาวิธีการให้การศึกษแก่ชุมชนได้ดีกว่า

ครูเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาระบบโรงเรียนที่จะช่วยพัฒนาจังหวัด อำเภอดำบล และหมู่บ้าน โรงเรียนย่อมเป็นศูนย์กลางของชุมชนนั้น ครูจึงมีหน้าที่สำคัญ 2 ประการคือหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นตัวแทนของรัฐบาลที่อยู่ในชุมชนนั้น และอีกประการหนึ่งครูมีหน้าที่ที่จะต้องเป็นผู้นำท้องถิ่นในชุมชนด้วย ซึ่งอำไพ วิทยวิโรจน์ (2521 : 24-25) ได้เสนอบทบาทครูในการช่วยพัฒนาชุมชนไว้ดังนี้

1. ด้านการเป็นผู้ให้การศึกษ การให้การศึกษามีบทบาทที่ควรทำอย่างยิ่ง เพราะครูเป็นบุคคลที่มีวิชาความรู้ มีคุณธรรม เป็นคนดี มีศีลธรรม สุขภาพเรียบร้อย จึงสามารถสร้างความประทับใจและโน้มน้าวใจชาวบ้านในชุมชนนั้น ให้มีความเชื่อมั่นเลื่อมใสศรัทธา และยอมนำไปปฏิบัติ การให้ความรู้แก่ประชาชนส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติคือ คอยชี้แนะ ประชาชนให้มีความรู้ในด้าน

ต่าง ๆ เช่น การเลี้ยงดูบุตรที่ถูกสุขลักษณะ สุขภาพอนามัย การบริโภคอาหารที่ถูกสุขลักษณะ การป้องกันโรคต่าง ๆ และความรู้ในการที่จะนำไปประกอบอาชีพต่าง ๆ เป็นต้น

2. ด้านการเป็นผู้กระตุ้น ตามปกติประชาชนชาวไทยมีลักษณะเฉื่อยชา การได้รับการศึกษาน้อย จึงทำให้ประชาชนด้วยคุณภาพไม่เหมาะสมกับสภาพของประเทศที่อยู่ในระยะพัฒนา ดังนั้นบทบาทครูในการกระตุ้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะช่วยกระตุ้นให้คนรู้จักรับผิดชอบ และเกิดความปรารถนาที่จะกินดี อยู่ดี

3. ด้านการเป็นผู้นำ ครูทำหน้าที่ในการเป็นผู้นำชุมชนโดยการเป็นผู้นำในการรวมกลุ่ม เพื่อพัฒนาปรับปรุง และซ่อมแซมสาธารณสถาน โบราณวัตถุ และอาจเป็นผู้นำในด้านชีวิตความเป็นอยู่ในครอบครัวที่มีสุขภาพอนามัยแข็งแรง บ้านเรือนสะอาดถูกสุขลักษณะ เป็นผู้นำในด้านกิจกรรมนันทนาการ ความประพฤติต่าง ๆ เป็นต้น

4. ด้านการเป็นผู้ประสานงาน คือ ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ เพื่อนำมา เป็นประโยชน์หรือช่วย เสริมสร้างให้งานพัฒนาได้บรรลุเป้าหมาย เช่น การประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เอกชน หรือผู้บริหารต่าง ๆ เป็นต้น

5. ด้านการเป็นผู้รวมกลุ่ม บทบาทด้านการรวมกลุ่มนี้จะต้องพยายามรวมกลุ่มผู้ที่มีความสนใจเหมือนกัน หรืออยู่ในวัยเดียวกัน หรือมีความต้องการคล้ายคลึงกัน เข้าด้วยกัน เพื่อปรับปรุงตนเอง ครอบครัว ตลอดจนท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า

สุจริต เพียรชอบ (2512 : 8-17) กล่าวว่า ครูเป็นบุคคลที่สำคัญและมีหน้าที่ที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น เพราะครูเป็นผู้มีความรู้สูงกว่าบุคคลส่วนใหญ่ในท้องถิ่น จึงควร เป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ และความเป็นผู้นำอันจะก่อให้เกิดความเจริญและสะดวกสบายขึ้นในสังคมนั้น ๆ ดังนั้นจึงพอสรุปบทบาทของครูในชุมชนได้ดังนี้คือ

1. บทบาทในการให้การศึกษาแก่นักเรียนและประชาชน ซึ่งครูสามารถทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ ในทางตรงนั้นครูทำได้โดยวิธีการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ จัดชั้นเรียนให้แก่ผู้ที่ไม่รู้หนังสือในตอนเย็นและในตอนค่ำ ส่วนบทบาทในทางอ้อมนั้นก็คือ เมื่อครูสอนวิชาการ วิชาชีพ หรือลักษณะนิสัยอันดีงามให้แก่เด็กแล้ว ผู้ปกครองก็อาจจะได้รับความรู้นั้น ๆ ด้วย

2. บทบาทในการอบรมศีลธรรมจรรยา โดยกระทำตนเป็นแบบฉบับที่ดีของประชาชนในด้านความประพฤติและการวางคนในด้านต่าง ๆ

3. บทบาทในด้านการถ่ายทอดวัฒนธรรม ในเรื่องนี้ตัวครูเองควรเป็นผู้รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ไว้ ไม่หวั่นไหวไปกับวัฒนธรรมใหม่ ๆ ที่หึ่งไหลเข้ามาง่ายนัก ถ้าจะรับก็ควรพิจารณาว่าสิ่งใดควรหรือไม่ เข้ากับวัฒนธรรมของเราได้เพียงใด แล้วนำมาปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับของเรา

4. บทบาทในการร่วมกิจกรรมของชุมชน ครูควรจะได้ทำประโยชน์ให้กับท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ด้วยการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เช่น องค์กรกุศลต่าง ๆ

5. บทบาทในการเป็นผู้นำ เราจะพบว่าในการพัฒนาชุมชนต่าง ๆ ก่อนสมัยที่มีเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนนั้น ส่วนใหญ่ครูจะเป็นผู้ริเริ่มและเมื่อริเริ่มแล้วก็มักจะได้รับความช่วยเหลือจากประชาชนเป็นอย่างดี เช่น การทำถนน ขุดบ่อน้ำ ศาลาประชาชน ห้องสมุดประชาชน ฯลฯ ในบางท้องถิ่นครูก็จะเป็นผู้ริเริ่มวิ่งเต้นติดต่อเพื่อให้ชุมชนได้มีเครื่องสาธารณูปโภคที่ดีและสะดวก เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา แม้แต่การบำเพ็ญประโยชน์ต่าง ๆ ก็เช่นกันครูมักจะเป็นผู้ริเริ่มมีบทบาทก่อน เช่น การรวมกลุ่มกันไปทำความสะอาดและบูรณะวัด ครูเป็นผู้ที่ให้ความเป็นผู้นำแก่ประชาชนในอื่นที่จะร่วมแรงร่วมใจกันสละแรงงานบูรณะซ่อมแซมสาธารณสมบัติให้มีสภาพดีขึ้น

6. บทบาทในการศึกษาวิจัยและวิเคราะห์ที่สังคม ผลของการศึกษาวิจัยและวิเคราะห์ที่สังคมอันจะก่อให้เกิดประโยชน์หลายทางทั้งในด้านการจัดหลักสูตร ปรับปรุงการสอน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน รวมทั้งการปรับตัวของครูให้เข้ากับสภาพสังคมนั้น ๆ ด้วย ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนา

7. บทบาทในการสร้างและรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ถ้าครูศึกษาวิเคราะห์ที่สังคมจนเข้าใจแล้ว ครูก็จะสามารถใช้แหล่งวิทยาการต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนนั้นทั้งที่เป็นวัสดุ สถานที่และบุคคลให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่ ในขณะที่เดียวกันครูก็อาจจัดกิจกรรมที่จะให้บริการแก่ชุมชนได้อย่างเต็มที่ได้เช่นเดียวกัน เช่น การสร้างบ่อน้ำชุมชน การวางโครงการรณรงค์เพื่อรักษาความสะอาดในชุมชน เป็นต้น

8. บทบาทในการปฏิรูปสังคม เมื่อพบปัญหาหรือข้อบกพร่องในชุมชน ครูควรจัดการปรับปรุงแก้ไขทันที จะทำเป็นรายบุคคลก็ได้ หรือร่วมกลุ่มกับผู้สนใจอื่น ๆ ส่วนในด้านปฏิรูปความคิด เช่น การหมกมุ่นอยู่กับอบายมุขต่าง ๆ ครูก็หาทางเปลี่ยนแปลงความคิดนี้เสีย และหาทางยกฐานะทางเศรษฐกิจของสังคมให้สูงขึ้น

วิชิต ลือพีช (2531 : 4, อ้างใน ศราวณีย์, วีระคุปต์ 2533) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษามหาวิทยาลัยของครูสังคัมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดปราจีนบุรี ที่มีต่อการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย พบว่า บทบาทของครูสังคัมศึกษาที่มีต่อการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย จำแนกตามประสบการณ์การสอนและคุณวุฒิทางการศึกษาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นิธิ สตะเวทิน (2525 : 110-120 อ้างใน นิติยา โปชันเงิน 2530) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของครูในการเผยแพร่ข่าวสารเรื่อง "การรักษาความสะอาด : การศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ครูในอำเภอโกรกพระส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการที่ครูจะออกไปมีบทบาทในชุมชน เช่น การให้คำแนะนำเรื่องการประกอบอาชีพ การรักษาความสะอาด การกระตุ้นให้ประชาชนรักชาติและอบรมศีลธรรม เป็นต้น ครูร้อยละ 72.95 เคยแนะนำแก่ประชาชนในท้องถิ่นเกี่ยวกับปัญหาด้านสุขภาพและอนามัยอยู่บ้าง เช่น แนะนำให้ไปหาแพทย์เมื่อเจ็บป่วย แนะนำเรื่องปลูกฝิ่นฝิ่นยา ให้คำแนะนำเรื่องการวางแผนครอบครัว การรักษาความสะอาดบ้านเรือนและชุมชน การรับประทานอาหารตามหลักโภชนาการ เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ครูที่ใช้สื่อมวลชนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อโทรทัศน์และภาพยนตร์ มีบทบาทในการเผยแพร่ข่าวสารเรื่องการรักษาความสะอาดมากกว่าครูที่ใช้สื่อมวลชนน้อย

งานวิจัยด้านผู้นำท้องถิ่น กับการเปิดรับข่าวสาร

สมศักดิ์ สุริยะ เจริญ (2533) ได้ศึกษาวิจัย ความตระหนักของปลัดอำเภอเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และพบว่า ปลัดอำเภอมีความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในระดับสูง และพบว่า ปัจจัยชนิดป่าไม้ในเขตปฏิบัติงานและกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ก่อให้เกิดการผันแปรในเรื่องความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ก่อให้เกิดผันแปรในเรื่องความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อย่างมีนัยสำคัญที่สถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนปัจจัยลำเนาเดิม งานที่รับผิดชอบและความถี่ในการรับข่าวสาร ก่อให้เกิดการผันแปรในเรื่องความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกลุ่มตัวอย่าง รวม 5 ปัจจัย คือ ภูมิลำเนา ภูมิภาคที่ปฏิบัติงาน ชนิดป่าไม้ในเขตปฏิบัติงาน กิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

และแหล่งข่าวสาร ซึ่งผลจากการทดสอบทางสถิติพบว่า ปัจจัยดังกล่าวรวมกันมีผลต่อความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

สมศักดิ์ ยังได้ให้ข้อเสนอแนะว่า

1. ควรบรรจุเนื้อหาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ไว้ในหลักสูตรโรงเรียนปลัดอำเภอ
2. ควรมีการจัดการฝึกอบรมแบบ เข้ม สัมนาสัญจรในเรื่องดังกล่าวข้างต้นแก่ปลัดอำเภอระหว่างภาคต่าง ๆ ด้วย เพื่อมีการแลกเปลี่ยนแนวความคิดด้านการอนุรักษ์ป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติ
3. ควรจัดทำคู่มือปฏิบัติงาน เกี่ยวกับป่า ไม้ที่อยู่ในความรับผิดชอบของปลัดอำเภอ เพื่อถือเป็นแนวทางการปฏิบัติงาน
4. ควรให้มีการจัดตั้งศูนย์แสดงข้อมูลเกี่ยวกับป่าไม้ และทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ในระดับอำเภอที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมการปกครอง เพื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้ราษฎรทราบ
5. ควรจัดตั้งคณะทำงานด้านป่าไม้ในระดับอำเภอเป็นการเฉพาะ

ศิริพงษ์ ไทหนองตอ (2532) ได้ทำการศึกษาขั้นตอนการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาเรื่อง "การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้" สำหรับกำนันผู้ใหญ่บ้าน ผลการวิจัยพบว่าการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอนคือ การเตรียมการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม การทดลองและประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม และการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรฝึกอบรม องค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรมประกอบด้วย วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม อุปกรณ์ แหล่งข้อมูล และการประเมินผล ข้อสรุปที่สำคัญจากการวิจัยครั้งนี้คือ การหาข้อมูลพื้นฐานประกอบการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม เป็นสิ่งที่จำเป็น หลักสูตรฝึกอบรมควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ 6 ส่วน คือ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม อุปกรณ์ แหล่งข้อมูล และการประเมินผล องค์ประกอบเหล่านี้จะต้องสอดคล้องกัน และความ เชื่อถือได้ของหลักสูตรฝึกอบรมจะเกิดขึ้น ถ้ามีการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ มีการนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย เปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกและผู้เข้ารับการฝึกอบรมประเมิน

บุษบา สุธีธร (2527) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสื่อสารกับความทันสมัยของผู้นำท้องถิ่น (ศึกษาเฉพาะกรณีผู้นำท้องถิ่นที่เข้าเรียนในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการปกครองท้องถิ่นรุ่นที่ 1 ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การติดต่อกับสังคมภายนอก การสื่อสารระหว่างบุคคล มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับสื่อมวลชน เป็นค่าบวก ส่วนอายุและระดับการศึกษาเดิม พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับสื่อมวลชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ คนที่มีการติดต่อกับสังคมภายนอกสูงหรือมีการสื่อสารระหว่างบุคคลสูง มีแนวโน้มที่จะมีการเปิดรับสื่อมวลชนในระดับสูง แต่สำหรับความแตกต่างด้านอายุหรือระดับการศึกษาเดิม ไม่สามารถใช้เป็นตัวชี้ให้เห็นแนวโน้มของการเปิดรับสื่อมวลชนได้

2. ตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ ระดับการศึกษาเดิม การติดต่อกับสังคมภายนอก การสื่อสารระหว่างบุคคล ตัวแปรดังกล่าวแต่ละตัวแปรมีค่าความสัมพันธ์กับความทันสมัยเป็นค่าบวก ส่วนตัวแปรด้านอายุ ไม่มีความสัมพันธ์กับความทันสมัย กล่าวคือ คนที่มีระดับการศึกษาเดิมสูงหรือมีการติดต่อกับสังคมภายนอกสูงหรือมีการสื่อสารระหว่างบุคคลสูงมีแนวโน้มที่จะมีความทันสมัยในระดับสูง แต่สำหรับความแตกต่างด้านอายุไม่สามารถใช้เป็นตัวชี้ให้เห็นแนวโน้มของระดับความทันสมัยได้

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อมวลชนกับความทันสมัยเป็นค่าบวก กล่าวคือ คนที่มีการเปิดรับสื่อมวลชนในระดับสูง มีแนวโน้มที่จะมีความทันสมัยในระดับสูงด้วย

4. ค่าความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาเดิม อายุ การติดต่อกับสังคมภายนอก การสื่อสารระหว่างบุคคล แต่ละตัวแปรกับความทันสมัย เมื่อยังมิได้ควบคุมความสัมพันธ์ของการเปิดรับสื่อมวลชนจะแตกต่างกับความสัมพันธ์ของตัวแปรดังกล่าว เมื่อควบคุมความสัมพันธ์ของการเปิดรับสื่อมวลชน แสดงให้เห็นว่า การเปิดรับสื่อมวลชนเป็นตัวแปรแทรกในกระบวนการทำให้ทันสมัย

5. การเปิดรับสื่อมวลชนเป็นตัวแปรที่อธิบายความทันสมัยได้ดีที่สุด โดยเฉพาะการเปิดรับหนังสือพิมพ์

4. งานวิจัยด้านสตรีศึกษา

ปาริชาติ บุญญาวิวัฒน์ (2534) ในการศึกษาประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงานพัฒนาสตรีในด้านความรู้ ทักษะ และ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของสตรี ในเขตอำเภอสองจังหวัดแพร่ จำนวน 341 ผลการวิจัย พบว่า

1. สตรีกลุ่มตัวอย่างในแต่ละตำบลมีความรู้ ทักษะ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ 0.05
2. อายุและระดับการศึกษาของสตรี มีความสัมพันธ์กับความรู้ ทักษะ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของสตรี ในขณะที่รายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับเรื่องดังกล่าว
3. ความถี่ของพฤติกรรมการสื่อสารระหว่างบุคคลเกี่ยวกับการดำเนินงานตามแผนงานพัฒนาสตรีมีความสัมพันธ์กับความรู้ ทักษะ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของสตรี
4. ประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามแผนงานพัฒนาสตรี มีความสัมพันธ์กับความรู้ ทักษะ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของสตรี กล่าวคือถ้าสตรีมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ตามแผนงานพัฒนาสตรีสูงและมีการสื่อสารระหว่างบุคคลเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีบ่อยครั้ง ก็จะทำให้สตรีมีความรู้ดี มีทักษะดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนสูง

มัทนา มาศมาลัย (2533 : 75) ได้ศึกษามหาบทสื่อสารมวลชนและสื่อบุคคลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอยะนิงบุรี จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าการเปิดรับสื่อมวลชนและสื่อบุคคลมีความสัมพันธ์กับความรู้ทางด้านข่าวสารการเมือง แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี

วิธนิยวรรณ วรรณวิทยา (2525) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในสภาพแรงงานประเภทกิจกรรมสิ่งทอ สิ่งถัก เครื่องแต่งกาย หนังสั้ว และผลิตภัณฑ์หนังสั้วในเขตกรุงเทพมหานคร" พบว่า

1. แรงงานสตรีที่ระดับการศึกษาดำ มีส่วนร่วมในสภาพแรงงานมากกว่าแรงงานสตรีที่มีการศึกษาสูง
2. แรงงานสตรีที่มีระดับรายได้ต่ำ มีส่วนร่วมในสภาพแรงงานมากกว่าแรงงานสตรีที่มีรายได้สูง
3. แรงงานสตรีที่มีความคาดหวังในผลประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของสภาพแรงงานในระดับสูง มีส่วนร่วมในสภาพแรงงานมากกว่าแรงงานสตรีที่มีความคาดหวังในผลประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของสภาพแรงงานในระดับต่ำ

4. แร่งงานสตรีที่มีความรู้ความเข้าใจสูง และแร่งงานสตรีที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสภาพแร่งงานต่ำ มีส่วนร่วมในสภาพแร่งงานไม่แตกต่างกัน

5. แร่งงานสตรีที่เคยติดต่อกับเจ้าหน้าที่กรมแร่งงาน มีส่วนร่วมในสภาพแร่งงานมากกว่าสตรีที่ไม่เคยติดต่อกับเจ้าหน้าที่กรมแร่งงาน

6. แร่งงานสตรีที่มีกรณีพิพาททางด้านแร่งงานกับนายจ้างในระดับสูง จะมีส่วนร่วมกับสภาพแร่งงานมากกว่าสตรีที่มีกรณีพิพาทกับนายจ้างระดับต่ำ

7. แร่งงานสตรีที่มีเจตคติที่ดีต่อคณะกรรมการสภาพแร่งงานมีส่วนร่วมในสภาพแร่งงานมากกว่า แร่งงานสตรีที่มีเจตคติที่ไม่ดีต่อคณะกรรมการแร่งงาน

นันทวัน ยันตะดิกลง (2534) ศึกษาวิจัยรูปแบบจดหมายข่าวที่เหมาะสมในการเผยแพร่ความรู้เรื่องการพัฒนาท้องถิ่นแก่กำนัน/ผู้ใหญ่บ้านสตรี ศึกษากรณี กำนัน/ผู้ใหญ่บ้านสตรีที่ได้รับการฝึกอบรมด้านการพัฒนาท้องถิ่นรุ่นที่ 3 ณ วิทยาลัยการปกครอง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย จำนวน 24 คน ผลการวิจัย พบว่า

1. รูปแบบจดหมายข่าวที่กลุ่มเป้าหมายต้องการ คือ ขนาดรูปเล่ม 21/30 เซนติเมตร ปกสีฟ้า มีจำนวน 3-8 หน้า ขนาดตัวอักษร 16 พอยท์เบอร์ 7 ควรมีภาพประกอบ และกำหนดออกอย่างน้อยเดือนละ 1 เล่ม และควรให้กำนัน/ผู้ใหญ่บ้านสตรีเป็นผู้จัดทำ และใช้ชื่อจดหมายข่าวว่า "สารสตรีนักพัฒนา"

2. ช่องทางการสื่อสารที่กลุ่มตัวอย่างได้รับข่าวสารทั่วไปได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ตามลำดับ รายการที่ได้รับความนิยมจากกลุ่มนี้มากที่สุด คือ รายการข่าว

3. ช่องทางการสื่อสารที่กลุ่มตัวอย่างได้รับข่าวสารด้านการพัฒนา ได้แก่ การประชุม/อบรม สื่อโทรทัศน์ สื่อบุคคล หนังสือพิมพ์ วิทยุ ตามลำดับ

4. บั้จจัยทางประชากร เศรษฐกิจและสังคมไม่มีความสัมพันธ์กับการกำหนดรูปแบบจดหมายข่าว

5. บั้จจัยทางประชากร เศรษฐกิจและสังคมมีความสัมพันธ์กับการเปิดรับข่าวสารด้านการพัฒนาชนบททางสื่อมวลชน ผู้มีการศึกษาสูง มีพฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์สูง และผู้ที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านยิ่งนานขึ้น จะเปิดรับข่าวสารจากโทรทัศน์มากขึ้นด้วย

6. พฤติกรรมการ เปิดรับข่าวสารทั่วไปทางสื่อมวลชน (วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ รายวัน นิตยสาร) ไม่มีความสัมพันธ์กับการกำหนดรูปแบบจดหมายข่าว

5. แนวคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับการใช้สื่อมวลชน และสื่อบุคคลในการชักจูงใจให้เปลี่ยนทัศนคติ ความรู้ ความเข้าใจ และพฤติกรรมของประชาชนในท้องถิ่นชนบท

โจเซฟ ที แคลปเปอร์ (Joseph T. Klapper อ้างใน ประมว สตะเวทิน, 2533 : 143) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ที่มีต่อทัศนคติและพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของประชาชนไว้ดังนี้

1. อิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อประชาชนนั้น ไม่ใช่อิทธิพลโดยตรง แต่เป็นอิทธิพลโดยอ้อม เพราะมีปัจจัยต่าง ๆ ที่กั้นอิทธิพลของสื่อมวลชน ปัจจัยดังกล่าวได้แก่

- ความมีใจโน้มเอียงของผู้รับสาร (Predispositions) ประชาชนจะมีความคิดเห็น ค่านิยมและมีความโน้มเอียงที่จะประพฤติปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่ก่อน ซึ่งได้รับจากการคบหาสมาคมกับคนอื่น และสถาบันสังคมที่ตนเป็นสมาชิก เมื่อบุคคลนั้นสัมผัสกับสื่อมวลชน ก็จะนำเอาทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมเหล่านี้ติดตัวมาด้วย

- การเลือกของผู้รับสาร (Selective Process) ประชาชนจะเลือกรับสารที่สอดคล้องกับความคิดเห็นและความสนใจของตน และจะหลีกเลี่ยงไม่ยอมรับสารที่ไม่สอดคล้องหรือขัดแย้งกับความคิดเห็น และความสนใจของตน ประชาชนจะตีความสารตามความเชื่อ ค่านิยมที่มีอยู่เดิม และจะเลือกจดจำเฉพาะสิ่งที่สนับสนุนความคิดเห็นและความเชื่อของตน

- อิทธิพลของบุคคล (Personal Influence) ข่าวสารจากสื่อมวลชนอาจไม่ได้ถึงประชาชนทั่วไปทันที แต่จะผ่านสื่อบุคคลก่อน และสื่อบุคคลหรือผู้นำความคิดเห็นมักสอดคล้องกับความรู้สึกนึกคิดของตน เข้าไปด้วย

- ลักษณะของธุรกิจด้านสื่อมวลชน (Economic Aspects) ในสังคมเสรีนิยมซึ่งมีระบบ เศรษฐกิจแบบ เสรีนั้น สื่อมวลชนสามารถแข่งขันกันโดยเสรีต่างฝ่ายต่าง เสนอความคิดเห็นและค่านิยมที่แตกต่างกันไป และประชาชนก็มีเสรีภาพในการที่จะเลือก เชื่อถือความคิดเห็นใดก็ได้

2. อิทธิพลที่สื่อมวลชนมีต่อประชาชน เป็นเพียงผู้สนับสนุนเท่านั้น คือสื่อมวลชนจะสนับสนุนทัศนคติ รสนิยม ความมีใจโน้มเอียง ตลอดจนแนวโน้มด้านพฤติกรรมของประชาชนให้มีความเข้มแข็งและพร้อมที่จะแสดงให้ปรากฏออกมา เมื่อมีแรงจูงใจเพียงพอหรือเมื่อมีโอกาสเหมาะสม

3. สื่อมวลชนอาจทำหน้าที่เป็นผู้เปลี่ยนแปลงประชาชนได้เช่นกัน จะเกิดขึ้นต่อเมื่อบุคคลมีความโน้มเอียงที่จะเปลี่ยนแปลงอยู่ก่อนแล้ว หากสื่อมวลชนสามารถเสนอสิ่งที่สอดคล้องกับความต้องการของเขา เขาก็จะเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมได้ สื่อมวลชนจึงทำหน้าที่เป็นเพียงผู้เสนอหนทางในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมเท่านั้น

4. สื่อมวลชนสามารถสร้างทัศนคติและค่านิยมใหม่ให้เกิดแก่ประชาชนได้ ในกรณีที่บุคคลนั้น ๆ ไม่เคยมีความรู้หรือประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้นมาก่อน ทัศนคติและค่านิยมใหม่จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบุคคลผู้นั้นรับสารที่เสนอเรื่องราวในแนวเดียวกันบ่อย ๆ เป็นอิทธิพลในลักษณะสะสม มิใช่อิทธิพลที่ก่อให้เกิดผลได้ทันทีทันใด หรือในระยะเวลายั้ง

เมสวิน แอล เดอเฟลอร์ (Melvin L. DeFleur) ให้แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลไว้ 4 ทฤษฎี ดังนี้

1. ทฤษฎีความแตกต่างของแต่ละบุคคล กล่าวคือ โครงสร้างทางบุคลิกภาพส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน เช่น ทัศนคติ ค่านิยม และความเชื่อ จะมีส่วนสำคัญต่อการกำหนดแบบการรับ รู้หรือการ เรียนรู้ของมนุษย์ เกี่ยวกับ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและข่าวสารต่าง ๆ ที่แตกต่างกันตามทฤษฎีนี้ สื่อมวลชนจึงมีอิทธิพลในแง่สร้างการ เรียนรู้ หรือการย้ำในสิ่งที่ เขารู้อยู่แล้ว

2. ทฤษฎีการจัดประเภททางสังคม กล่าวว่า บุคคลในกลุ่มเดียวกันย่อมจะเปิดรับข่าวสารและมีกฎปฏิยาตอบสนองต่อ เนื้อหาของข่าวสารที่คล้ายคลึงกัน ทั้งนี้ เนื่องจากความใกล้ชิดสนิทสนมผูกพันของกลุ่ม ฉะนั้นสื่อมวลชนจึงมีอิทธิพลต่อกลุ่มคนเหล่านี้ ก็ต่อเมื่อส่งมาในลักษณะที่สอดคล้องกับบรรทัดฐานของกลุ่ม

3. ทฤษฎีความสัมพันธ์ทางสังคม กล่าวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายในกลุ่มแบบไม่เป็นทางการ มีอิทธิพลต่อการสื่อสาร นักสังคมวิทยาชนบท เชื่อว่า เครือญาติของชาวนามีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจยอมรับ หรือไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ และชาวชนบทมีความผูกพันกันทางสังคมอย่างแน่นแฟ้นกับ เพื่อนบ้าน ผู้นำความคิด เห็นในสังคมมีอิทธิพลต่อการเผยแพร่ข่าวสาร และการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมของบุคคลในสังคมนั้น ในกรณีเช่นนี้สื่อมวลชนจะมีอิทธิพลต่อคนได้ในลักษณะทฤษฎีการสื่อสารสองขั้นตอน (Two-step flow Theory) ซึ่งต้องอาศัยอิทธิพลของสื่อบุคคลเข้าร่วมด้วย

4. ทฤษฎีบรรทัดฐานทางสังคม กล่าวว่า พฤติกรรมของบุคคลอาจขึ้นอยู่กับบรรทัดฐาน และสภาพแวดล้อมทางสังคม ถ้าสื่อมีเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับบรรทัดฐานทางสังคม สื่อมวลชน อาจเพียงย้ำบรรทัดฐาน เดิม และสร้างบรรทัดฐานใหม่ เพียงเล็กน้อยเท่านั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า สื่อมวลชนทำหน้าที่ทางอ้อม 3 ประการ คือ

4.1 สื่อมวลชนจะส่งเสริมสนับสนุนหรือย้ำบรรทัดฐานทางสังคมให้ดำรงอยู่ตลอดไป

4.2 สื่อมวลชนจะสามารถสร้างความรับผิดชอบร่วมกันให้เกิดขึ้น ในสังคม

4.3 สื่อมวลชนสามารถ เปลี่ยนแปลงแบบอย่างการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมของ

บุคคล โดยช่วยให้เกิดพฤติกรรมใหม่ แต่ต้องใช้เวลา

เออร์วิน พี เบตทิงฮอส (Irwin P. Bettinghaus, 1968) ได้กล่าวถึงบทบาท หน้าที่ของสื่อมวลชนในสังคมไว้ว่า สื่อมวลชนเป็นเพียงตัวเสริมความเชื่อ และทัศนคติที่มีอยู่ให้ฝังแน่นมากกว่าจะ เปลี่ยนแปลงทัศนคติอย่างสิ้นเชิง แต่อาจเปลี่ยนแปลงการรับรู้ได้บ้าง ในขอบเขต จำกัดของประสบการณ์ สิ่งที่สื่อมวลชนเปลี่ยนแปลงได้มากที่สุด คือ อารมณ์ ส่วนการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมยังไม่ปรากฏผลจากการวิจัยแน่นอนว่า สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมแต่อย่างใด กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากการสื่อสารระหว่างบุคคลทั้งสิ้น

การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication)

เป็นกระบวนการสื่อสารระหว่างบุคคล 2 คนขึ้นไป การสื่อสารภายในกลุ่มบุคคลขนาดเล็ก และกลุ่มขนาดใหญ่เป็นการสื่อสารโดยตรงในระยะทางทางกายภาพที่พอจะเลือกใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้ และมีปฏิริยาตอบสนองแบบมีจจุบันทันทีได้ (เมตตา กฤตวิทย์ และคณะ, 2530 : 32)

ฮอฟแลนด์ (Hovland, 1984, อ้างในเมตตา กฤตวิทย์และคณะ, 2530 : 32) ได้นิยามว่า การสื่อสารระหว่างบุคคล คือสถานการณ์ปฏิสัมพันธ์ซึ่งบุคคล (ผู้ส่งสาร) ส่งสิ่งแก่เพื่อปรับพฤติกรรมของอีกบุคคลหนึ่ง (ผู้รับสาร) ในลักษณะซึ่งหน้ากัน

โรเจอร์ และชูเมคเกอร์ (Rogers and Shoemaker 1971 : 145) กล่าวว่า การสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นการติดต่อระหว่างบุคคลต่อบุคคล เพื่อที่จะถ่ายทอดข่าวสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ถ้าผู้รับสารไม่เข้าใจก็สามารถซักถามหรือขอข่าวสารเพิ่มเติมจากแหล่งสารได้ทันที

ส่วนผู้ส่งสารก็สามารถปรับปรุงแก้ไขสารที่ส่งออกไปให้เข้ากับความต้องการและความเข้าใจของผู้รับสารได้ในเวลาอันรวดเร็วเช่นกัน ซึ่งจะช่วยให้ผู้รับสารได้เปลี่ยนแปลงทัศนคติได้

คุณลักษณะของสื่อบุคคล

สื่อบุคคลนับว่า เป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดต่องานสื่อสารนวัตกรรรม ทั้งนี้ เพราะสื่อบุคคลมีความสำคัญมากในการจูงใจและการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมด้วย สื่อบุคคลมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้ (กนกรัตน์ สุชะวัฒนา, 2534 : 17-18) คือ

1. การไหลของข่าวสารเป็นแบบยูลลวิถี (Two-Way Communication) ทำให้ง่ายต่อการโต้ตอบปัญหาต่าง ๆ ได้ทันท่วงที นอกจากนี้สามารถที่จะอธิบายปัญหาต่าง ๆ ได้ชัดเจนกว่าสื่ออื่น
2. การสื่อสารเป็นแบบลักษณะตัวต่อตัว หากผู้รับสารมีความเชื่อถือในตัวผู้ส่งสารก็จะทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากขึ้น
3. ปริมาณของปฏิกริยาตอบสนองในขณะที่ทำการสื่อสารเกิดขึ้นในระดับสูง
4. ช่วยลดกระบวนการทางเลือกในทางจิตวิทยา (Selective Process) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลือกรับสาร (Selective Exposure)

อย่างไรก็ตาม สื่อบุคคลเป็นสื่อที่มีข้อด้อยคือ ไม่สามารถที่จะส่งข่าวสารไปยังผู้รับสารจำนวนมากในเวลาอันรวดเร็วได้ จากรายงานการวิจัยพบว่า สื่อบุคคลเป็นสื่อที่ดีที่สุดในการสร้างทัศนคติ และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

ประสิทธิภาพของสื่อบุคคล

เสถียร เขยประทับ (เสถียร เขยประทับ, 2526) ได้กล่าวถึงประสิทธิภาพของสื่อ

บุคคลไว้ดังนี้

1. สามารถทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสารแบบยูลลวิถี ถ้าผู้รับสารไม่เข้าใจก็

สามารถได้ถามหรือขอข่าวสารเพิ่มเติมจากผู้ส่งสารได้ในเวลาอันรวดเร็ว ส่วนผู้ส่งสารก็สามารถปรับปรุงแก้ไขสารที่ส่งออกไปให้เข้ากับความต้องการและความเข้าใจของผู้รับสารได้ในเวลาอันรวดเร็วเช่นกัน การที่ช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคลมีระดับปฏิกริยาตอบสนองสูง สามารถลด

อุปสรรคของการสื่อสารที่เกิดจากการเลือกรับสาร การเลือกแปล หรือตีความสารและเลือกจำสารได้

2. สามารถจูงใจบุคคลให้เปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ฝังรากลึกได้

ลาซาเฟลด์ และเมนเซล (Lazarsfeld and Menzel : 1963) ได้ให้เหตุผลในควมมีประสิทธิภาพของสื่อบุคคลว่า

1. การพูดคุยเป็นกันเอง เป็นส่วนตัว ทำให้ผู้พูดและผู้ฟังเกิดความ เป็นกันเอง และทำให้ผู้ฟังยอมรับความคิดเห็นของผู้พูดง่ายขึ้น

2. การสื่อสารแบบเผชิญหน้ากัน ทำให้ผู้พูดสามารถดัดแปลงเรื่องราวต่าง ๆ ให้ตรงกับความต้องการของผู้ฟังได้

3. การสื่อสารแบบนี้ทำให้ผู้ฟังรู้สึกว่าคุณเองได้รับรางวัลในเรื่องที่ว่า สามารถแสดงความคิดเห็นกับผู้พูดได้ (อ้างใน พัทณี มะลิษา, 2529 : 23)

จากการศึกษาในเรื่องอิทธิพลของบุคคลโดย ชาร์ล อาร์ ไรท์ (Charles R. Wright, 1959 : 62-65) พบว่า การตัดสินใจของบุคคลเกี่ยวกับเลือกซื้อสินค้า แฟชั่น และการเลือกชมภาพยนตร์นั้น การสื่อสารระหว่างบุคคลมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของบุคคลมากกว่าอิทธิพลที่เกิดจากสื่อมวลชน

ในการศึกษาพฤติกรรมการออกเสียงเลือกตั้ง พอล ลาซาเฟลด์ (Lazarsfeld อ้างใน Wright, 1959 : 62-63) ได้เสนอว่า มีลักษณะความสัมพันธ์ของบุคคลเอื้ออำนวยต่อการชักจูงใจอยู่ 5 ประการคือ

1. การติดต่อระหว่างบุคคลเป็นไปอย่างง่าย ๆ ไม่มีกฎเกณฑ์บังคับ เป็นการบังเอิญโดยไม่ตั้งใจ การที่จะหลีกเลี่ยงการสนทนาหรือรับฟังเป็นไปได้น้อยกว่าการรับฟังจากสื่อมวลชนในการรับฟังสื่อมวลชนนั้นอาจหลีกเลี่ยงไม่รับฟังเนื้อหาที่ขัดแย้งกับความคิดเห็นของคน หรือเรื่องที่คุณไม่สนใจก็ได้

2. การติดต่อสื่อสารแบบเผชิญหน้าเปิดโอกาสให้ยึดหยุ่นเนื้อเรื่องได้ หากผู้สื่อสารได้รับการต่อต้านจากผู้ฟังของคุณ ก็อาจเปลี่ยนเรื่องสนทนาไปเป็นอีกแบบหนึ่งได้

3. ความสัมพันธ์โดยตรงของบุคคลที่เกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารแบบเผชิญหน้านี้ ช่วยสนับสนุนต่อเนื้อหาที่ผู้รับสารยอมรับ และโต้แย้งต่อเนื้อหาที่ผู้รับสารไม่ยอมรับ
4. ผู้รับสารบางคนมักจะ เชื่อถือในข้อตัดสินใจและทัศนคติของผู้ที่เขารู้จักและนับถือมากกว่า จะเชื่อบุคคลที่เขาไม่รู้จักมาติดต่อสื่อสารด้วย
5. ในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลนั้น บางครั้งผู้ทำการสื่อสารอาจประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของตน โดยไม่ได้มีการชักจูงใจให้ผู้ฟังยอมรับทัศนคติของเขา

จะเห็นได้ว่าการสื่อสารระหว่างบุคคล สามารถมีอิทธิพลในการชักจูงใจบุคคลให้เปลี่ยนแปลงทัศนคติจากเดิมที่เป็นอยู่ได้ และนอกจากนี้ตามแนวความคิดเกี่ยวกับการสื่อสารสองขั้นตอนนั้น (Two-Step Flow of Communication) การสื่อสารจากแหล่งสารประเภทสื่อมวลชน อาจจะไม่ผ่านไปยังผู้รับสารโดยตรง แต่จะผ่านโยงใยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมอีกชั้นหนึ่ง และโยงใยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนั้นมิได้ทำหน้าที่ในการส่งผ่านข่าวสารแต่อย่างใด แต่จะมีบทบาทในการ เดิมแต่ง ขยาย บิดเบือน หรือแปรเปลี่ยนข่าวสารไปเรื่อย ๆ ดังนั้นการสื่อสารระหว่างสื่อมวลชนกับผู้รับสารบางส่วนนั้นจะมีสิ่งที่อยู่ระหว่างกลาง ซึ่งก็คือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจะแปร เปลี่ยนสารที่ส่งผ่าน ไปบ้าง

สำหรับประสิทธิภาพของสื่อมวลชนและสื่อบุคคลนั้น นักวิชาการทางสื่อสารส่วนใหญ่ต่างเห็นพ้องต้องกันว่า สื่อมวลชนจะมีประสิทธิภาพมากกว่าสื่อบุคคลในการให้ข่าวสารแก่คนจำนวนมาก เพื่อก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างถูกต้อง

โรเจอร์ส (Rogers, 1978 : 291) ได้กล่าว เปรียบเทียบประสิทธิภาพของสื่อมวลชนและสื่อบุคคลว่า ผลจากการวิจัยต่าง ๆ พบว่า สื่อมวลชนสามารถเปลี่ยนแปลงการรับรู้ ซึ่งหมายถึง การเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่การสื่อสารระหว่างบุคคลนั้นมีประสิทธิภาพมากกว่า เมื่อวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารอยู่ที่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ เพราะข่าวสารที่ถ่ายทอดออกจากสื่อมวลชนเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ฝังแน่นหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของเบตทิงฮอส (Bettinghaus, 1968:180) ที่ว่า สื่อมวลชน เป็นเพียงตัว เสริมความ เชื่อและทัศนคติที่มีอยู่เดิมให้ฝังแน่นมากกว่าจะเปลี่ยนแปลงทัศนคติอย่างสิ้นเชิง แต่อาจเปลี่ยนแปลงการรับรู้ได้บ้างในขอบ เขตจำกัดของประสบการณ์ ฉะนั้นสื่อมวลชนจึงเป็น เพียงแหล่งความคิด และเป็นผู้วางแนวทางในการเปลี่ยนแปลงเท่านั้น กิจกรรมต่าง ๆ ที่

แคทซ์ และลาซาเฟลด์ (Katz and Lazarsfeld, 1955:27) เห็นพ้องต้องกันว่า การสื่อสารระหว่างบุคคลมีผลต่อการทำให้ผู้รับสารยอมรับที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติและยอมรับที่จะให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ มากที่สุด ฉะนั้นสื่อบุคคลจึงมีความสำคัญมากกว่าสื่อมวลชนในชั้นสูงใจ ส่วนสื่อมวลชนจะมีความสำคัญกว่าในชั้นของการให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง และอาจมีผลบ้างในการสร้างทัศนคติในเรื่องที่บุคคลยังไม่เคยรับรู้มาก่อน

แนวความคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับการ เปิดรับสื่อ

การ เปิดรับสื่อ

แซมมวล เบคเกอร์ (Samual Becker) ได้ให้ความหมายของการ เปิดรับสื่อ โดยจำแนกตามพฤติกรรมการ เปิดรับสื่อ คือ

1. การแสวงหาข้อมูล (Information Seeking) กล่าวคือบุคคลจะแสวงหาข้อมูล เพื่อต้องการให้มีความคล้ายคลึงกับบุคคลอื่น ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือเรื่องทั่ว ๆ ไป
2. การเปิดรับข้อมูล (Information Receptivity) กล่าวคือ บุคคลจะเปิดรับสื่อ เพื่อต้องการทราบข้อมูลที่ตนเองสนใจ อยากรู้ เช่น เปิดดูโทรทัศน์เฉพาะรายการที่สนใจหรือมีผู้แนะนำมา หรือขณะอ่านหนังสือพิมพ์หรือดูโทรทัศน์ หากมีข้อมูลข่าวสารเกี่ยวข้องกับตนเองก็จะให้ความเอาใจใส่ อ่านหรือดูเป็นพิเศษ
3. การเปิดรับประสบการณ์ (Experience Receptivity) กล่าวคือ บุคคลจะเปิดรับข่าวสาร เพราะต้องการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเพื่อผ่อนคลายอารมณ์

โรเจอร์ส และสเวนนิ่ง (Rogers and Svenning, 1969 : 3) ขยายแนวคิดเกี่ยวกับการ เปิดรับสื่อมวลชนให้กว้างขวางออกไปอีกโดยให้คำนิยามว่า สื่อมวลชนนั้นคลุมถึงสื่อ 5 ประเภท คือ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ วิทยุ นิตยสาร และโทรทัศน์ เหตุนี้ดัชนีในการวัดการเปิดรับสื่อมวลชนในความหมายของเขาทั้งสอง จึงต้องประกอบด้วยจำนวนรายการวิทยุที่รับฟังต่อสัปดาห์ การอ่านหนังสือพิมพ์ต่อสัปดาห์ ภาพยนตร์ที่ดูต่อปีและอื่น ๆ

สรุปได้ว่า การเปิดรับสื่อ คือ ความบ่อยครั้งในการเปิดรับ ระยะเวลา รวมถึงจำนวนสื่อในการ เปิดรับด้วย

ทฤษฎีทางการสื่อสารที่เกี่ยวกับการเปิดรับสื่อ คือกระบวนการในการเลือกรับข่าวสาร (Selective Process) ซึ่งมีขั้นตอนต่าง ๆ คือ

1. การเลือกรับหรือการเลือกใช้ (Selective Exposure) บุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อ และข่าวสารจากแหล่งสารต่าง ๆ ตามความสนใจ และความต้องการเพื่อนำมาใช้แก้ปัญหา หรือสนองความต้องการของตน
2. การเลือกให้ความสนใจ (Selective Attention) นอกจากบุคคลจะเลือกเปิดรับข่าวสารแล้ว บุคคลยังเลือกให้ความสนใจต่อข่าวสารที่ได้รับซึ่งสอดคล้องกับทัศนคติและความเชื่อดั้งเดิมของบุคคลนั้น ในขณะที่เดียวกันก็พยายามหลีกเลี่ยงการรับข่าวสารที่ขัดต่อทัศนคติหรือความคิดดั้งเดิม ทั้งนี้เพราะการได้รับข่าวสารที่ไม่สอดคล้องกับความรู้สึกของเขา จะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกไม่พึงพอใจ
3. การเลือกรับรู้และตีความหมาย (Selective Perception and Selective Interpretation) เมื่อบุคคลเปิดรับข่าวสารจากแหล่งใดแหล่งหนึ่งแล้ว ผู้รับสารอาจมีการเลือกรับรู้ และเลือกตีความสารที่ได้รับด้วยตามประสบการณ์ของแต่ละคน ผู้รับสารมักตีความข่าวสารที่ได้รับตามความเข้าใจของตน หรือตามทัศนคติ ประสบการณ์ ความเชื่อถือ ความต้องการ และแรงจูงใจของตนในขณะนั้น
4. การเลือกจดจำ (Selective Retention) หลังจากทีบุคคลเลือกให้ความสนใจ เลือกรับรู้ และตีความข่าวสารไปในทิศทางที่สอดคล้องกับทัศนคติและความเชื่อของตนแล้ว บุคคลยังเลือกจดจำเนื้อหาสาระของสารในส่วนที่ต้องการจำเอาไว้เป็นประสบการณ์ ในขณะที่เดียวกันก็มักจะลืมข่าวสารที่ไม่ตรงกับความสนใจของตนเอง

แนวคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับการ เปลี่ยนแปลงความรู้ ทัศนคติ และ พฤติกรรม

ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับตัวแปร 3 ตัวคือ ความรู้ (Knowledge) ทัศนคติ (Attitude) และพฤติกรรม (Practice) ของผู้รับสารที่อาจจะมีผลกระทบต่อสังคมโดยมีหลักว่า การเปลี่ยนแปลงทัศนคติขึ้นอยู่กับความรู้ ถ้ามีความรู้ ความเข้าใจดี ทัศนคติก็จะเปลี่ยนแปลง และเมื่อทัศนคติเปลี่ยนแปลงแล้ว ก็จะมีการยอมรับปฏิบัติหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมมีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงกัน ดังนั้นการที่จะมีการยอมรับหรือปฏิเสธสิ่งใดต้องพยายาม เปลี่ยนทัศนคติก่อนโดยการให้ความรู้

ทฤษฎี เกี่ยวกับการ เปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมได้ถูกนำมา เป็น เครื่องมือในการศึกษา ที่แสดงให้เห็นว่า การสื่อสารในฐานะตัวแปรต้นสามารถนำการพัฒนาไปสู่ชุมชนได้โดยการศึกษาถึง ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมของผู้รับสารว่าเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ เพราะอะไร นอกจากนี้ยัง ศึกษาถึงความสัมพันธ์ในลักษณะสายโซ่ที่เริ่มจากความรู้ไปสู่ทัศนคติและกลายเป็นพฤติกรรมต่อไป (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร 2533 : 118)

ความรู้ (Knowledge) ในที่นี้เป็นการรับรู้เบื้องต้น ซึ่งบุคคลส่วนมากจะได้รับผ่าน ประสบการณ์โดยการ เรียนรู้จากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า(S-R) แล้วจัดระบบ เป็นโครงสร้าง ของความรู้ที่ผสมผสานระหว่างความจำ (ข้อมูล) กับสภาพจิตวิทยาด้วย เหตุนี้ความรู้จึง เป็นความ จำที่เลือกสรรซึ่งสอดคล้องกับสภาพจิตใจของตนเอง ความรู้จึงเป็นกระบวนการใน อย่่างไรก็ตาม ความรู้ก็อาจส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกของมนุษย์ได้และผลกระทบที่ผู้รับสารเชิงความรู้ในทฤษฎี การสื่อสารนั้นอาจปรากฏได้จากสาเหตุ 5 ประการคือ

1. การตอบข้อสงสัย (Ambiguity Resolution) การสื่อสารมักจะสร้างความ สับสนให้สมาชิกในสังคม ผู้รับสารจึงมักแสวงหาสารสนเทศโดยการอาศัยสื่อทั้งหลายเพื่อตอบข้อ สงสัยและความสับสนของคน
2. การสร้างทัศนคติ (Attitude Formation) ผลกระทบเชิงความรู้ต่อการปลูกฝัง ทัศนคติ นั้น ส่วนมากนิยมใช้กับสารสนเทศที่เป็นนวัตกรรม เพื่อสร้างทัศนคติให้คนยอมรับการแพร่ นวัตกรรมนั้น ๆ (ในฐานะความรู้)
3. การกำหนดวาระ (Agenda Setting) เป็นผลกระทบเชิงความรู้ที่สื่อกระจาย ออกไป เพื่อให้ประชาชนตระหนักและผูกพันกับประเด็นวาระที่สื่อกำหนดขึ้น หากตรงกับภูมิหลังของ บั๊จ เจกชนและค่านิยมของสังคมแล้ว ผู้รับสารก็จะ เลือกสารสนเทศนั้น
4. การพอกพูนระบบความเชื่อ (Expansion of Belief System) การสื่อสาร สังคมมักจะกระจายความ เชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ด้านต่าง ๆ ไปสู่ประชาชน จึงทำให้ผู้รับสาร รับทราบระบบความ เชื่อที่หลากหลายและลึกซึ้งไว้ในความ เชื่อของตนมากขึ้นไม่เรื่อย ๆ
5. การรู้แจ้งต่อค่านิยม (Value Clarification) ความขัดแย้งในเรื่องค่านิยม และอุดมการณ์ เป็นภาวะปกติของสังคม สื่อมวลชนที่นำเสนอข้อเท็จจริงในประเด็นเหล่านี้ ย่อมทำ ให้ประชาชนผู้รับสาร เข้าใจถึงค่านิยม เหล่านั้นแจ้งชัดขึ้น

ทัศนคติ (Attitude) เป็นความคิดและความรู้สึกอย่างไร กับคนรอบข้าง วัตถุหรือสิ่งแวดลอม โดยทัศนคตินั้นมีรากฐานมาจากความเชื่อ ที่อาจสื่อด้านพฤติกรรมในอนาคตได้ ทัศนคติจึงเป็นเพียงความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้า และทัศนคติเป็นพรหมแดนเชื่อมโยงระหว่างความรู้กับพฤติกรรม (สุรพงษ์ ไสอณะเสถียร 2533 : 122)

ทัศนคติของบุคคลสามารถถูกทำให้เปลี่ยนแปลงได้หลายวิธี อาจจะทำให้ได้โดยที่บุคคลได้รับข่าวสารต่าง ๆ ซึ่งข่าวสารนี้อาจจะมาจากบุคคลอื่นหรือมาจากอุปกรณ์ สื่อมวลชนต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบของทัศนคติด้านความรู้ หรือการรับรู้ (Cognitive Component) เป็นที่เชื่อกันว่าถ้าส่วนประกอบส่วนใดส่วนหนึ่ง เปลี่ยนแปลงส่วนประกอบด้านอื่นจะมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน เช่น ถ้าส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ (Affective Component) เปลี่ยนแปลงส่วนประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) จะเปลี่ยนแปลงด้วย

Mcquire ได้กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทัศนคติประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ การใส่ใจ (Attention) ความเข้าใจ (Comprehension) การมีสิ่งใหม่เกิดขึ้น (Yielding) การเก็บเอาไว้ (Retention) และการกระทำ (Action) และกล่าวว่าถ้ากระบวนการสื่อความหมายหรือการติดต่อทางด้านข่าวสารทำให้ผู้รับเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติแล้วจะทำให้เกิดการใส่ใจ ความเข้าใจ การมีสิ่งใหม่เกิดขึ้น การเก็บเอาไว้ การกระทำและการที่ผู้รับสารจะเกิดขึ้นตอนเหล่านี้หรือไม่ขึ้นอยู่กับความสามารถทางสติปัญญา ฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษาและอื่น ๆ

พฤติกรรม (Practice) การกระทำหรือพฤติกรรมใด ๆ ของคนเราส่วนใหญ่จะเป็นการแสดงออกของบุคคลผู้หนึ่งที่มีพื้นฐานมาจากความรู้ และทัศนคติของตนเอง การที่บุคคลมีพฤติกรรมแตกต่างกัน ก็เนื่องมาจากมีความรู้ และทัศนคติที่แตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างของความรู้และทัศนคติเกิดจากความแตกต่างในเรื่องการเปิดรับสื่อ การแปลความหมายของสารที่ตนเองได้รับ สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดประสบการณ์สิ่งสมที่แตกต่างกัน อันมีผลกระจายต่อพฤติกรรมของบุคคล โดยทั่วไปการใช้การสื่อสาร เพื่อโน้มน้าวพฤติกรรมนั้นมีวิธีการดังนี้ (สุรพงษ์ ไสอณะเสถียร 2533 : 123)

1. การปลุกเร้าอารมณ์ (Emotional Arousal) เพื่อให้เกิดความตื่นเต้นเร้าใจ ในการติดตามไม่ว่าด้วยภาพหรือเสียง เช่น บรรยากาศในการประกาศปฏิวัติรัฐประหาร

2. การเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ด้วยการแสดงความอ่อนโยน เสียสละและความกรุณาปราณี ยอมแพ้เพื่อความ เป็นพระก็อาจโน้มน้าวใจผู้คนที่ยอมรับได้ เช่น คนไปลงคะแนน

เสียง เลือกตั้งให้ก็ เพราะ เห็นผู้สมัครคนนั้นถูกใจมาจากผู้สมัครคนอื่น ๆ

3. การสร้างแบบอย่างขึ้นในใจ (Internalized Norms) เป็นการสร้างมาตรฐานอย่างหนึ่งขึ้น เพื่อให้มาตรฐานนั้นปลูกศรัทธาและ เป็นตัวอย่างแก่ผู้รับสารที่จะต้องปฏิบัติตาม

4. การให้รางวัล (Reward) เช่น การลด แลก แจก แถม ในการโฆษณาเพื่อเป็นการจูงใจให้เลือกซื้อสินค้าที่ท่อนั้น ๆ

และผลของการโน้มน้าวใจด้วยวิธีการข้างต้น ก่อให้เกิดพฤติกรรมพื้นฐาน 2 แบบ

1. กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมใหม่ ๆ หรือให้มีพฤติกรรมที่ต่อเนื่อง (Activation)
2. หยุดยั้งพฤติกรรมเก่า (Deactivation)

ทั้งการกระตุ้นและการหยุดยั้ง เป็นพฤติกรรมพื้นฐานที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมอื่น ๆ ตามมา เช่น การตัดสินใจวิจัยต่อประเด็นปัญหา การจัดหายุทธวิธีดำเนินงานและการสร้างพฤติกรรมเพื่อส่วนรวม

นอกจากนี้ Rogers ได้กล่าว เกี่ยวกับการสื่อสารและการเปลี่ยนแปลงทัศนคติว่าการสื่อสารก่อให้เกิดผล 3 ประการคือ

1. ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้รับสาร (Change in Receiver's Knowledge)
2. ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้รับสาร (Change in Receiver's Attitude)
3. ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมของผู้รับสาร (Change in Receiver's Behavior)

การเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 นี้จะเกิดในลักษณะต่อเนื่องกันคือ เมื่อผู้รับสารได้รับข่าวสารเกี่ยวกับ เรื่องหนึ่ง เรื่องใด ก็จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ และความรู้ความเข้าใจนี้จะทำให้เกิดทัศนคติเกี่ยวกับ เรื่องนั้น และขั้นสุดท้ายก็จะก่อให้เกิดพฤติกรรมที่กระทำต่อ เรื่องนั้น ๆ ตามมา (Rogers 1973 : 43)

การศึกษากิจกรรมการ เปิดรับสื่อความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการรักษาคุณภาพแหล่งน้ำ เป็นการวิเคราะห์รวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับผู้รับสาร บัญญัติที่นำมาศึกษา ก็คือ

ลักษณะประชากรทางด้านเพศ ซึ่งมิงงานวิจัยหลายชิ้นที่พบว่าเพศ มีความสัมพันธ์กับทัศนคติ เช่น การศึกษาทัศนคติของครูผู้ชาย กับครูผู้หญิงที่มีต่อการสอน "เพศศึกษา" พบว่า ครูผู้ชายมีทัศนคติที่ดีมากกว่าครูผู้หญิง (ถวัลย์ รักสีล, 2522 : บทคัดย่อ)

งานวิจัย เกี่ยวกับการใช้สื่อมวลชนและสื่อบุคคลในการชักจูงใจให้เปลี่ยนแปลงทัศนคติความรู้ ความเข้าใจ และพฤติกรรมของประชาชน

มันทนา มาศมาลัย (2533) ศึกษาบทบาทสื่อมวลชนและสื่อบุคคลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอรพทศศิริ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การเปิดรับสื่อมวลชนและสื่อบุคคลมีความสัมพันธ์กับความรู้ทางด้านข่าวสารการเมือง แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี

สุวารีย์ วงศ์วัฒนา (2535) ศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารกับความรู้ ความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนชาวแพ จังหวัดพิษณุโลก พบว่า

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เปิดรับข่าวสารในระดับต่ำ มีความรู้เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระดับปานกลาง มีความตระหนักและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

พฤติกรรมการ เปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์ เชิงบวกกับความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ความรู้ เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์ เชิงบวกกับความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ความตระหนัก ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์ เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ความตระหนัก ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นตัวแปร เพียงตัว เดียวที่สามารถอธิบายการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ม.ล.ทศวรรณ เทวกุล (2533) ได้ศึกษาวิจัยการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าโดยใช้สไลด์มัลติวิชั่น กรณีศึกษานกแก้วแล้วท่องคำในป่าที่ราบภาคใต้ พบว่า เมื่อเปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการดูสไลด์มัลติวิชั่นของกลุ่มตัวอย่างประชากร ปรากฏว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านทัศนคติ เมื่อ เปรียบ เทียบทัศนคติก่อนและหลังการดูสไลด์

มัลติวิชั่น ของกลุ่มตัวอย่างประชากรปรากฏว่ามีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และในด้านการใช้สื่อสไลด์มัลติวิชั่น เรื่อง "การอนุรักษ์นกแก้วแล้วทองคำและป่าในที่ราบต่ำ" สามารถทำให้ประชาชนท้องถิ่นมีความรู้ทางการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าและป่าไม้สูงขึ้น

นฤมล ศรีสว่าง (2532) ได้ทำการศึกษาปริมาณและปัญหาการนำเสนอข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย ผลการศึกษาพบว่า ในการเสนอข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาตินั้น ประเภทเนื้อหาที่หนังสือพิมพ์รายวันถึง 9 ชื่อฉบับ (ซึ่งแบ่งเป็น 3 ประเภทคือ หนังสือพิมพ์รายวันประเภทคุณภาพ : สยามรัฐและมติชน หนังสือพิมพ์รายวันประเภทประชานิยม : ไทยรัฐ เดลินิวส์ ดาวสยาม ข่าวสด และ เดลิเมล์ เร็วรี่ หนังสือพิมพ์รายวันประเภทกึ่งคุณภาพกึ่งประชานิยม : บ้านเมืองและแนวหน้า) นำเสนอมากที่สุด รวมทั้งให้เนื้อที่ในการเสนอข่าวมากที่สุด คือ หนังสือพิมพ์สยามรัฐ ส่วนแหล่งที่มาของข่าวสารสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาตินั้น ส่วนใหญ่หน่วยงานของรัฐที่มีขอบข่ายงานเกี่ยวข้องกับทางด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

แคลป เเปอร์ (Klapper, 1960) ได้ทำการศึกษาและสรุปงานวิจัยที่สำคัญเกี่ยวกับผลหรืออิทธิพลของการสื่อสารมวลชน และสรุปให้เห็นถึงความสามารถของการสื่อสารมวลชนในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลว่า โดยปกติการสื่อสารมวลชนไม่ใช่สาเหตุสำคัญเพียงประการเดียวที่ทำให้เกิดผลในผู้รับสาร แต่จะทำหน้าที่ร่วมกัน หรือผ่านปัจจัยและอิทธิพลที่เป็นตัวกลางอื่น ๆ มากกว่า และประสิทธิภาพของการสื่อสารมวลชนขึ้นอยู่กับลักษณะต่าง ๆ ของสาร แหล่งสาร หรือสถานการณ์ของการสื่อสาร

ริชมอนด์ (Richmond 1977) ศึกษาความรู้และทัศนคติทางสิ่งแวดล้อมของนักเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย พบว่า นักเรียนที่มีความรู้ทางด้านสิ่งแวดล้อมในระดับต่ำ แต่มีความคิดรวบยอดทางสิ่งแวดล้อมกว้างขวางพอสมควร และมีทัศนคติต่อสิ่งแวดล้อมไปในทางบวก เมื่อศึกษาถึงความแตกต่างด้านเพศ ปรากฏว่านักเรียนชายมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมดีกว่านักเรียนหญิง แต่ไม่มีความแตกต่างกันในด้านทัศนคติต่อสิ่งแวดล้อม

จากงานวิจัยที่ยกมาส่วนใหญ่ได้สรุปผลการวิจัยที่สอดคล้องกันว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการมีส่วนร่วม นั้น ได้แก่ ปัจจัยด้านประชากร เช่น เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ สถานภาพในครอบครัว ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจ จำนวนการถือครองที่ดินและปัจจัยทางด้านพฤติกรรมการสื่อสาร เช่น การเปิดรับ

ข่าวสารจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคลต่าง ๆ

แนวความคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับการ เปิดรับสื่อ

แซมมวล เบคเกอร์ (Becker) ได้ให้ความหมายของการเปิดรับสื่อ โดยจำแนกตาม พฤติกรรมการ เปิดรับสื่อ คือ

1. การแสวงหาข้อมูล (Information Seeking) กล่าวคือ บุคคลจะแสวงหา ข้อมูล เพื่อต้องการให้ความคล้อยคลึงกับบุคคลอื่น ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือเรื่องทั่ว ๆ ไป
2. การ เปิดรับข้อมูล (Information Receptivity) กล่าวคือ บุคคลจะเปิดรับ สื่อ เพื่อต้องการทราบข้อมูลที่ตนเองสนใจ อยากรู้ เช่น เปิดดูโทรทัศน์เฉพาะรายการที่สนใจหรือ มีผู้แนะนำมา หรือขณะอ่านหนังสือพิมพ์หรือดูโทรทัศน์ หากมีข้อมูลข่าวสารเกี่ยวข้องกับตนเองก็จะ ให้ความสนใจใส่ใจ อ่านหรือดูเป็นพิเศษ
3. การ เปิดรับประสบการณ์ (Experience Receptivity) กล่าวคือ บุคคลจะ เปิดรับข่าวสาร เพราะต้องการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเพื่อผ่อนคลายอารมณ์

โรเจอร์ส และสเวนนิ่ง (Rogers and Svenning, 1969 : 3) ขยายแนวคิด เกี่ยวกับการ เปิดรับสื่อมวลชนให้กว้างขวางออกไปอีกโดยให้คำนิยามว่า สื่อมวลชนนั้นคลุมถึงสื่อ 5 ประเภท คือ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ วิทยุ นิตยสาร และโทรทัศน์ เทคนิคขั้นนี้ในการวัดการ เปิดรับสื่อมวลชนในความหมายของเขาทั้งสอง จึงต้องประกอบด้วยจำนวนรายการวิทยุที่รับฟังต่อ สัปดาห์ การอ่านหนังสือพิมพ์ต่อสัปดาห์ ภาพยนตร์ที่ดูต่อปีและอื่น ๆ

สรุปได้ว่า การเปิดรับสื่อ คือ ความบ่อยครั้งในการเปิดรับ ระยะเวลา รวมถึงจำนวน สื่อในการ เปิดรับด้วย

สำหรับ เหตุผลในการที่มนุษย์ เลือกสนใจหรือตั้งใจรับข่าวสารอย่างไรจากสื่อ นั้น นัก วิชาการหลายท่านมีความ เห็นสอดคล้องกันดังนี้

ไฟรด์สัน (Friedson) ไรเลย์ (Reley) และฟลาวเวอร์แมน (Flowerman) มี ความเห็นว่า แรงจูงใจที่ต้องการ เป็นที่ยอมรับของสมาชิกภายในสังคม จะเป็นสิ่งที่ช่วยกำหนด ความสนใจในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ก็เพื่อสนองความต้องการของตน ปรากฏการณ์นี้

เมอร์ตัน (Merton) ไรท์ (Wright) และแวปเพลส (Waples) เรียกว่า "พฤติกรรมในการแสวงหาข่าวสาร" นักวิชาการเหล่านี้มีความเห็นตรงกันว่า ผู้รับข่าวสารจะเลือกรับข่าวสารจากสื่อใดนั้น เป็นไปตามบทบาทและสถานภาพในสังคมของผู้รับสาร และเหตุผลในการรับข่าวสารก็เพื่อนำไป เป็นหัวข้อในการสนทนา ซึ่งจะทำให้ผู้รับสารรู้สึกว่าตน เป็นส่วนหนึ่งของสังคม

งานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรับสื่อ

จินดา กุญเกิดดิษฐ์ (2532) ศึกษาพฤติกรรมกรเปิดรับข่าวสาร กับความร่วมมือของประชาชนใน เขตจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า พฤติกรรมกรเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์ทางลบกับการให้ความร่วมมือในการปลูกต้นไม้ และอิทธิพลของสื่อคือความ เข้าใจและต่อการตัดสินใจ เข้าร่วมโครงการมีความสัมพันธ์ทางลบกับการให้ความร่วมมือในการปลูกต้นไม้ในที่สาธารณะประ-
โยชน์

บุษมา ภู์สกุล (2535) ศึกษาพฤติกรรมกรเปิดรับสื่อ ความรู้ ทักษะคิด และการมีส่วนร่วมในการรักษาทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้ อำเภอดอนนาค จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า

พฤติกรรมกรเปิดรับสื่อเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้

พฤติกรรมกรเปิดรับสื่อเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ไม่มีความสัมพันธ์กับทักษะคิดต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้

พฤติกรรมกรเปิดรับสื่อเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้

พฤติกรรมกรเปิดรับสื่อและทักษะคิดต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้สามารถอธิบายการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้ได้ โดยทักษะคิดมีอิทธิพลในทางลบ ในขณะที่พฤติกรรมกรเปิดรับสื่อมีอิทธิพลในทางบวก

วินัย ทิพย์สุวรรณ (2527) ได้ศึกษาวิจัยความทันสมัยกับพฤติกรรมกรเปิดรับข่าวสารของกำนันผู้ใหญ่บ้าน จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า

1. ความทันสมัยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเปิดรับข่าวสารของกำนันผู้ใหญ่บ้านจากวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์รายวัน นิตยสารและภาพยนตร์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.72, 0.21, 0.16, 0.10 และ 0.17 ตามลำดับ

2. การศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเปิดรับข่าวสารของกำนันผู้ใหญ่บ้านจากวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์รายวัน นิตยสารและภาพยนตร์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.01, 0.04, 0.09, 0.08 และ 0.06 ตามลำดับ

สุวารีย์ วงศ์วัฒนา (2535) ศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารกับความรู้ ความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนชาวแพ จังหวัดพิษณุโลก พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดรับข่าวสารในระดับต่ำ มีความรู้เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระดับปานกลาง มีความตระหนักและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมระดับต่ำ

พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ความรู้เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นตัวแปรเพียงตัวเดียวที่สามารถอธิบายการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

กนกรัตน์ สุชะวัฒนา (2534) ศึกษาเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับโรคเอดส์กับความรู้ทัศนคติ และพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของหญิงโสเภณี ภาควิชาที่หน่วยควบคุมกามโรค อำเภอกุดชุมพภูมิ ศูนย์กามโรคเขต 12 สงขลา พบว่า

รายได้ ระดับการศึกษาของหญิงโสเภณีมีความสัมพันธ์กับการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโรคเอดส์

โสเภณีที่มีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์จากสื่อเฉพาะกิจจะมีความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์

โสภณ将有คความรู่เกี่ยวกับโรคเอดส์จากสื่อบุคคลมากที่สุด รองลงมาได้แก่ โปสเตอร์

แผ่นพับ และสติ๊กเกอร์

โสภณที่มีคความรู่ในการบ้องกันโรคเอดส์ มีพฤติกรรมในการบ้องกันโรคเอดส์ แต่

โสภณที่มีทัศนคติเชิงบวกในการบ้องกันโรคเอดส์ ไม่จำเป็นต้องมีพฤติกรรมบ้องกันโรคเอดส์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง "การสำรวจทัศนคติของสตรีผู้นำท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้" เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งรวบรวมข้อมูลจากผู้นำสตรีในระดับท้องถิ่นมีรายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้นำสตรีในจังหวัดต่าง ๆ ที่อยู่ในเขตป่าไม้ภาคเหนือของไทย จำนวน 153 ตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างและวิธีการสุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ ผู้นำสตรีในระดับท้องถิ่น 153 ตัวอย่าง ซึ่งสุ่มตัวอย่างโดยวิธีแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ผู้นำสตรีซึ่งมีคุณสมบัติเป็นผู้ดำรงตำแหน่งผู้นำในระดับชุมชน คือ เป็นกรรมการกลุ่มทางสังคม เป็นครู ผู้ช่วยกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล หรือเป็นสมาชิกกลุ่มสังคม ซึ่งมีบทบาทในการชักจูงด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในจังหวัดนครสวรรค์ กำแพงเพชร และอุทัยธานี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสอบถามซึ่งประกอบไปด้วยประเด็นคำถามในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะทั่วไปทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง
2. พฤติกรรมการรับข่าวสารและการถ่ายทอดข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
3. ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
4. ทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
5. การมีส่วนร่วมในการชักจูงใจให้อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

แบบสอบถามดังกล่าวสร้างขึ้น โดยอาศัยแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทางด้านทัศนคติ ความรู้ และการมีส่วนร่วมในการชักจูงใจด้านการอนุรักษ์ที่เคยมีผู้ได้ศึกษาไว้แล้ว เป็นแนวทางในการสร้างคำถาม พร้อมทั้งได้ปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญ (เจ้าหน้าที่ในมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพันธุ์พืช

แห่งประเทศไทย) ก่อนที่จะนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้เวลาประมาณ 3 เดือน คือในระหว่างเดือนพฤษภาคม - กรกฎาคม 2536 โดยเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพันธุ์พืชแห่งประเทศไทย เป็นผู้รวบรวมข้อมูลให้ คณะผู้วิจัยได้มีการชี้แจงเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและรายละเอียดของแบบสอบถามก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยและเกณฑ์การวิเคราะห์ตัวแปรต่าง ๆ

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

1. ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่างศึกษาเรื่อง อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ การเป็นสมาชิกหรือกรรมการกลุ่มต่าง ๆ ทางสังคม ประสบการณ์ด้านการอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
2. พฤติกรรมการรับข่าวสารและถ่ายทอดข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯ ศึกษาถึงความบ่อยครั้งในการรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ทั้งสื่อมวลชนและสื่อบุคคล ส่วนการถ่ายทอดหรือเผยแพร่ข่าวสารศึกษาจากความบ่อยครั้งในการเผยแพร่ข่าวสารด้านการอนุรักษ์ฯ และบุคคลที่เผยแพร่ข่าวสารไปให้
3. ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษาถึงความรู้ ความเข้าใจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเรื่องทั่ว ๆ ไป ได้แก่ ความสำคัญของการอนุรักษ์ฯ ความจำเป็นในการอนุรักษ์ฯ สำหรับประเทศไทย วิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ นโยบายของรัฐในการอนุรักษ์ฯ ผลกระทบของปัญหาป่าไม้ ผู้รับผิดชอบในการอนุรักษ์ฯ ความรู้เกี่ยวกับบทบาทในการชักจูงใจประชาชนให้อนุรักษ์ฯ โดยใช้คำถามแบบเลือกตอบ โดยคำตอบที่ถูกต้องจะได้คะแนน 1 คำตอบที่ผิดได้คะแนน 0 การนำผลรวมคะแนนที่ได้ไปจัดระดับของความรู้เป็น 3 ระดับ ได้แก่ กลุ่มผู้นำสตรีที่มีระดับความรู้ด้านการอนุรักษ์ฯ มาก ปานกลาง และน้อย ใช้เกณฑ์แบ่งทางสถิติคือ $\bar{X} + S.D$ ซึ่งในที่นี้

ผู้ที่ได้คะแนนความรู้สูงจะหมายถึงผู้ที่มีคะแนนความรู้มากกว่าค่า $\bar{X} + S.D$ ของคะแนนความรู้รวมทั้งกลุ่ม ผู้มีความรู้ต่ำจะหมายถึงผู้ที่มีคะแนนความรู้ต่ำกว่าค่า $\bar{X} - S.D$ ของคะแนนความรู้รวมทั้งกลุ่ม นอกนั้นคือผู้ที่มีความรู้ในระดับปานกลางคืออยู่ระหว่างคะแนนช่วง $\bar{X} + S.D$ ถึง $\bar{X} - S.D$

สำหรับผลการศึกษาค้างนี้

กลุ่มผู้มีคะแนนความรู้สูงคือผู้มีคะแนนมากกว่า 7.7

กลุ่มผู้มีคะแนนความรู้ปานกลางคือผู้มีคะแนนระหว่าง 3.9-7.7

กลุ่มผู้มีคะแนนความรู้ต่ำคือผู้มีคะแนนน้อยกว่า 3.9

4. ทศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษาถึงทัศนคติในเรื่องทั่ว ๆ ไปด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยใช้คำถามแบบประเมินค่า 5 ระดับ สำหรับคำถามในเชิงบวกได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยมากที่สุด	ได้คะแนน	5
เห็นด้วยมาก	"	4
เห็นด้วย	"	3
ไม่เห็นด้วย	"	2
ไม่เห็นด้วยเลย	"	1

สำหรับคำถามในเชิงลบ ได้กำหนดคะแนนให้ในทางกลับกัน ส่วนการจัดระดับของทัศนคติเป็น 3 ระดับ คือทัศนคติดี ทัศนคติปานกลาง และทัศนคติไม่ดี ได้ใช้คะแนนของทัศนคติแต่ละข้อมารวมกันและจัดแบ่งเป็นกลุ่มตามเกณฑ์ $\bar{X} + S.D$ ของคะแนนรวมทัศนคติ เช่นเดียวกัน

ซึ่งงานวิจัยนี้

กลุ่มผู้มีทัศนคติดีคือผู้มีคะแนนทัศนคติมากกว่า 55.3

กลุ่มผู้มีทัศนคติปานกลางคือผู้มีคะแนนทัศนคติระหว่าง 42.1-55.3

กลุ่มผู้มีทัศนคติต่ำคือผู้มีคะแนนทัศนคติต่ำกว่า 42.1

5. การมีส่วนร่วมในการชกแจงใจให้อุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษาจากวิธีการที่ใช้ในการชกแจง และลักษณะของการมีส่วนร่วมในการชกแจงต่าง ๆ โดยใช้แบบสอบถามทั้งแบบประเมินค่า 5 ระดับ และคำถามแบบเลือกตอบ

สำหรับกลุ่มคำถามแบบประเมินค่า ใช้ศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมได้กำหนดคะแนนดังนี้

การจัดระดับการมีส่วนร่วมในการชกแจงนั้นได้จัดเป็น 3 ระดับ เช่นเดียวกัน และใช้
เกณฑ์ทางสถิติ $\bar{X}+S.D.$ เช่นเดียวกัน เพื่อแบ่งเป็น 3 กลุ่มดังนี้

ผู้มีส่วนร่วมในการชกแจงมากคือผู้มีคะแนนมากกว่า 17.4

ผู้มีส่วนร่วมในการชกแจงปานกลางคือผู้มีคะแนนระหว่าง 3.4-17.4

ผู้มีส่วนร่วมในการชกแจงน้อยคือผู้มีคะแนนต่ำกว่า 3.4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ในการ
อธิบายลักษณะทั่วไปของตัวแปรต่าง ๆ ในงานวิจัยนี้ โดยนำเสนอด้วยตารางแจกแจงความถี่และ
ค่าร้อยละแบบตารางทางเดียว และตารางสองทาง นอกจากนี้ยังนำเสนอด้วยค่าเฉลี่ย รวมทั้ง
การวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยการศึกษาความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร ได้ใช้สถิติวิเคราะห์
แบบ Pearson Product Moment Correlation. ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของ
ตัวแปร เรื่อง การรับข่าวสาร ความรู้ ทศนคติ และการมีส่วนร่วมในการชกแจงใจด้วย

การประมวลผลข้อมูล

ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS^x ในการวิเคราะห์ค่าสถิติต่าง ๆ ของงาน โดยได้

ได้รับความร่วมมือจากสถาบันบริการคอมพิวเตอร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การสำรวจข้อมูลจากผู้นำสตรีเรื่องนี้ ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติของผู้นำสตรี
ท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในเขตภาคเหนือ 3 จังหวัด คือ อุทัยธานี นครสวรรค์ และ
กำแพงเพชร โดยสัมภาษณ์ผู้นำสตรี 153 คน ผลการศึกษาจะนำเสนอในประเด็นต่อไปนี้คือ

1. ลักษณะทั่วไปทางประชากร
2. การรับข่าวสารและ เผยแพร่ข่าวสารด้านอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
 - 2.1 การรับข่าวสารด้านอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
 - 2.2 การเผยแพร่ข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
3. ปัญหาการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
4. ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
5. ทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
6. การมีส่วนร่วมในการชักจูงใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
7. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมในการชักจูงใจให้

ประชาชนอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

1. ลักษณะทั่วไปทางประชากร

1.1 อายุ ผู้นำสตรีที่ให้ข้อมูลในการวิจัยส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 31-40 ปี
คือร้อยละ 34.6 รองลงมาคือช่วงอายุ 21-30 ปี, 41-50 ปี และต่ำกว่า 21 ปี คือร้อยละ
21.0, 17.0 และ 15.7 ตามลำดับ ส่วนที่เหลือคือผู้ที่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป ร้อยละ 11.8

1.2 สถานภาพสมรส ผู้นำสตรีส่วนใหญ่ แต่งงานแล้วคือร้อยละ 77.1 ผู้นำสตรีที่
เป็นโสดมีร้อยละ 16.3 เป็นหม้ายและหย่ามีร้อยละ 3.9 และ 2.0 ตามลำดับ

1.3 ระดับการศึกษา ผู้นำสตรี ส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา คือร้อยละ
62.7 ผู้ที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 14.4 นอกนั้นเป็นผู้นำสตรีที่อ่านไม่ออก-เขียน
ไม่ได้ สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 8.5, 7.8 และ 6.5
ตามลำดับ

1.4 อาชีพ จากการสอบถามถึงอาชีพหลักของผู้นำสตรี ผลการวิจัยพบดังนี้

- พบว่าผู้นำสตรีมากกว่าครึ่งหนึ่งคือ ร้อยละ 57.5 มีอาชีพทำไร่ รองลงมาคือ ทำนา ร้อยละ 19.6 นอกนั้น เป็นอาชีพรับจ้าง เลี้ยงสัตว์ รับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ค้าขาย (รายละเอียดในตาราง)

1.5 รายได้ ผู้นำสตรีส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนค่อนข้างต่ำคือ ในช่วงต่ำกว่า 1,000 บาท ร้อยละ 44.4 รายได้ระหว่าง 1,000-1,999 บาท ร้อยละ 35.3 สำหรับผู้ที่มีรายได้สูงกว่าในช่วงดังกล่าวมีจำนวนน้อย (รายละเอียดในตารางที่ 1)

1.6 การถือครองที่ดิน สำหรับประเภทการถือครองที่ดิน ของผู้นำสตรีนั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำสตรีส่วนใหญ่เป็นเจ้าของที่ดินทำกินทั้งหมดเอง ถึงร้อยละ 79.1 ซึ่งในจำนวนนี้ส่วนใหญ่จะมีที่ดินอยู่ในครอบครัว 11-20 ไร่ มากที่สุดคือร้อยละ 30.7 รองลงมาคือมีที่ดิน 21-30 ไร่ ร้อยละ 19.6

สำหรับผู้นำสตรีที่เช่าที่ดินทำกินทั้งหมดมีร้อยละ 14.4 การเช่าที่ดินนั้น ส่วนใหญ่จะเช่าที่ดินอยู่ในช่วง 11-20 ไร่ ส่วนผู้ที่รับจ้างเช่าทำมีจำนวนร้อยละ 5.2 ซึ่งผู้ที่รับจ้างส่วนใหญ่ไม่ได้ระบุจำนวนไร่ที่รับจ้างทำกิน (รายละเอียดในตารางที่ 1)

1.7 การดำรงตำแหน่งในหมู่บ้าน

ผู้นำสตรี ส่วนใหญ่เป็นผู้นำความคิดเห็น ทำหน้าที่เป็นอาสาสมัครกลุ่มต่าง ๆ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ สำหรับผู้ที่มีตำแหน่งในหมู่บ้านนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นกรรมการในองค์กรท้องถิ่นต่าง ๆ ของหมู่บ้าน และอำเภอ คือร้อยละ 17.6 นอกนั้นเป็นครู ร้อยละ 4.6 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านร้อยละ 2.0 ผู้ใหญ่บ้านและสารวัตรกำนันร้อยละ 0.7 เท่า ๆ กัน นอกจากนี้มีผู้นำสตรีที่ดำรงตำแหน่งอื่น ๆ ได้แก่ อ.ส.ม. ผสส. รองหัวหน้าคุ้ม ฯลฯ รวมกันประมาณร้อยละ 2.6 (รายละเอียดในตารางที่ 1)

1.8 การเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้าน

ผู้นำสตรีส่วนใหญ่เป็นอาสาสมัครพัฒนาและป้องกันตนเอง ร้อยละ 26.4 รองลงมาเป็นลูกเสือชาวบ้านร้อยละ 22.6. อาสาสมัครป้องกันไฟป่าร้อยละ 18.9 สมาชิกปลูกป่าชุมชน ร้อยละ 15.1 ไทยอาสาป้องกันชาติร้อยละ 13.2 และอาสาสมัครพิทักษ์ป่าร้อยละ 3.8 (รายละเอียดในตารางที่ 1)

1.9 ประสบการณ์จากการอบรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ผลการวิจัยพบว่าผู้นำสตรีมีประสบการณ์จากการเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เป็นส่วนใหญ่ ดังนี้ การอบรมด้านการปลูกป่าและสวนป่า ร้อยละ 19.5 รองลงมาคือ การปลูกป่าพัฒนาชุมชนและความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับไฟป่า ร้อยละ 18.8 เท่า ๆ กัน นอกจากนี้ เป็นกรอบรมอาสาสมัครป้องกันไฟป่า ร้อยละ 15.6 โครงการป่าสงวนแห่งชาติ ร้อยละ 12.4 และการจัดการป่าชุมชนการฝึกอบรมพิทักษ์ป่า ร้อยละ 8.2 และ 6.7 (รายละเอียดในตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้นำสตรี จำแนกตามลักษณะทางประชากร

ลักษณะทางประชากร	จำนวน	ร้อยละ
จังหวัด		
อุทัยธานี	88	57.5
นครสวรรค์	35	22.9
กำแพงเพชร	30	19.6
รวม	153	100.0
อายุ		
ต่ำกว่า 21 ปี	24	15.7
21 - 30 ปี	32	21.0
31 - 40 ปี	53	34.6
41 - 50 ปี	26	17.0
51 ปีขึ้นไป	18	11.8
รวม	153	100.0

ลักษณะทางประชากร	จำนวน	ร้อยละ
สถานภาพสมรส		
โสด	25	16.3
แต่งงาน	118	77.1
หม้าย	6	3.9
หย่า	3	2.0
ไม่ระบุ	1	0.7
รวม	153	100.0
ระดับการศึกษา		
อ่านไม่ออก-เขียนไม่ได้	13	8.5
ประถมศึกษาตอนต้น	96	62.7
ประถมศึกษาตอนปลาย	22	14.4
มัธยมศึกษาตอนต้น	10	6.5
สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น	12	7.8
รวม	153	100.0
อาชีพ		
ทำนา	30	19.6
เลี้ยงสัตว์	8	5.2
ค้าขาย	6	3.9
ทำไร่	88	57.5
รับจ้าง	14	9.2
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	7	4.6
รวม	153	100.0

ลักษณะทางประชากร	จำนวน	ร้อยละ
------------------	-------	--------

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ต่ำกว่า 1,000 บาท	68	44.4
1,000-1,999 บาท	54	35.3
2,000-2,999 บาท	12	7.8
3,000-3,999 บาท	7	4.6
4,000-4,999 บาท	3	2.0
มากกว่า 5,000 บาท	6	3.9
ไม่ระบุ	3	2.0
รวม	153	100.0

ประเภท

การถือครองที่ดิน

เป็นเจ้าของเองทั้งหมด	121	79.1
เช่าเช่าทำ	22	14.4
รับจ้างเช่าทำ	8	5.2
ไม่ระบุ	2	1.4
รวม	153	100.0

จำนวนที่ดิน (ไร่) ที่ถือครองในลารท่ามาหากิน

เป็นเจ้าของเองทั้งหมด 121 คน

- ไม่เกิน 10 ไร่	26	17.0
- 11 - 20 ไร่	47	30.7
- 21 - 30 ไร่	30	19.6
- มากกว่า 30 ไร่	18	11.8

ลักษณะทางประชากร	จำนวน	ร้อยละ
<u>เข้าเขาทำ 22 คน ไม่ระบุ 9 คน</u>		
- ไม่เกิน 10 ไร่	5	3.4
- 11 - 20 ไร่	8	5.5
<u>รับจ้างเขาทำ 8 คน ไม่ระบุ 7 คน</u>		
- ไม่เกิน 10 ไร่	1	0.7
<u>การดำรงตำแหน่งในหมู่บ้าน</u>		
ผู้ใหญ่บ้าน	1	0.7
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	3	2.0
สารวัตรกำนัน	1	0.7
ครู	7	4.6
กรรมการในองค์กรท้องถิ่น	27	17.6
อื่น ๆ	4	2.6
ไม่ระบุ	110	71.9
<u>การ เป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน</u>		
ลูก เลือชาวบ้าน	36	22.8
ไทยอาสาป้องกันชาติ	21	13.2
อาสาสมัครพัฒนาและป้องกันตนเอง	42	26.4
อาสาสมัครพิทักษ์ป่า	6	3.8
อาสาสมัครป้องกันไฟป่า	30	18.9
สมาชิกปลูกป่าชุมชน	24	15.1
รวม	159*	100.0

(*ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

ลักษณะประชากร	จำนวน	ร้อยละ
ประสมการณ์การยอมรับด้านอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้		
อาสาสมัครป้องกันไฟป่า	44	15.6
การฝึกอบรมพิทักษ์ป่า	19	6.7
ความรู้เบื้องต้น เกี่ยวกับไฟป่า	53	18.8
การปลูกป่าพัฒนาชุมชน	53	18.8
การจัดการป่าชุมชน	23	8.2
การปลูกสร้างสวนป่า	55	19.5
โครงการป่าสงวนแห่งชาติ	35	12.4
รวม	282*	100.0
(*ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)		

2. การรับข่าวสารและเผยแพร่ข่าวสารด้านการอนุรักษ์

2.1 การรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ ทั้งจากสื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่ออื่น ๆ ของผู้นำสตรี ในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา อยู่ในระดับค่อนข้างน้อยจากทุก ๆ สื่อ ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 แสดงจำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ยของการรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ของผู้นำสตรี

ชื่อ	จำนวน/ร้อยละของความบ่อยครั้งในการรับฟัง						ค่าเฉลี่ย (0-5)
	ทุกวัน	4-5 ครั้ง/สัปดาห์	2-3 ครั้ง/สัปดาห์	1 ครั้ง/สัปดาห์	เดือนละครั้ง	ไม่เคย	
วิทยุ	32 (20.9)	14 (9.2)	38 (24.8)	28 (18.3)	11 (7.2)	30 (19.6)	2.6
โทรทัศน์	42 (27.5)	17 (11.1)	35 (22.9)	26 (17.0)	13 (8.5)	20 (13.1)	2.9
หนังสือพิมพ์	4 (2.6)	3 (2.0)	7 (4.6)	10 (6.5)	43 (28.1)	86 (56.2)	0.8
วารสาร/นิตยสาร	1 (0.7)	-	1 (0.7)	4 (2.6)	16 (10.5)	131 (85.6)	0.2
จดหมายข่าว/จุลสาร/สิ่งพิมพ์ของทางราชการ	1 (0.7)	-	2 (1.3)	4 (2.6)	17 (11.1)	129 (84.3)	0.2
ป้ายโฆษณา/นิตรรศการ	3 (2.0)	2 (1.3)	4 (2.6)	7 (4.6)	41 (26.8)	96 (62.7)	0.6
การประชุมอบรม	8 (5.2)	1 (0.7)	2 (1.3)	2 (1.3)	58 (37.9)	82 (53.6)	0.7

จากตารางแสดงให้เห็นว่า มีผู้นำสตรีจำนวนมากที่ยังไม่เคยรับข่าวสารด้านการอนุรักษ์ป่าไม้จากสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากสื่อประเภทวารสาร/นิตยสาร หรือจดหมายข่าว/จุลสาร/สิ่งพิมพ์ของทางราชการ สำหรับการรับข่าวสารจากสื่อมวลชนทั้ง วิทยู โทรทัศน์ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนหนังสือพิมพ์ก็ยังรับข่าวสารค่อนข้างน้อย สำหรับสื่ออื่น ๆ เช่น บัณฑิต/นิตยสาร ก็ยังรับข่าวสารโดยเฉลี่ยน้อยกว่าสื่อมวลชนมาก ผลการวิจัยในตารางข้างต้นแสดงให้เห็นค่อนข้างชัดเจนว่า การรับข่าวสารด้านการอนุรักษ์ป่าไม้ของผู้นำสตรี อยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยค่อนข้างต่ำ เป็นส่วนใหญ่มีการรับข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด คือ ค่าเฉลี่ย 2.9 รองลงมาคือสื่อวิทยู ค่าเฉลี่ย 2.6

เปรียบเทียบการรับข่าวสารจากสื่อแต่ละประเภทกับลักษณะทางประชากรบางประการ

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะการรับข่าวสาร เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของผู้นำสตรี โดยวิเคราะห์ตามประเภทของสื่อแต่ละชนิด รวมทั้งลักษณะทางประชากรบางประการ ได้แก่ จังหวัดที่อยู่อาศัย อายุ และระดับการศึกษา ผลการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

การรับข่าวสารด้านการอนุรักษ์จากวิทยู

จากตารางที่ 2 ข้างต้นนั้นหากพิจารณาถึงความบ่อยครั้งของการรับข่าวสาร เกี่ยวกับการอนุรักษ์จากสื่อวิทยู ของผู้นำสตรีในเขตป่าไม้ภาคเหนือ จะพบได้ว่า ส่วนใหญ่แล้วจะรับฟังวิทยู ประมาณ 2-3 ครั้ง/สัปดาห์มากที่สุด (ร้อยละ 24.8) รองลงมาคือฟังทุกวัน (ร้อยละ 20.9)

เมื่อจำแนกตามลักษณะทางประชากรบางประการ

จังหวัด

- อุทัยธานี ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำสตรีจังหวัดอุทัยธานี ส่วนใหญ่รับฟังข่าวสารจากวิทยู 2-3 ครั้ง/สัปดาห์มากที่สุด คือ ร้อยละ 28.4 รองลงมาคือฟังทุกวัน คือร้อยละ 22.7

- นครสวรรค์ ผู้นำสตรีจังหวัดนครสวรรค์ ส่วนใหญ่ไม่เคยฟังเลยมากเท่า ๆ กัน ฟัง 1 ครั้งต่อสัปดาห์ คือร้อยละ 22.9

- กำแพงเพชร ผู้นำสตรีจังหวัดกำแพงเพชร ส่วนใหญ่รับฟังข่าวสารด้านการอนุรักษ์จากวิทยู 1 ครั้งต่อสัปดาห์ คือร้อยละ 33.3 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละของการรับฟังข่าวสารด้านอนุรักษ์ทางสื่อวิทยุ จำแนกตาม จังหวัดที่อยู่อาศัยของผู้นำสตรี

การรับฟังจากวิทยุ	อุทัยธานี	จังหวัด	
		นครสวรรค์	กำแพงเพชร
ไม่เคยฟัง	17 (19.3)	8 (22.9)	5 (16.7)
เดือนละ 1 ครั้ง	3 (3.4)	1 (2.9)	7 (23.3)
1 ครั้ง/สัปดาห์	10 (11.4)	8 (22.9)	10 (33.3)
2-3 ครั้ง/สัปดาห์	25 (28.4)	6 (17.1)	7 (23.3)
4-5 ครั้ง/สัปดาห์	13 (14.8)	-	1 (3.3)
ทุกวัน	20 (22.7)	12 (34.3)	-
รวม	88 (100.0)	35 (100.0)	30 (100.0)

สถาบันวิทยุบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อายุ

- ต่ำกว่า 21 ปี ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำสตรีที่มีอายุน้อยคือต่ำกว่า 21 ปี ส่วนใหญ่รับฟังข่าวสารด้านการอนุรักษ์จากวิทยุประมาณ 2-3 ครั้ง/สัปดาห์ และ 1 ครั้ง/สัปดาห์มากเท่า ๆ กันคือ ร้อยละ 25.0
- 21 - 30 ปี ผู้นำสตรีที่มีอายุอยู่ในช่วง 21-30 ปี ส่วนใหญ่รับฟังจากวิทยุ 2-3 ครั้ง/สัปดาห์
- 31 - 40 ปี ผู้นำสตรีที่มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี ส่วนใหญ่รับฟังจากวิทยุทุกวันนี้คือ ร้อยละ 26.4
- 41 - 50 ปี ผู้นำสตรีที่มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี ส่วนใหญ่รับฟังจากวิทยุ 2-3 ครั้ง/สัปดาห์ มากเท่า ๆ กัน ไม่เคยฟังเลย คือร้อยละ 26.9
- 51 ปีขึ้นไป ผู้นำสตรีที่มีอายุตั้งแต่ 51 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่ไม่เคยรับฟังข่าวสารด้านการอนุรักษ์จากวิทยุเลย คือร้อยละ 33.3 ดังตารางที่ 4

สถาบันวิทยุบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละของการรับฟังข่าวสารด้านอนุรักษ์ทางสื่อวิทยุ จำแนกตามอายุของผู้สัมภาษณ์

การรับฟังจากวิทยุ	อายุ				
	ต่ำกว่า 21 ปี	21-30 ปี	31-40 ปี	41-50 ปี	51 ปีขึ้นไป
ไม่เคยฟังเลย	4 (16.7)	6 (18.8)	7 (13.2)	7 (26.9)	6 (33.3)
เดือนละครั้ง	1 (4.2)	4 (12.5)	4 (7.5)	2 (7.7)	-
1 ครั้ง/สัปดาห์	6 (25.0)	6 (18.8)	13 (24.5)	1 (3.8)	2 (11.1)
2-3 ครั้ง/สัปดาห์	6 (25.0)	8 (25.0)	12 (22.6)	7 (26.9)	5 (27.8)
4-5 ครั้ง/สัปดาห์	5 (20.8)	2 (6.3)	3 (5.7)	3 (11.5)	1 (5.6)
ทุกวัน	2 (8.3)	6 (18.8)	14 (26.4)	6 (23.1)	4 (22.2)
รวม	24 (100.0)	32 (100.0)	53 (100.0)	26 (100.0)	18 (100.0)

สถาบันวิทยุบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ระดับการศึกษา

- อ่านไม่ออก-เขียนไม่ได้ ผู้นำสตรีที่อ่านไม่ออก-เขียนไม่ได้ ส่วนใหญ่รับฟังข่าวสารด้านการอนุรักษ์จากวิทยุ 2-3 ครั้ง/สัปดาห์ คือร้อยละ 38.5
- ประถมศึกษาตอนต้น ผู้นำสตรีที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้น ส่วนใหญ่รับฟังข่าวสารด้านการอนุรักษ์จากวิทยุทุกวัน คือร้อยละ 28.1
- ประถมศึกษาตอนปลาย ผู้นำสตรีที่มีการศึกษาในระดับนี้ส่วนใหญ่รับฟังข่าวสารด้านการอนุรักษ์จากวิทยุ 2-3 ครั้ง/สัปดาห์ คือร้อยละ 27.3
- มัธยมต้น ผู้นำสตรีที่มีการศึกษาในระดับนี้ส่วนใหญ่ไม่เคยรับฟังข่าวสารด้านการอนุรักษ์จากวิทยุเลย คือร้อยละ 30.0
- สูงกว่ามัธยมต้น ผู้นำสตรีที่มีการศึกษาในระดับสูงกว่ามัธยมต้น ส่วนใหญ่ไม่เคยรับฟังข่าวสารด้านการอนุรักษ์จากวิทยุเลย คือร้อยละ 50.0 ดังตารางที่ 5

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนและร้อยละของการรับฟังข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทางวิทยุ จำแนกตามระดับการศึกษาของผู้นำเสนอ

การรับฟังทางวิทยุ	ระดับการศึกษา				
	อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้	ประถมต้น	ประถมปลาย	มัธยมต้น	มัธยมต้น สูงกว่า
ไม่เคยเลย	3 (23.1)	15 (15.6)	3 (13.6)	3 (30.0)	6 (50.0)
เดือนละครั้ง	-	6 (6.3)	3 (13.6)	2 (20.0)	-
1 ครั้ง/สัปดาห์	3 (23.1)	18 (18.8)	4 (18.2)	2 (20.0)	1 (8.3)
2-3 ครั้ง/สัปดาห์	5 (38.5)	22 (22.9)	6 (27.3)	1 (10.0)	4 (33.3)
4-5 ครั้ง/สัปดาห์	1 (7.7)	8 (8.3)	4 (18.2)	1 (10.0)	-
ทุกวัน	1 (7.7)	27 (28.1)	2 (9.1)	1 (10.0)	1 (8.3)
รวม	13 (100.0)	96 (100.0)	22 (100.0)	10 (100.0)	12 (100.0)

สถาบันวิทยุบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การรับข่าวสารด้านการอนุรักษ์จากโทรทัศน์

จากตารางที่ 2 เมื่อพิจารณาถึงความบ่อยครั้งของการรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์จากสื่อโทรทัศน์ของผู้นำสตรีในเขตป่าไม้ภาคเหนือ พบว่า ส่วนใหญ่ผู้นำสตรีรับข่าวสารด้านนี้จากโทรทัศน์ทุกวัน (ร้อยละ 27.5) รองลงมาคือ 2-3 ครั้ง/สัปดาห์ (ร้อยละ 22.9)

เมื่อจำแนกตามลักษณะทางประชากรบางประการ

จังหวัด

- อุทัยธานี ผู้นำสตรีจังหวัดอุทัยธานีส่วนใหญ่รับข่าวสารด้านการอนุรักษ์จากโทรทัศน์ทุกวัน คือร้อยละ 23.9
- นครสวรรค์ ผู้นำสตรีจังหวัดนครสวรรค์ส่วนใหญ่รับข่าวสารด้านการอนุรักษ์จากโทรทัศน์ทุกวัน คือร้อยละ 42.9
- กำแพงเพชร ผู้นำสตรีจังหวัดกำแพงเพชร ส่วนใหญ่รับข่าวสารด้านการอนุรักษ์จากโทรทัศน์ 2-3 ครั้ง/สัปดาห์ คือร้อยละ 30.0 ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนและร้อยละของการรับข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทางโทรทัศน์ จำแนกตามจังหวัดที่อยู่ของผู้นำสตรี

การรับข่าวสารจากโทรทัศน์	จังหวัด		
	อุทัยธานี	นครสวรรค์	กำแพงเพชร
ไม่เคยเลย	14 (15.9)	3 (8.6)	3 (10.0)
เดือนละครั้ง	4 (4.5)	1 (2.9)	8 (26.7)
1 ครั้ง/สัปดาห์	18 (20.5)	6 (17.1)	2 (6.7)
2-3 ครั้ง/สัปดาห์	19 (21.6)	7 (20.0)	9 (30.0)
4-5 ครั้ง/สัปดาห์	12 (13.6)	3 (8.6)	2 (6.7)
ทุกวัน	21 (23.9)	15 (42.9)	6 (20.0)
	88	35	30
รวม	(100.0)	(100.0)	(100.0)

อายุ

- ต่ำกว่า 21 ปี ผู้นำสตรีที่มีอายุ ต่ำกว่า 20 ปี ส่วนใหญ่รับข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯ ทางโทรทัศน์ ประมาณ 2-3 ครั้ง/สัปดาห์ คือร้อยละ 33.3
- 21 - 30 ปี ผู้นำสตรีที่มีอายุอยู่ในช่วงนี้ ส่วนใหญ่รับข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯ ทางโทรทัศน์ทุกวัน คือร้อยละ 28.1
- 31 - 40 ปี ผู้นำสตรีที่มีอายุอยู่ในช่วงนี้ ส่วนใหญ่รับข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯ ทางโทรทัศน์ทุกวัน คือร้อยละ 28.1
- 41 - 50 ปี ผู้นำสตรีที่มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี ส่วนใหญ่รับข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯ ทางโทรทัศน์ทุกวัน คือร้อยละ 30.8
- 51 ปีขึ้นไป ผู้นำสตรีที่มีอายุอยู่ในช่วงนี้ ส่วนใหญ่รับข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯ ทางโทรทัศน์ทุกวัน คือร้อยละ 33.3 ดังตารางที่ 7 :

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนและร้อยละของการรับข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทางโทรทัศน จำแนกตามอายุของผู้นำเสนอ

การรับข่าวทางโทรทัศน	อายุ				
	ต่ำกว่า 20 ปี	21-30 ปี	31-40 ปี	41-50 ปี	51 ปีขึ้นไป
ไม่เคยเลย	7 (29.2)	1 (3.1)	4 (7.5)	4 (15.4)	4 (22.2)
เดือนละครั้ง	-	3 (9.4)	6 (11.3)	3 (11.5)	1 (5.6)
1 ครั้ง/สัปดาห์	2 (8.3)	5 (15.6)	11 (20.8)	5 (19.2)	3 (16.7)
2-3 ครั้ง/สัปดาห์	8 (33.3)	8 (25.0)	13 (24.5)	4 (15.4)	2 (11.1)
4-5 ครั้ง/สัปดาห์	3 (12.5)	6 (18.8)	4 (7.5)	2 (7.7)	2 (11.1)
ทุกวัน	4 (16.7)	9 (28.1)	15 (28.3)	8 (30.8)	6 (33.3)
รวม	24 (100.0)	32 (100.0)	53 (100.0)	26 (100.0)	18 (100.0)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ระดับการศึกษา

- อ่านไม่ออก-เขียนไม่ได้ ผู้นำสตรีที่อ่านไม่ออก-เขียนไม่ได้ ส่วนใหญ่รับข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯ จากโทรทัศน์ 2-3 ครั้ง/สัปดาห์ คือร้อยละ 30.8
- ประถมต้น ผู้นำสตรีที่มีการศึกษาในระดับประถมต้น ส่วนใหญ่รับข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯ จากโทรทัศน์ทุกวัน คือร้อยละ 30.2
- ประถมปลาย ผู้นำสตรีที่มีการศึกษาในระดับนี้ส่วนใหญ่รับข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯ จากโทรทัศน์ 2-3 ครั้ง/สัปดาห์ คือร้อยละ 36.4
- มัธยมต้น ผู้นำสตรีที่มีการศึกษาในระดับนี้ส่วนใหญ่รับข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯ จากโทรทัศน์ 4-5 ครั้ง/สัปดาห์ คือร้อยละ 30.0
- สูงกว่ามัธยมต้น ผู้นำสตรีที่มีการศึกษาในระดับนี้ส่วนใหญ่รับข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯ จากโทรทัศน์ ทุกวันคือร้อยละ 41.7 ดังตารางที่ 8

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนและร้อยละของการรับข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทางโทรศัพท์ จำแนกตามระดับการศึกษาของผู้นำเสนอ

การรับข่าวสารทางโทรศัพท์	ระดับการศึกษา				
	อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้	ประถมต้น	ประถมปลาย	มัธยมต้น	สูงกว่า มัธยมต้น
ไม่เคยเลย	2 (15.4)	12 (12.5)	2 (9.1)	2 (20.0)	2 (16.7)
เดือนละครั้ง	-	8 (8.3)	4 (18.2)	1 (10.0)	-
1 ครั้ง/สัปดาห์	2 (15.4)	18 (18.8)	3 (13.6)	1 (10.0)	2 (16.7)
2-3 ครั้ง/สัปดาห์	4 (30.8)	19 (19.8)	8 (36.4)	2 (20.0)	2 (16.7)
4-5 ครั้ง/สัปดาห์	2 (15.4)	10 (10.4)	1 (4.5)	3 (30.0)	1 (8.3)
ทุกวัน	3 (23.1)	29 (30.2)	4 (18.2)	1 (10.0)	5 (41.7)
รวม	13 (100.0)	96 (100.0)	22 (100.0)	10 (100.0)	12 (100.0)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การรับข่าวสารด้านอนุรักษ์จากหนังสือพิมพ์

ผลการวิจัยจากตารางที่ 2 เมื่อพิจารณาถึงความบ่อยครั้งของการรับข่าวสารด้านอนุรักษ์ จากสื่อหนังสือพิมพ์ของผู้นำสตรีในเขตป่าไม้ภาคเหนือ พบว่า ผู้นำสตรีส่วนใหญ่ไม่เคยรับข่าวสารด้านนี้ ทางหนังสือพิมพ์ คือร้อยละ 56.2

เมื่อจำแนกตามลักษณะทางประชากรบางประการ

จังหวัด

- อุทัยธานี ผู้นำสตรีจังหวัดอุทัยธานี ส่วนใหญ่ไม่เคยรับข่าวสารด้านอนุรักษ์ จากหนังสือพิมพ์ คือร้อยละ 76.1

- นครสวรรค์ ผู้นำสตรีจังหวัดนครสวรรค์ ส่วนใหญ่รับข่าวสารด้านอนุรักษ์ จากหนังสือพิมพ์ เดือนละครั้ง คือร้อยละ 54.3

- กำแพงเพชร ผู้นำสตรีจังหวัดกำแพงเพชร ส่วนใหญ่รับข่าวสารด้านอนุรักษ์ จากสื่อหนังสือพิมพ์ เดือนละครั้ง คือร้อยละ 46.7 ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนและร้อยละของการรับข่าวสารด้านอนุรักษ์ทางหนังสือพิมพ์ จำแนกตามจังหวัดที่อยู่ของผู้นำสตรี

การรับข่าวสารทางหนังสือพิมพ์	จังหวัด		
	อุทัยธานี	นครสวรรค์	กำแพงเพชร
	67	9	10
ไม่เคย	(76.1)	(25.7)	(33.3)
	10	19	14
เดือนละครั้ง	(11.4)	(54.3)	(46.7)
1 ครั้ง/สัปดาห์	(5.7)	(8.6)	(6.7)
	5	2	-
2-3 ครั้ง/สัปดาห์	(5.7)	(5.7)	-
	1	-	2
4-5 ครั้ง/สัปดาห์	(1.1)	-	(6.7)
	-	2	2
ทุกวัน	-	(5.7)	(6.7)
	88	35	30
รวม	(100.0)	(100.0)	(100.0)

อายุ

- ต่ำกว่า 21 ปี ผู้นำสตรีที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ส่วนใหญ่ไม่เคยรับข่าวสารด้านอนุรักษ์ จากหนังสือพิมพ์ คือร้อยละ 58.3
- 21 - 30 ปี ผู้นำสตรีที่มีอายุในช่วงนี้ ส่วนใหญ่ไม่เคยรับข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯ จากหนังสือพิมพ์ คือร้อยละ 46.9
- 31 - 40 ปี ผู้นำสตรีที่มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 31-40 ปี ส่วนใหญ่ไม่เคยรับฟังข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯ จากหนังสือพิมพ์ คือร้อยละ 49.1
- 41 - 50 ปี ผู้นำสตรีที่มีอายุอยู่ในช่วงนี้ ส่วนใหญ่ไม่เคยรับฟังข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯ จากหนังสือพิมพ์ เช่นเดียวกัน ร้อยละ 65.4
- 51 ปีขึ้นไป ผู้นำสตรีที่มีอายุอยู่ในช่วงอายุนี้ ส่วนใหญ่ไม่เคยรับฟังข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯ จากหนังสือพิมพ์ ร้อยละ 77.8 ดังตารางที่ 10

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนและร้อยละของการรับข่าวสารด้านอนุรักษ์จากสื่อหนังสือพิมพ์ จำแนกตามอายุของผู้นำเสนอ

การรับข่าวสารจากสื่อหนังสือพิมพ์	อายุ				
	ต่ำกว่า 21 ปี	21-30 ปี	31-40 ปี	41-50 ปี	51 ปีขึ้นไป
ไม่เคยเลย	14 (58.3)	15 (46.9)	26 (49.1)	17 (65.4)	14 (77.8)
เดือนละครั้ง	6 (25.0)	11 (34.4)	18 (34.0)	7 (26.9)	1 (5.6)
1 ครั้ง/สัปดาห์	3 (12.5)	1 (3.1)	4 (7.5)	1 (3.8)	1 (5.6)
2-3 ครั้ง/สัปดาห์	1 (4.2)	1 (3.1)	3 (5.7)	1 (3.8)	1 (5.6)
4-5 ครั้ง/สัปดาห์	-	2 (6.3)	1 (1.9)	-	-
ทุกวัน	-	2 (1.9)	1 (0.7)	-	1 (0.7)
รวม	24 (100.0)	32 (100.0)	53 (100.0)	26 (100.0)	18 (100.0)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ระดับการศึกษา

ผู้นำสตรีทุกระดับการศึกษา ส่วนใหญ่ไม่เคยรับข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯ จากหนังสือพิมพ์ สำหรับผู้มีการศึกษาในระดับมัธยมต้น ส่วนใหญ่ไม่เคยรับข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯ จากหนังสือพิมพ์มากเท่า ๆ กัน อ่านเดือนละครั้ง ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 แสดงจำนวนและร้อยละของการรับข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯ จากหนังสือพิมพ์ จำแนกตามระดับการศึกษาของผู้นำสตรี

การรับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์	ระดับการศึกษา				
	อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้	ประถมต้น	ประถมปลาย	มัธยมต้น	สูงกว่ามัธยมต้น
ไม่เคย	13 (100.0)	53 (55.2)	13 (59.1)	4 (40.0)	5 (41.7)
เดือนละครั้ง	-	29 (30.2)	5 (22.7)	4 (40.0)	3 (25.0)
1 ครั้ง/สัปดาห์	-	8 (8.3)	2 (9.1)	-	-
2-3 ครั้ง/สัปดาห์	-	3 (3.1)	1 (4.5)	2 (20.0)	1 (8.3)
4-5 ครั้ง/สัปดาห์	-	1 (1.0)	1 (4.5)	-	1 (8.3)
ทุกวัน	-	2 (2.1)	-	-	2 (16.7)
รวม	13 (100.0)	96 (100.0)	22 (100.0)	10 (100.0)	12 (100.0)

การรับข่าวสารด้านอนุรักษ์ จากวารสาร/นิตยสาร

ผลจากการวิจัย (ตารางที่ 2) พบว่า ผู้นำสตรีส่วนใหญ่ คือร้อยละ 85.6 ไม่เคย

รับข่าวสารด้านอนุรักษ์ จากวารสาร/นิตยสาร

เมื่อจำแนกตามลักษณะทางประชากรบางประการ

เมื่อพิจารณาผลการวิจัย จำแนกตามลักษณะบางประการที่คาดว่าน่าจะมี ความเกี่ยวข้องกับ การรับข่าวสารของผู้นำสตรี ผลการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

จังหวัด

ผู้นำสตรีที่อาศัยอยู่ในจังหวัดอุทัยธานี นครสวรรค์ และกำแพงเพชร ส่วนใหญ่คือร้อยละ 87.5, 82.9 และ 83.3 ตามลำดับ ไม่เคยรับข่าวสารด้านอนุรักษ์ จากวารสาร/นิตยสาร ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 แสดงจำนวนและร้อยละของการรับข่าวสารด้านอนุรักษ์ จากวารสาร/นิตยสาร จำแนกตามจังหวัดที่อยู่ของผู้นำสตรี

การรับข่าวสารทางวารสาร/นิตยสาร	จังหวัด		
	อุทัยธานี	นครสวรรค์	กำแพงเพชร
ไม่เคยเลย	77 (87.5)	29 (82.9)	25 (83.3)
เดือนละครั้ง	7 (8.0)	5 (14.3)	4 (13.3)
1 ครั้ง/สัปดาห์	3 (3.4)	1 (2.9)	-
2-3 ครั้ง/สัปดาห์	1 (1.1)	-	-
ทุกวัน	-	-	1 (0.7)
รวม	88 (100.0)	35 (100.0)	30 (100.0)

อายุ

ผู้นำสตรีทุกช่วงอายุ ส่วนใหญ่ไม่เคยรับข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯ จากวารสาร/นิตยสาร คือร้อยละ 87.5, 87.5, 81.1, 88.5 และ 88.9 ตามลำดับ ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 แสดงจำนวนและร้อยละของการรับข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯ จากวารสาร/นิตยสาร จำแนกตามอายุของผู้นำสตรี

	อายุ				
	การรับข่าวสารทางวารสาร/นิตยสารต่ำกว่า 21 ปี	21-30 ปี	31-40 ปี	41-50 ปี	51 ปีขึ้นไป
ไม่เคยเลย	21 (87.5)	28 (87.5)	43 (81.1)	23 (88.5)	16 (88.9)
เดือนละครั้ง	2 (8.3)	2 (6.3)	8 (15.1)	2 (7.7)	2 (11.1)
1 ครั้ง/สัปดาห์	1 (4.2)	1 (3.1)	1 (1.9)	1 (3.8)	-
2-3 ครั้ง/สัปดาห์	-	-	1 (1.9)	-	-
ทุกวัน	-	1 (3.1)	-	-	-
รวม	24 (100.0)	32 (100.0)	53 (100.0)	26 (100.0)	18 (100.0)

ระดับการศึกษา

ผู้นำสตรีทุกระดับการศึกษา เกือบทั้งหมดไม่เคยรับข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯ จากวารสาร/นิตยสาร คือร้อยละ 100.0, 87.5, 86.4, 90.0 และ 58.3 ตามลำดับ สำหรับกลุ่มที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาต้นนั้น จะมีบางส่วนรับข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯ จากวารสาร/นิตยสาร เดือนละครั้ง คือร้อยละ 33.3 ดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 แสดงจำนวนและร้อยละของการรับข่าวสารด้านอนุรักษ์จากวารสาร/นิตยสาร จำแนกตามระดับการศึกษาของผู้สมัคร

การรับข่าวสารจากวารสาร/นิตยสาร	ระดับการศึกษา				
	อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้	ประถมต้น	ประถมปลาย	มัธยมต้น	สูงกว่ามัธยมต้น
ไม่เคยเลย	13 (100.0)	84 (87.5)	19 (86.4)	9 (90.0)	7 (58.3)
เดือนละครั้ง	1 (7.7)	3 (9.4)	2 (9.1)	-	4 (33.3)
1 ครั้ง/สัปดาห์	-	1 (1.0)	1 (4.5)	1 (10.0)	1 (8.3)
2-3 ครั้ง/สัปดาห์	-	1 (1.0)	-	-	-
ทุกวัน	-	1 (1.0)	-	-	-
รวม	13 (100.0)	96 (100.0)	22 (100.0)	10 (100.0)	12 (100.0)

การรับข่าวสารด้านอนุรักษ์จากจดหมายข่าว/จูลสาร/สิ่งพิมพ์ของทางราชการ

ผลการวิจัย (จากตารางที่ 2) พบว่า ผู้สมัครส่วนใหญ่คือร้อยละ 84.3 ไม่เคยรับข่าวสารด้านอนุรักษ์ จากจดหมายข่าว/จูลสาร/สิ่งพิมพ์ของทางราชการเลย

เมื่อจำแนกตามลักษณะทางประชากรบางประการ

จังหวัด ผู้สมัครทั้งในจังหวัดอุทัยธานี นครสวรรค์ และกำแพงเพชร ส่วนใหญ่ไม่เคยรับข่าวสารด้านอนุรักษ์ จากจดหมายข่าว/จูลสาร/สิ่งพิมพ์ของทางราชการ คือร้อยละ 85.2, 82.9 และ 83.3 ตามลำดับ ดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 แสดงจำนวนและร้อยละของการรับข่าวสารด้านอนุรักษ์ จากจดหมายข่าว/จุลสาร/สิ่งพิมพ์ของราชการ จำแนกตามจังหวัดที่อยู่ของผู้นำสตรี

การรับข่าวสารจากจดหมายข่าว/จุลสาร สิ่งพิมพ์ของราชการ	จังหวัด		
	อุทัยธานี	นครสวรรค์	กำแพงเพชร
	75	29	25
ไม่เคยเลย	(85.2)	(82.9)	(83.3)
เดือนละครั้ง	11	3	3
	(12.5)	(8.5)	(10.0)
1 ครั้ง/สัปดาห์	2	2	-
	(2.3)	(5.7)	-
2-3 ครั้ง/สัปดาห์	-	1	2
	-	-	(6.7)
ทุกวัน	-	1	-
	-	(2.9)	-
	88	35	30
รวม	(100.0)	(100.0)	(100.0)

อายุ

ผู้นำสตรีทุกกลุ่มอายุ ส่วนใหญ่ไม่เคยรับข่าวสารด้านอนุรักษ์ จากจดหมายข่าว/จุลสาร/สิ่งพิมพ์ของราชการ คือร้อยละ 83.3, 81.3, ๖๘.๘, ๘๘.๕ และ ๗๗.๘ ตามลำดับ ดังตารางที่ 16

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 16 แสดงจำนวนและร้อยละของการรับข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯ จากจดหมายข่าว/จูลสาร/สิ่งพิมพ์ของราชการ จำแนกตามอายุของผู้นำสตรี

การรับข่าวสารจากจดหมาย ข่าว/จูลสาร/สิ่งพิมพ์ของราชการ	อายุ				
	ต่ำกว่า 21 ปี	21-30 ปี	31-40 ปี	41-50 ปี	51 ปีขึ้นไป
ไม่เคยเลย	20 (83.3)	26 (81.3)	46 (86.8)	23 (88.5)	14 (77.8)
เดือนละครั้ง	3 (12.5)	3 (9.4)	7 (13.2)	2 (7.7)	2 (11.1)
1 ครั้ง/สัปดาห์	1 (4.2)	2 (6.3)	-	1 (3.8)	-
2-3 ครั้ง/สัปดาห์	-	1 (3.1)	-	-	1 (5.6)
ทุกวัน	-	-	-	-	1 (5.6)
รวม	24 (100.0)	32 (100.0)	53 (100.0)	26 (100.0)	19 (100.0)

ระดับการศึกษา

ผู้นำสตรีทุกกลุ่มการศึกษา ส่วนใหญ่ไม่เคยรับข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯ จากจดหมายข่าว/จูลสาร/สิ่งพิมพ์ของราชการ สำหรับผู้นำสตรีที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมต้น ไม่เคยรับข่าวสารจากสื่อดังกล่าว ร้อยละ 50.0 และรับข่าวสารจากสื่อนี้เดือนละครั้ง ร้อยละ 33.3 ดังตารางที่ 17

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 17 แสดงจำนวนและร้อยละของการรับข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯ จากจดหมายข่าว/จุลสาร/สิ่งพิมพ์ของราชการ จำแนกตามระดับการศึกษาของผู้สมัคร

การรับข่าวสารจากจดหมายข่าว/ จุลสาร/สิ่งพิมพ์ของราชการ	ระดับการศึกษา				
	อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้	ประถมต้น	ประถมปลาย	มัธยมต้น	สูงกว่า มัธยมต้น
ไม่เคยเลย	13 (100.0)	86 (89.6)	16 (72.7)	9 (90.0)	6 (50.0)
เดือนละครั้ง	-	3 (8.3)	3 (13.6)	1 (10.0)	4 (33.3)
1 ครั้ง/สัปดาห์	-	-	3 (13.6)	-	1 (8.3)
2-3 ครั้ง/สัปดาห์	-	1 (1.0)	-	-	1 (8.3)
ทุกวัน	-	1 (1.0)	-	-	-
รวม	13 (100.0)	96 (100.0)	22 (100.0)	10 (100.0)	12 (100.0)

การรับข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯ จากป้ายโฆษณา/นิทรรศการ

ผลการวิจัย (จากตารางที่ 2) พบว่า ผู้สมัครมากกว่าครึ่งหนึ่งคือร้อยละ 62.7

ไม่เคยรับข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯ จากป้ายโฆษณา/นิทรรศการ และมีผู้สมัคร ร้อยละ 26.8 รับข่าวสาร
เดือนละครั้ง

เมื่อจำแนกตามลักษณะประชากรบางประการ

จังหวัด

- อุทัยธานี ผู้สมัครในจังหวัดนี้ส่วนใหญ่ไม่เคยรับข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯ จากป้ายโฆษณา/
นิทรรศการ คือร้อยละ 65.9
- นครสวรรค์ ผู้สมัครในจังหวัดนครสวรรค์ ร้อยละ 51.4 รับข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯ จาก
ป้ายโฆษณา/นิทรรศการ เดือนละครั้ง และร้อยละ 45.7 ไม่เคยรับข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯ จากสื่อ
ประเภทนี้เลย

- กำแพงเพชร ผู้นำสตรีในจังหวัดกำแพงเพชรส่วนใหญ่ คือร้อยละ 73.3 ไม่เคยรับข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯ จากสื่อประเภทนี้ ดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 แสดงจำนวนและร้อยละของการรับข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯจากป้ายโฆษณา/นิตรรศการ จำแนกตามจังหวัดที่อยู่ของผู้นำสตรี

การรับข่าวสารจากป้ายโฆษณา/นิตรรศการ	จังหวัด		
	อุทัยธานี	นครสวรรค์	กำแพงเพชร
ไม่เคย	58 (65.9)	16 (45.7)	2 (73.3)
เดือนละครั้ง	20 (22.7)	18 (51.4)	3 (10.0)
1 ครั้ง/สัปดาห์	3 (3.4)	-	4 (13.3)
2-3 ครั้ง/สัปดาห์	3 (3.4)	-	1 (3.3)
4-5 ครั้ง/สัปดาห์	1 (1.1)	1 (2.9)	-
ทุกวัน	3 (3.4)	-	-
รวม	88 (100.0)	35 (100.0)	30 (100.0)

อายุ

ผู้นำสตรีทุกกลุ่มอายุ ส่วนใหญ่ไม่เคยรับข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯ จากป้ายโฆษณา/นิตรรศการ

และรองลงมาคือรับข่าวสารเดือนละครั้ง เช่นเดียวกันทุก ๆ กลุ่มอายุ ดังตารางที่ 19

ตารางที่ 19 แสดงจำนวนและร้อยละของการรับข่าวสารด้านอนุรักษ์จากป้ายโฆษณา/นิตรรศการ
จำแนกตาม อายุของผู้นำสตรี

การรับข่าวสารจากป้ายโฆษณา/ นิตรรศการ	อายุ				
	ต่ำกว่า 21 ปี	21-30 ปี	31-40 ปี	41-50 ปี	51 ปีขึ้นไป
ไม่เคยเลย	13 (54.2)	16 (50.0)	34 (64.2)	19 (73.1)	14 (77.8)
เดือนละครั้ง	8 (33.3)	10 (31.3)	17 (32.1)	4 (15.4)	2 (11.1)
1-2 ครั้ง/สัปดาห์	1 (4.2)	3 (9.4)	1 (1.9)	1 (3.8)	1 (5.6)
3-4 ครั้ง/สัปดาห์	1 (4.2)	2 (6.3)	-	1 (3.8)	-
4-5 ครั้ง/สัปดาห์	1 (0.7)	1 (0.7)	-	-	-
ทุกวัน	-	-	1 (1.9)	1 (3.8)	1 (5.6)
รวม	24 (100.0)	32 (100.0)	53 (100.0)	26 (100.0)	18 (100.0)

ระดับการศึกษา

ผู้นำสตรีทุกระดับการศึกษา ส่วนใหญ่ไม่เคยรับข่าวสารด้านอนุรักษ์ จากสื่อประเภทนี้
และรองลงมาคือรับข่าวสารเดือนละครั้ง นอกจากกลุ่มผู้อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ จะรับข่าวสาร
1 ครั้ง/สัปดาห์ เป็นอันดับรองลงมา ดังตารางที่ 20

ตารางที่ 20 แสดงจำนวนและร้อยละของการรับข่าวสารด้านอนุรักษ์จากป้ายโฆษณา/นิทรรศการ
จำแนกตามระดับการศึกษาของผู้นำสตรี

การรับข่าวสารจากป้ายโฆษณา/ นิทรรศการ	อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้	ระดับการศึกษา			
		ประถมต้น	ประถมปลาย	มัธยมต้น	มัธยมต้น
ไม่เคยเลย	9 (69.2)	64 (66.7)	12 (54.5)	4 (40.0)	7 (58.3)
เดือนละครั้ง	1 (7.7)	25 (26.0)	8 (36.4)	3 (30.0)	4 (33.3)
1 ครั้ง/สัปดาห์	2 (15.4)	3 (3.1)	-	1 (10.0)	1 (8.3)
2-3 ครั้ง/สัปดาห์	1 (7.7)	1 (1.0)	1 (4.5)	1 (10.0)	-
4-5 ครั้ง/สัปดาห์	-	1 (1.0)	1 (4.5)	-	-
ทุกวัน	-	2 (2.1)	-	1 (10.0)	-
รวม	13 (100.0)	96 (100.0)	22 (100.0)	10 (100.0)	12 (100.0)

การรับข่าวสารด้านอนุรักษ์จากการประชุมอบรม

จากตารางที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำสตรีส่วนใหญ่ไม่ได้เข้ารับการประชุมอบรมใน
ช่วงเวลานี้ คือร้อยละ 53.6 ส่วนผู้ที่รับข่าวสารโดยการประชุมอบรมเดือนละครั้งมีร้อยละ 37.3

เมื่อจำแนกตามลักษณะทางประชากรบางประการ

จังหวัด

ผู้นำสตรีที่อยู่ในแต่ละจังหวัดคือ อุทัยธานี นครสวรรค์ และกำแพงเพชร ส่วนใหญ่ไม่ได้
รับข่าวสารด้านการอนุรักษ์จากการประชุมอบรมในช่วงนี้ คือร้อยละ 46.6, 60.0 และ 68.7

ตามลำดับ โดยมีการรับข่าวสาร เดือนละครั้ง เป็นลำดับรองลงมาเช่นเดียวกันทุกจังหวัด ดังตารางที่ 21

ตารางที่ 21 แสดงจำนวนและร้อยละของการรับข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯ จากการประชุมอบรม จำแนกตามจังหวัดที่อยู่ของผู้นำสตรี

การรับข่าวสารจากการประชุมอบรม	อุทัยธานี	จังหวัด	
		นครสวรรค์	กำแพงเพชร
ไม่ได้อบรม	41 (46.8)	21 (60.0)	20 (66.7)
เดือนละ ครั้ง	37 (42.0)	12 (34.3)	9 (30.0)
1 ครั้ง/สัปดาห์	1 (1.1)	1 (2.9)	-
2-3 ครั้ง/สัปดาห์	1 (1.1)	-	1 (3.3)
4-5 ครั้ง/สัปดาห์	1 (1.1)	-	-
ทุกวัน	7 (8.0)	1 (2.9)	-
รวม	88 (100.0)	35 (100.0)	30 (100.0)

อายุ

ผู้นำสตรีกลุ่มอายุต่ำกว่า 21 ปี, 21-30 ปี และ 31-40 ปี ส่วนใหญ่ไม่ได้รับข่าวสารด้านอนุรักษ์จากการประชุมอบรมในช่วงนี้ คือร้อยละ 66.7, 56.3, 53.5 ตามลำดับ สำหรับผู้นำสตรีอายุ 41-50 ปี ส่วนใหญ่รับข่าวสารด้านอนุรักษ์จากการประชุมอบรมเดือนละครั้ง คือร้อยละ 53.8 และผู้นำสตรีกลุ่มอายุ 51 ปีขึ้นไปรับข่าวสารด้านอนุรักษ์จากการประชุมอบรมในช่วงนี้เดือนละครั้ง มีจำนวนเท่า ๆ กันกับผู้ไม่ได้รับข่าวสารจากการประชุมอบรม คือร้อยละ 33.3

ดังตารางที่ 22

ตารางที่ 22 แสดงจำนวนและร้อยละของการรับข่าวสารด้านอนุรักษ์จากการประชุมอบรม จำแนกตามอายุ ของผู้นำสตรี

การรับข่าวสารจาก การประชุมอบรม	อายุ				
	ต่ำกว่า 21 ปี	21-30 ปี	31-40 ปี	41-50 ปี	51 ปีขึ้นไป
ไม่ได้อบรม	16 (66.7)	18 (56.3)	31 (58.5)	11 (42.3)	6 (33.3)
เดือนละครั้ง	3 (33.3)	10 (31.3)	20 (37.7)	14 (53.8)	6 (33.3)
1 ครั้ง/สัปดาห์	-	1 (3.1)	-	-	1 (5.6)
2-3 ครั้ง/สัปดาห์	-	-	-	-	2 (11.1)
4-5 ครั้ง/สัปดาห์	-	-	1 (1.9)	-	-
ทุกวัน	-	3 (9.4)	1 (1.9)	1 (3.8)	3 (16.7)
รวม	24 (100.0)	32 (100.0)	53 (100.0)	26 (100.0)	18 (100.0)

ระดับการศึกษา

ผู้นำสตรีเกือบทุกระดับการศึกษาคือประถมต้น ประถมปลาย มัธยมต้น และสูงกว่ามัธยมต้น

ส่วนใหญ่ไม่ได้รับข่าวสารด้านอนุรักษ์จากการประชุมอบรมในช่วงนี้ คือร้อยละ 53.1, 54.5, 60.0 และ 75.0 ตามลำดับ สำหรับกลุ่มที่อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้นั้น ส่วนใหญ่รับข่าวสารด้านอนุรักษ์จากการประชุมอบรมในช่วงนี้ เดือนละครั้ง คือร้อยละ 53.8 และรองลงมาคือไม่ได้รับข่าวสารจากการประชุมอบรม คือร้อยละ 30.8 ดังตารางที่ 23

ตารางที่ 29 แสดงจำนวนและร้อยละของการรับข่าวสารด้านอนุรักษ์จากการประชุมอบรม จำแนกตามระดับการศึกษาของผู้ว่าสตรี

การรับข่าวสารจากการประชุม อบรม	ระดับการศึกษา				
	อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้	ประถมต้น	ประถมปลาย	มัธยมต้น	สูงกว่ามัธยมต้น
ไม่ได้อบรม	4 (30.8)	51 (53.1)	12 (54.5)	6 (60.0)	9 (75.0)
เดือนละครั้ง	7 (53.8)	37 (38.5)	7 (31.8)	4 (40.0)	3 (25.0)
1 ครั้ง/สัปดาห์	-	1 (1.0)	1 (4.5)	-	-
2-3 ครั้ง/สัปดาห์	-	2 (2.1)	-	-	-
4-5 ครั้ง/สัปดาห์	-	1 (1.0)	-	-	-
ทุกวัน	2 (15.4)	4 (4.2)	2 (9.1)	-	-
รวม	13 (100.0)	96 (100.0)	22 (100.0)	10 (100.0)	12 (100.0)

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.2 การเผยแพร่ข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

การนำข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ไปถ่ายทอดหรือพูดคุยบุคคลอื่น ๆ นั้น ผลการวิจัย พบว่า ผู้นำสตรีส่วนใหญ่ที่เคยถ่ายทอดหรือพูดคุยแต่ไม่บ่อยนักมีร้อยละ 62.1 ส่วนผู้ที่เคยพูดคุยบ่อยมีร้อยละ 20.9 และผู้นำสตรีที่ไม่เคยนำข่าวสารไปถ่ายทอดหรือพูดคุย มีร้อยละ 14.4

บุคคลที่ผู้นำสตรีเคยพูดคุยเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้หรือสภาพปัญหาการทำลายป่าไม้ในรอบ 6 เดือนที่ผ่านมา นั้น ส่วนใหญ่จะพูดคุยกับประชาชนในชุมชน ร้อยละ 32.3 รองลงมาคือ ผู้นำชุมชนด้วยกันร้อยละ 21.7 เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ร้อยละ 12.6 ดังตารางที่ 24

ตารางที่ 24 แสดงจำนวนและร้อยละของบุคคลที่ผู้นำสตรีเคยพูดคุยเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ในรอบ 6 เดือน

บุคคลที่เคยพูดคุยเกี่ยวกับการอนุรักษ์	จำนวน	ร้อยละ
เจ้าหน้าที่ป่าไม้	43	12.6
ข้าราชการฝ่ายปกครอง	24	7.0
พัฒนากร	29	8.5
ผู้นำชุมชน	74	21.7
เจ้าหน้าที่เกษตร	51	15.0
ประชาชนในชุมชน	110	32.3
ทหารพราน	10	2.9
รวม	341	100.0

ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

3. ปัญหาการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

จากการศึกษาถึงปัญหาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตามความเห็นของผู้นำสตรีซึ่งมีประสบการณ์ในการรณรงค์ เผยแพร่และชักจูงประชาชนให้สนใจ พร้อมทั้งร่วมมือกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในท้องถิ่นที่อาศัยอยู่นั้น

ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาในการปฏิบัติงานเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของผู้นำสตรี ในด้านต่าง ๆ มีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านความร่วมมือจากประชาชน พบปัญหาดังนี้

ผู้นำสตรีส่วนใหญ่หรือร้อยละ 52.9 มีความเห็นว่าประชาชนยังขาดความร่วมมือที่ดี กล่าวคือ ไม่ค่อยสนใจและไม่เห็นความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เท่าที่ควร เนื่องจากความยากจน ปัญหาในการทำมาหากิน และปัญหาอื่น ๆ ที่มีความสำคัญในการดำรงชีวิต ยังไม่อาจแก้ไขและบรรเทาลงได้ นอกจากนี้ ผู้นำสตรีร้อยละ 9.2 มีความเห็นว่ายังมีปัญหาที่ประชาชนไม่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ผลดีหรือคุณประโยชน์ของการอนุรักษ์ ผู้นำสตรีร้อยละ 3.9 มีความเห็นว่าประชาชนไม่ค่อยมีความสามัคคี และร้อยละ 0.7 มีความเห็นว่าประชาชนยังขาดความร่วมมือที่ต่อเนื่องในระยะยาว กล่าวคือ จะให้ความสนใจร่วมมือ เฉพาะช่วงที่มีการรณรงค์เท่านั้น

ข้อเสนอแนะในการแก้ไข

ผู้นำสตรีส่วนใหญ่ได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปัญหาด้านการขาดความร่วมมือของประชาชนดังนี้

- ให้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้แก่ประชาชนเป็นประจำเพื่อจะได้เข้าใจ เห็นความสำคัญ และให้ความร่วมมือ (ร้อยละ 45.1)
- จัดอบรมแก่ประชาชนทั้งให้ความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (ร้อยละ 5.9)
- ส่งเสริมให้ประชาชนอยู่ดีกินดี (ร้อยละ 3.9)
- แก้ปัญหาผู้ถือสิทธิพลในท้องถิ่น ซึ่งขัดขวางความร่วมมือที่ดีของประชาชน (ร้อยละ 0.7)

2. ด้านการสนับสนุนจากรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ปัญหาในด้านการสนับสนุนจากรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามความเห็นของผู้นำสตรี มีดังนี้คือ

- เจ้าหน้าที่ของรัฐ และรัฐบาลไม่ได้ให้ความสนใจอย่างจริงจัง ไม่มีการสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานด้านอนุรักษ์ (ร้อยละ 30.1)

- ขาดความต่อเนื่องในการสนับสนุนหรือช่วยเหลือ (ร้อยละ 18.3)
- เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นตัวอย่างที่ไม่ดี ไม่ช่วยเหลือด้านการรณรงค์อนุรักษ์แล้ว
ยังเป็นผู้ทำลายป่าไม้เอง (ร้อยละ 17.6)
- เจ้าหน้าที่ของรัฐยังไม่เข้าใจต่อวิธีการอนุรักษ์ที่ถูกต้อง (ร้อยละ 3.9)

ข้อเสนอแนะในการแก้ไข

สำหรับข้อเสนอแนะในการแก้ไข ด้านการสนับสนุนจากรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามความคิดเห็นของผู้นำสตรี มีดังนี้

- ควรมีการสนับสนุน และการทำงานอย่างต่อเนื่อง (ร้อยละ 16.3)
- ทาวิธีให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความจริงจังในการแก้ปัญหาและเพิ่มความสนใจต่อปัญหาให้มากขึ้น (ร้อยละ 15.7)
- สำหรับเจ้าหน้าที่ที่ทำผิดและเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีต่อประชาชน ควรมีการลงโทษอย่างจริงจัง (ร้อยละ 11.1)
- เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรแก้ปัญหาให้รัดกุมและถูกต้องโดยศึกษาปัญหาจากสภาพพื้นที่ก่อนปฏิบัติงาน (ร้อยละ 4.6)
- เจ้าหน้าที่ควรประพฤติตัวเป็นแบบอย่างที่ดี (ร้อยละ 3.9)
- ควรปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีแก่เจ้าหน้าที่ในการอนุรักษ์ (ร้อยละ 0.7)

3. ปัญหาด้านงบประมาณ

ผู้นำสตรีส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ด้านงบประมาณที่ใช้ในการรณรงค์อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ นั่นคือ ได้รับงบประมาณน้อย (ร้อยละ 26.8) และไม่มีงบประมาณสนับสนุนด้านนี้เลย (ร้อยละ 22.9) นอกจากนี้ มีผู้นำสตรีร้อยละ 5.9 มีความเห็นว่างบประมาณได้มาแล้ว แต่มาไม่ถึงมือผู้ใช้ และร้อยละ 2.0 มีความเห็นว่าการจัดสรรงบประมาณในท้องถิ่นไม่ยุติธรรม

ข้อเสนอแนะในการแก้ไข

จากปัญหาดังกล่าว ผู้นำสตรีร้อยละ 36.6 มีความเห็นว่าควรให้รัฐบาลจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมให้ และร้อยละ 4.6 มีความเห็นว่าควรมีการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณ และร้อยละ 1.3 มีความเห็นว่าควรหาวิธีการจัดสรรให้ถึงมือประชาชนอย่างแท้จริง

4. ปัญหาด้านการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ

ผู้นำสตรีจำนวนไม่มากที่แสดงความเห็นเกี่ยวกับปัญหาด้านการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งมีดังนี้

- ขาดผู้นำหรือผู้ประสานงาน ในการประสานงานกับหน่วยงานอื่น (ร้อยละ 13.7)
- ไม่ค่อยมีการประสานงานกัน (ร้อยละ 8.5)
- การประสานงานไม่ต่อเนื่อง (ร้อยละ 7.8)
- การประสานงานล่าช้า (ร้อยละ 5.2)

ข้อเสนอแนะในการแก้ไข

ผู้นำสตรีส่วนใหญ่ให้ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาด้านการประสานงานว่า ควรมีการวางแผนร่วมมือกันระหว่างรัฐและปฏิบัติงานในท้องถิ่น เพื่อให้มีการประสานงานที่ดี และหาวิธีการ ตลอดจนหาบุคคลที่จะเป็นผู้ประสานงานด้วย (ร้อยละ 13.1) มีบางคนเสนอว่า ควรให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ประสานงานในระดับหมู่บ้าน (ร้อยละ 0.7) บางคนเสนอว่า ควรให้เจ้าหน้าที่ระดับอำเภอเป็นผู้ประสานงาน (ร้อยละ 0.7)

4. ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

จากการสอบถาม เพื่อประเมินความรู้ของผู้นำสตรี เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำสตรีส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับปานกลาง ร้อยละ 85.6 ผู้ที่มีความรู้ในระดับสูงมีร้อยละ 8.5 และผู้ที่มีความรู้ต่ำมีร้อยละ 5.9 ดังตารางที่ 25

ตารางที่ 25 แสดงจำนวนและร้อยละของระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของผู้นำสตรี

ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	จำนวน	ร้อยละ
ระดับต่ำ	9	5.9
ระดับปานกลาง	131	85.6
ระดับสูง	13	8.5
รวม	153	100.0

เมื่อจำแนกประเด็นความรู้เรื่องทรัพยากรป่าไม้เป็นรายละเอียดในด้านต่าง ๆ อาทิ เช่น ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ ความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ สถานการณ์ปัญหาด้าน

ป่าไม้ วิธีการอนุรักษ์ ตลอดจนบทบาทในการช้กจึงให้ความรู้ าลา ผลการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 26 แสดงร้อยละของรายละเอียดการทดสอบความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
ของผู้นำสตรี

รายละเอียดของความรู้	ร้อยละของคำตอบ	
	ตอบถูก	ตอบผิด
1. วิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	88.2	11.8
2. ความจำเป็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	35.3	64.7
3. สาเหตุสำคัญที่ทำให้ทรัพยากรป่าไม้ถูกทำลายเสียหายมากที่สุด	56.2	43.8
4. ความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	58.8	41.2
5. มาตรการทางสังคมที่ช่วยให้ทรัพยากรป่าไม้คงอยู่	73.2	26.2
6. ประเด็นสำคัญของนโยบายป่าไม้แห่งชาติ	71.9	28.1
7. ประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้	84.3	15.7
8. ความรู้เกี่ยวกับบทบาทสตรีผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้	27.5	72.5
9. วิธีการปลูกฝังความรู้ ความตระหนักและความห่วงแทน ทรัพยากรป่าไม้	21.6	78.4
10. ความจำเป็นของการรักษาป่ากับความจำเป็นในการทำมาหากิน	30.7	69.3
11. สถานการณ์ปัญหาที่ดินป่าไม้ของไทย	2.0	98.0
12. มาตรการในการอนุรักษ์ป่าไม้ด้วยวิธีการปรับปรุงพื้นที่ป่าที่ ถูกทำลาย	51.0	49.0

จากตาราง แสดงให้เห็นว่า ผู้นำสตรีมีความรู้ในเรื่องวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ ค่อนข้างดี คือมีผู้ตอบถูกร้อยละ 88.2 และ 84.3 ตามลำดับ สำหรับความรู้เรื่องสถานการณ์ปัญหาที่ดินป่าไม้ของไทย และวิธีการปลูกฝังความรู้ ความตระหนัก ความห่วงแทนทรัพยากรป่าไม้ รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับบทบาทของสตรีผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ ยังค่อนข้างน้อย กล่าวคือ มีผู้ตอบถูกเพียงร้อยละ 2.0, 21.6 และ 27.5 ตามลำดับ นอกจากนี้ เรื่องความจำเป็นของการรักษาป่ากับความจำเป็นในการทำมาหากิน และความจำเป็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ยังมีความรู้น้อยเช่นเดียวกัน คือมีผู้ตอบถูกร้อยละ 30.7 และ 35.3 ตามลำดับ

5. ทักษะเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ผู้นำสตรีส่วนใหญ่มีทักษะเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในด้านต่าง ๆ เช่น ผลกระทบของทรัพยากรป่าไม้ต่อเศรษฐกิจ สถานการณ์ป่าไม้ ประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ ฯลฯ โดยภาพรวมแล้วอยู่ในระดับปานกลาง คือร้อยละ 76.5 ผู้นำสตรีที่มีทักษะดีสูงมีร้อยละ 13.7 ผู้นำสตรีที่มีทักษะดีในระดับต่ำเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มีร้อยละ 9.8 ดังตารางที่ 27.

ตารางที่ 27 แสดงจำนวนและร้อยละของระดับทักษะเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของผู้นำสตรี

ทักษะเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	จำนวน	ร้อยละ
ระดับต่ำ	15	9.8
ระดับปานกลาง	117	76.5
ระดับสูง	21	13.7
รวม	153	100.0

เมื่อจำแนกรายละเอียดทักษะในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของผู้นำสตรี ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำสตรีเห็นด้วยอย่างมากต่อประเด็นต่าง ๆ ตามลำดับคือ

- ผู้นำชุมชนเป็นบุคคลกลุ่มสำคัญที่ต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
- ควรเพิ่มงบประมาณเพื่อใช้จูงใจประชาชนให้เห็นความสำคัญของป่าไม้
- การยกเลิกสัมปทานป่าไม้เป็นสิ่งจำเป็นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ดังตารางที่ 28

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 28 แสดงร้อยละและค่าเฉลี่ยของรายละเอียดทัศนคติด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของผู้นำสตรี

รายละเอียดทัศนคติด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ค่าเฉลี่ย
1. การยกเลิกสัมปทานการทำไม้ มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของ ประเทศแค่เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อ การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	50.3	26.8	15.7	5.2	2.0	4.1
2. การให้สัมปทานป่าไม้เฉพาะ คันที่ได้ขนาดและปลูกทดแทน	32.7	27.5	5.9	21.6	11.1	3.5
3. การสร้างที่พักอาศัยบริเวณ เชิงเขา	3.3	12.4	3.3	36.6	42.5	1.9
4. การส่งเสริมให้ใช้วัสดุอื่นมา ใช้ประโยชน์แทนไม้เพิ่มมากขึ้น	21.6	46.4	20.9	10.5	-	3.8
5. ความจำเป็นในการสงวนพื้นที่ป่า ไม้ในปัจจุบัน เมื่อเทียบกับความ ต้องการใช้พื้นที่ป่าไม้เพื่อประ- โยชน์อย่างอื่น	9.2	5.9	10.5	44.4	28.8	2.2
6. การส่งเสริมให้เพิ่มผลผลิตต่อไร่ แทนการขยายพื้นที่	43.1	35.9	9.2	5.9	4.6	4.0
7. การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เกี่ยว ข้องกับผู้ที่อยู่ในชนบทเท่านั้น ไม่ เกี่ยวข้องกับผู้ที่อยู่ในเมือง	10.5	15.0	7.2	28.1	38.6	2.3
8. การพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานมี ส่วนทำให้ทรัพยากรป่าไม้ถูก ทำลาย	32.0	28.1	20.9	15.0	2.6	3.7
9. การเพิ่มงบประมาณ เพื่อใช้ จูงใจประชาชนให้เห็นความ สำคัญของป่าไม้	39.9	47.1	7.2	5.2	-	4.2
10. ผู้นำชุมชน เป็นบุคคลกลุ่มสำคัญ ที่ต้องมีความรู้ความ เข้าใจ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากร ป่าไม้	43.8	50.3	3.3	1.3	0.7	4.3
11. ควรส่งเสริมให้เอกชนปลูกป่า และเป็นเจ้าของป่าได้	15.0	30.1	13.7	21.6	19.0	3.0

รายละเอียดทัศนคติด้านต่าง ๆ เห็นด้วย เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็น ไม่เห็นด้วย ค่าเฉลี่ย
เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อย่างยิ่ง ด้วย อย่างยิ่ง

12. การประกาศพื้นที่ป่า เป็นเขต อุทยานแห่งชาติหรือเขตรักษา พันธุ์สัตว์ป่า ไม่สามารถมอง- กันการทำลายป่าได้	12.4	34.0	15.7	26.1	8.5	3.1
13. เจ้าหน้าที่ป่าไม้ควร เป็นผู้มี หน้าที่ดูแลอนุรักษ์ป่าไม้	26.1	51.0	9.2	6.5	5.2	3.8
14. การตัดไม้ในป่ามาสร้างบ้าน เป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรง ชีวิตจึงไม่ผิดกฎหมาย	8.5	23.5	15.7	37.3	12.4	2.7
15. ถ้าชาวบ้านมีรายได้จากการ ประกอบอาชีพทางการ เกษตร และอื่น ๆ ตีแล้วไม่จำเป็น ต้องมีการปลูกป่าชุมชนใน หมู่บ้าน	2.6	13.1	5.9	49.0	27.5	2.1

6. การมีส่วนร่วมในการชกแจงใจ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

โดยทั่วไปผู้นำสตรีส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการชกแจงใจ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
ในระดับปานกลาง คือร้อยละ 62.7 ผู้นำสตรีที่มีส่วนร่วมในการชกแจงใจมากมีร้อยละ 21.6 และ
มีส่วนร่วมในการชกแจงใจ น้อยมีร้อยละ 15.7 ดังตารางที่ 29

ตารางที่ 29 แสดงจำนวนและร้อยละของระดับการมีส่วนร่วมในการชกแจงใจ เกี่ยวกับการอนุรักษ์
ทรัพยากรป่าไม้ของผู้นำสตรี

การมีส่วนร่วมในการชกแจงใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	จำนวน	ร้อยละ
การมีส่วนร่วมน้อย	24	15.7
การมีส่วนร่วมปานกลาง	96	62.7
การมีส่วนร่วมมาก	33	21.6
รวม	153	100.0

ผู้นำสตรีทั้งหมด เห็นความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยมี

เหตุผลต่าง ๆ กันดังนี้

	จำนวน	ร้อยละ
- ทุกคนต้องอยู่กับป่าตลอดไป	9	5.9
- ต้องการอนุรักษ์ป่าไม้ไว้ให้คนรุ่นหลัง	9	5.9
- สตรีสามารถแนะนำ/ชักจูงได้ผลดีกว่า	3	2.0
- ป่าไม้เป็นสมบัติของชาติต้องรักษาไว้	26	17.0
- หากไม่อนุรักษ์ไว้ป่าไม้จะไม่มีต่อไป	24	15.7
- สามารถหารายได้จากป่า	19	12.4
- ป่าไม้มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตมนุษย์	16	10.5
- ป่าไม้ควรอยู่เพื่อรักษาดุลย์ธรรมชาติ	11	7.2

ลักษณะของการมีส่วนร่วมในการชักจูงใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์

จากการศึกษา พบว่า ผู้นำสตรีมีบทบาทในการมีส่วนร่วมเพื่อชักจูงใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยวิธีการแนะนำให้ประชาชนเห็นความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้มากที่สุด รองลงมาคือชักชวนลูกบ้านให้ช่วยกันดูแลรักษาป่าไม้ ชักชวนลูกบ้านปลูกผัก ปลูกต้นไม้ หรือไม้ไว้ใช้สอย ชักชวนลูกบ้านปลูกต้นไม้ในวันต้นไม้แห่งชาติ และวันสำคัญต่าง ๆ ในระดับเท่า ๆ กัน ดังตารางที่ 30

ตารางที่ 30 แสดงร้อยละและค่าเฉลี่ยของลักษณะการมีส่วนร่วมในการชักจูงใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ของผู้นำสตรี

ลักษณะของกิจการการมีส่วนร่วม เคยบ่อยมาก เคยบ่อย ไม่บ่อยนัก ไม่เคย ค่าเฉลี่ย

1. เป็นผู้เผยแพร่ข่าวสารและความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของป่าไม้และโทษของการตัดไม้ทำลายป่า	7.2	19.6	43.8	29.4	1.0
2. เป็นผู้เผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการปลูกป่าปลูกต้นไม้	9.2	13.1	41.8	35.9	0.9
3. ชักชวนลูกบ้านให้ช่วยกันดูแลรักษาป่าไม้	12.4	22.2	45.8	19.6	1.3
4. ชักชวนลูกบ้านปลูกป่า ปลูกต้นไม้หรือไม้ไว้ใช้สอย	9.2	28.1	44.4	18.3	1.3

ลักษณะของกิจกรรมการมีส่วนร่วม	เคยบ่อยมาก	เคยบ่อย	ไม่บ่อยนัก	ไม่เคย	ค่าเฉลี่ย
5. ชักชวนลูกบ้านปลูกต้นไม้ในวันต้นไม้แห่งชาติและวันสำคัญต่าง ๆ	11.1	25.5	43.1	20.3	1.3
6. แนะนำให้ประชาชนเห็นความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้	12.4	30.1	39.2	18.3	1.4
7. เป็นผู้นำลูกบ้านต่อต้านผู้มีอิทธิพลที่บุกรุกตัดไม้ทำลายป่า	7.2	15.7	16.3	60.8	0.7
8. จัดตั้งกรรมการหมู่บ้านในการป้องกันดูแลรักษาป่าไม้	7.8	13.7	23.5	54.9	0.7
9. ชักชวนให้ลูกบ้านร่วม เป็นสมาชิกที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	3.3	19.0	31.4	46.4	0.8
10. แนะนำประชาชนให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ราชการ เพื่อปฏิบัติงานเกี่ยวกับกิจกรรมด้านป่าไม้	7.8	19.6	35.9	36.6	1.0

วิธีการชักจูงใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ผู้นำสตรีมีวิธีการจูงใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยทำตัวให้เป็นตัวอย่าง

ที่ดี อาทิเช่น โดยร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ร้อยละ 21.3 รองลงมาคือ การพูดคุยกัตัวต่อตัว ร้อยละ 20.2 เช่น การชักชวนให้ปลูกต้นไม้วันสำคัญ ซึ่งให้เห็นโทษและผลเสียจากการทำลายป่า ให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ วิธีการที่ใช้ชักจูงใจมากรองลงมาคือ การพูดคุยกัผ่านผู้นำคนอื่น ๆ ในชุมชน ร้อยละ 18.0 ดังรายละเอียดในตารางที่ 31

ตารางที่ 31 แสดงจำนวนและร้อยละของวิธีการชักจูงใจลูกบ้านให้อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

วิธีการชักจูง	จำนวน	ร้อยละ
การพูดคุยกัตัวต่อตัว	92	20.2
การพูดคุยกัผ่านผู้นำคนอื่น ๆ ในชุมชน	82	18.0
จัดอบรม ประชุม ให้ความรู้	76	16.7
จัดแสดงนิทรรศการ	26	5.7
ทำตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดีโดยร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์	97	21.3
ส่ง เสริมให้มีการจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ตามท้องถิ่นต่าง ๆ	54	11.9
จัดทำ เอกสารประชาสัมพันธ์	28	6.2
รวม	455	100.0

ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

เมื่อจำแนกตามลักษณะทางประชากรบางประการ

เมื่อศึกษาวิธีการรูงใจที่ผู้นำสตรีใช้รูงใจลูกบ้านให้อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จำแนกตาม
จังหวัด อายุ และระดับการศึกษา ผลการวิจัยพบดังนี้

จังหวัด

ผู้นำสตรีจังหวัดอุทัยธานี ใช้วิธีการพูดคุยตัวต่อตัว และทำตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดี
มากที่สุดเท่า ๆ กันคือ ร้อยละ 22.4

ผู้นำสตรีจังหวัดนครสวรรค์ ใช้วิธีการทำตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดีมากที่สุดคือร้อยละ 23.3

ผู้นำสตรีจังหวัดกำแพงเพชร ใช้วิธีการจัดอบรม/ประชุมให้ความรู้มากที่สุดคือร้อยละ
23.7

ดังรายละเอียดในตาราง ข้างล่างนี้

วิธีการรูงใจ	จังหวัด		
	อุทัยธานี	นครสวรรค์	กำแพงเพชร
	57	22	13
การพูดคุยตัวต่อตัว	(22.4)	(21.4)	(13.4)
	48	21	13
การพูดคุยผ่านผู้นำคนอื่น ๆ ในชุมชน	(18.8)	(20.4)	(13.4)
	37	16	23
จัดอบรม/ประชุมให้ความรู้	(14.5)	(15.5)	(23.7)
	13	1	12
จัดแสดงนิทรรศการ	(5.1)	(0.9)	(12.4)
	57	24	16
ทำตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดี โดยร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์	(22.4)	(23.3)	(16.5)
	28	13	13
ส่งเสริมให้จัดตั้งชมรมอนุรักษ์ในท้องถิ่น	(11.0)	(12.6)	(13.4)
	15	6	7
จัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์	(5.9)	(5.8)	(7.2)
	255	103	97
รวม	(100.0)	(100.0)	(100.0)

ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ตารางที่ 32 แสดงจำนวนและร้อยละของวิธีการุงใจให้อุรุษำ จำแนกตามอายุของผู้นำสตร

วิธีการุงใจ	อายุ				
	ต่ำกว่า 21 ปี	21-30 ปี	31-40 ปี	41-50 ปี	51 ปีขึ้นไป
การพูดตัวต่อตัว	13 (19.4)	22 (20.2)	32 (20.6)	14 (20.0)	11 (20.4)
การพูดคุยผ่านผู้นำคนอื่น ๆ ในชุมชน	9 (13.4)	17 (15.6)	34 (21.9)	11 (15.8)	11 (20.4)
จัดอบรม/ประชุมให้ความรู้	17 (25.4)	19 (17.4)	22 (14.2)	12 (17.1)	6 (11.1)
จัดแสดงนิทรรศการ	3 (4.5)	10 (9.2)	10 (6.5)	2 (2.9)	1 (1.9)
ทำตัวให้ เป็นตัวอย่างที่ดีโดยร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์	10 (14.9)	22 (20.2)	33 (21.3)	17 (24.3)	15 (27.8)
ส่ง เสริมให้จัดตั้งชมรมอนุรักษ์ในท้องถิ่น	11 (16.4)	13 (11.9)	17 (10.9)	9 (12.9)	4 (7.4)
จัดทำ เอกสารประชาสัมพันธ์	4 (5.9)	6 (5.5)	7 (4.5)	5 (7.1)	6 (11.1)
รวม	67 (100.0)	109 (100.0)	155 (100.0)	70 (100.0)	54 (100.0)

ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

อายุ

ผู้นำสตรีอายุน้อยคือต่ำกว่า 21 ปี ใช้วิธีการุงใจโดยการจัดอบรม/ประชุมให้ความรู้มากที่สุด คือร้อยละ 25.4

ผู้นำสตรีอายุ 21-30 ปี ใช้วิธีการุงใจให้อุรุษำ โดยการพูดคุยตัวต่อตัว และทำตัวให้ เป็นตัวอย่างที่ดี มากที่สุดเท่า ๆ กันคือร้อยละ 20.2

ผู้นำสตรีที่มีอายุ 31-40 ปี ใช้วิธีการพูดคุยผ่านผู้นำคนอื่น ๆ ในชุมชนมากที่สุดคือ ร้อยละ 21.9 รองลงมาคือทำตัวให้ เป็นตัวอย่างที่ดีร้อยละ 21.3

ผู้นำสตรีที่มีอายุ 41-50 ปี ใช้วิธีทำตัวให้ เป็นตัวอย่างที่ดีมากที่สุดคือร้อยละ 24.3

ผู้นำสตรีที่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป ใช้วิธีทำตัวให้ เป็นตัวอย่างที่ดีมากที่สุดเช่นเดียวกันคือ ร้อยละ 27.8 ดังรายละเอียดในตาราง

ตารางที่ 33 แสดงจำนวนและร้อยละของวิธีการจูงใจให้อนุรักษ์ฯ จำแนกตามระดับการศึกษา
ของผู้นำสตรี

วิธีการจูงใจ	ระดับการศึกษา				
	อ่านไม่ออก		สูงกว่า		
	เขียนไม่ได้	ประถมต้น	ประถมปลาย	มัธยมต้น	มัธยมต้น
	9	58	15	6	4
การพูดคุยตัวต่อตัว	(23.7)	(19.5)	(26.3)	(22.2)	(11.4)
การพูดคุยผ่านผู้นำคนอื่น ๆ ในชุมชน	7	60	8	4	3
	(18.4)	(20.1)	(14.0)	(14.8)	(8.6)
จัดอบรม/ประชุมให้ความรู้	6	46	12	6	6
	(15.8)	(15.4)	(21.0)	(22.2)	(17.1)
จัดแสดงนิทรรศการ	4	17	1	2	2
	(10.5)	(5.7)	(1.8)	(7.4)	(5.7)
ทำตัวให้ เป็นตัวอย่างที่ดีโดย ร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ฯ	7	64	12	5	9
	(18.4)	(21.5)	(21.0)	(18.5)	(25.7)
ส่งเสริมให้จัดตั้งชมรมอนุรักษ์ฯ ในท้องถิ่น	3	34	6	3	8
	(9.7)	(11.4)	(10.5)	(11.1)	(22.9)
จัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์	2	19	3	1	3
	(5.3)	(6.4)	(5.3)	(3.7)	(8.6)
รวม	38	298	57	27	35
	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ระดับการศึกษา

ผู้นำสตรีที่อ่านไม่ออก-เขียนไม่ได้ ใช้วิธีการจูงใจโดยการพูดคุยตัวต่อตัวมากที่สุดคือ
ร้อยละ 23.7

ผู้นำสตรีที่มีการศึกษาในระดับประถมต้น ใช้วิธีการจูงใจให้อนุรักษ์ฯ โดยทำตัวเป็น
ตัวอย่างที่ดีมากที่สุด คือร้อยละ 21.5

ผู้นำสตรีที่มีการศึกษาในระดับประถมปลาย ใช้วิธีการจูงใจให้อนุรักษ์ฯ โดยการพูดคุย
ตัวต่อตัวกับลูกบ้านมากที่สุดคือร้อยละ 26.3

ผู้นำสตรีที่มีการศึกษาในระดับมัธยมต้น ใช้วิธีการจงใจโดยการพูดคุยตัวต่อตัวและการจัดอบรม/ประชุมให้ความรู้ มากที่สุดเท่า ๆ กันคือร้อยละ 22.2

สำหรับผู้นำสตรีที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมต้นนั้น ใช้วิธีการจงใจโดยการทำตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดีมากที่สุดคือ ร้อยละ 25.7 รองลงมาคือการส่งเสริมให้จัดตั้งชมรมอนุรักษ์ฯ ในท้องถิ่น คือร้อยละ 22.9

ตาราง

7. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทศนคติ และการมีส่วนร่วมในการชักจูงใจให้ประชุมชนอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ผลการวิจัยจากการทดสอบสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทศนคติ และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของผู้นำสตรี มีดังนี้

ตารางที่ 34 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้และทศนคติ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของผู้นำสตรี

ทศนคติ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ฯ

ความรู้ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ฯ

-0.05

ผลจากตารางแสดงว่า ความรู้และทศนคติ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของผู้นำสตรี ไม่มีความสัมพันธ์กัน

ตารางที่ 35 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฯ

ความรู้ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ฯ

0.11

ผลจากตารางแสดงว่า ความรู้และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของผู้นำสตรี ไม่มีความสัมพันธ์กัน

ตารางที่ 36 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์
ทรัพยากรป่าไม้

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์

ทัศนคติในการอนุรักษ์

-0.04

จากตารางแสดงว่าทัศนคติและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ไม่มีความ
สัมพันธ์กัน

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "ทัศนคติของสตรีผู้นำระดับท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้" เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อทราบการรับข่าวสาร ทัศนคติ ความรู้ และมีส่วนร่วมในการชักจูงใจประชุมชนในชุมชน เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของสตรีผู้นำระดับท้องถิ่น
2. เพื่อทราบปัญหาของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จากสตรีผู้นำระดับท้องถิ่น
3. เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมในการชักจูงใจให้ประชาชนอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลจากสตรีผู้นำท้องถิ่นในเขตป่าไม้ภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดนครสวรรค์ อุทัยธานี และกำแพงเพชร จำนวนรวมทั้งสิ้น 153 คน

ผลการวิจัยสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ลักษณะทั่วไปทางประชากร

ผู้นำสตรีส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในระหว่าง 31-40 ปี และเกือบทั้งหมดแต่งงานแล้ว ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา และมากกว่าครึ่งหนึ่งมีอาชีพทำไร่ สำหรับรายได้นั้นส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนค่อนข้างต่ำคือ ค่ากว่า 1,000 บาท แต่เกือบทั้งหมดเป็นเจ้าของที่ดินทำกินทั้งหมดเอง การดำรงตำแหน่งในหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นอาสาสมัครกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่มีประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในด้านการปลูกป่าและสวนป่า และการปลูกป่าพัฒนาชุมชนและความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับไฟฟ้า

2. การรับข่าวสารและเผยแพร่ข่าวสารด้านอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

2.1 การรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ ในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้นำสตรีส่วนใหญ่รับข่าวสารอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสื่อประเภท

สิ่งพิมพ์ ได้แก่ วารสาร/นิตยสาร หรือจดหมายข่าว จุลสาร หรือสิ่งพิมพ์ของทางราชการ และมี
ผู้นำสตรีจำนวนมากยังไม่เคยได้รับข่าวสารจากสื่อประเภทนี้เลย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้นำสตรีใน
ท้องถิ่นส่วนใหญ่ไม่มีอุปนิสัยในการอ่านมาก เท่ากับการรับข่าวสารจากสื่อประเภทอื่น เช่น โทรทัศน์
และวิทยุ ซึ่งมีผู้นำสตรีที่รับข่าวสารจากวิทยุและโทรทัศน์ทุกวันจำนวนไม่น้อย สำหรับการรับข่าว
สารจากภาพระฆังและอักษร ซึ่งส่วนใหญ่จะมีการรับข่าวสารประมาณเดือนละครั้ง นับว่าค่อนข้าง
มาก เพราะเป็นช่องทางการรับข่าวสารที่มีโอกาสพูดคุยซักถามและแลกเปลี่ยนประสบการณ์

2.2 การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้

ผู้นำสตรีส่วนใหญ่พูดคุยหรือถ่ายทอดข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากร
ป่าไม้ไม่ค่อยบ่อยนัก บุคคลที่พูดคุยด้วยส่วนใหญ่เป็นประชาชนในชุมชน โดยมีผู้นำสตรีประมาณ 1 ใน
3 ที่ระบุว่าพูดคุยกับประชาชนในชุมชน

จากผลการวิจัยซึ่งพบว่าผู้นำสตรียังคงมีการรับข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
จากสื่อมวลชนต่าง ๆ ค่อนข้างน้อย และในขณะเดียวกันการถ่ายทอดหรือเผยแพร่ข่าวสารไปยัง
ประชาชน มีไม่บ่อยนัก ผลดังกล่าวนี้ น่าจะเป็นเพราะว่า

1. ในการรับข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯ จากสื่อต่าง ๆ มีไม่มาก เพราะมีปัจจัยในการ
เผยแพร่กระจายของข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้โดยสื่อมวลชนต่าง ๆ ยังไม่ค่อยต่อเนื่อง
จริงจัง ส่วนใหญ่จะมีการเผยแพร่เฉพาะชั่วคราวครั้งชั่วคราว ในกรณีที่มีการรณรงค์เท่านั้น
2. นโยบายของรัฐบาลในกิจกรรมการเผยแพร่ข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
ยังไม่เป็นรูปธรรม และยังไม่มียุทธศาสตร์ที่รับผิดชอบโดยเฉพาะ รวมทั้งยังขาดการประเมินผลและ
ติดตามผลการเผยแพร่ข่าวสารด้านการอนุรักษ์ฯ การเผยแพร่ข่าวสารที่มีอยู่ในขณะนี้ มีลักษณะที่แต่ละ
หน่วยงานต่างคนต่างทำ ขาดการประสานงานซึ่งกันและกัน รวมทั้งไม่มีความต่อเนื่อง
3. อุปนิสัยการเปิดรับสื่อของประชาชนในชนบท ยังคงให้ความสำคัญต่อสื่อโทรทัศน์มากกว่า
สื่ออื่น ๆ ซึ่งสื่อชนิดนี้มุ่งเน้นการนำเสนอคำบันเทิงมากกว่าสาระ จากผลการวิจัยในประเด็นนี้ยังคง
พบว่า ผู้นำสตรีให้ความสนใจเปิดรับข่าวสารจากโทรทัศน์มากที่สุด ในขณะที่ให้ความสำคัญรับสื่ออื่น ๆ
ค่อนข้างเปิดรับน้อย โดยเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ

4. การรับข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ส่วนใหญ่จะได้จากการอบรม

ซึ่งมีผู้นำสตรีประมาณ 1 ใน 3 ที่ระบุว่ารับข่าวสารด้านนี้จากการอบรมเดือนละครั้ง ซึ่งนับว่าเป็นการเปิดรับข่าวสารที่ค่อนข้างได้สาระด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ได้พอสมควร เพราะการประชุมอบรมมักจะเป็นลักษณะการสื่อสารสองทางซึ่งมีโอกาสได้ซักถามแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ด้านการอนุรักษ์ฯ ฉะนั้นจึงน่าจะกล่าวได้ว่าผู้นำสตรีได้รับรู้สาระเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จากการเข้าร่วมประชุมอบรมนี้เป็นช่องทางสำคัญกว่าสื่ออื่น ๆ

5. การนำข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ไปถ่ายทอดพูดคุยกับบุคคลอื่น ๆ

นั้นส่วนใหญ่มีการถ่ายทอดไม่บ่อยนัก ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิตยา โปชันเงิน (2532) ที่ได้ศึกษาการเผยแพร่ข่าวสารการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แก่ประชาชนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี และพบว่า การเผยแพร่ข่าวสารการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แก่ประชาชนของครูส่วนใหญ่เคยพูดคุยค่อนข้างน้อยมากคือมีการเผยแพร่ 2-3 ครั้งในรอบ 6 เดือน จากผลการวิจัยในเรื่องนี้ยังแสดงให้เห็นว่าการเผยแพร่หรือถ่ายทอดข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของผู้นำสตรีที่ศึกษาในครั้งนี้เป็น การเผยแพร่ถ่ายทอดกับประชาชนประมาณ 1 ใน 3 ของกลุ่มอื่น ๆ เช่น การถ่ายทอดพูดคุยกันเองระหว่างผู้นำชุมชน หรือการพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น เจ้าหน้าที่เกษตร เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้นำสตรียังไม่ได้แสดงบทบาทของการเป็นผู้นำชุมชนในการเผยแพร่ข่าวสารด้านอนุรักษ์ฯ แก่ประชาชนหรือกระตุ้น ชักจูงใจในการอนุรักษ์ฯ อย่างจริงจัง แต่ยังคงเป็นลักษณะที่ไม่ได้เป็นทางการและจริงจัง กล่าวคือ เป็นลักษณะของการพูดคุยกันตามธรรมชาติ รวมทั้งการพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของรัฐก็น่าจะเป็นการสอบถามข้อมูลมากกว่าการใช้บทบาทในการชักจูงใจให้อนุรักษ์ฯ

3. ปัญหาการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ปัญหาการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ตามความคิดเห็นของผู้นำสตรีในด้านต่าง ๆ สรุปได้ว่า

(1) ด้านความร่วมมือจากประชาชน ผู้นำสตรีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าประชาชนยัง

ขาดความร่วมมือที่ดี กล่าวคือไม่ค่อยสนใจและไม่เห็นความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เท่าที่ควร เนื่องมาจากความยากจน และปัญหาในการทำมาหากิน และปัญหาอื่น ๆ ที่มีความสำคัญในการดำรงชีวิตยังไม่อาจแก้ไขได้

(2) ด้านการสนับสนุนจากรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า

เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือรัฐบาลไม่ได้ให้ความสนใจอย่างจริงจัง และมักแสดงตัวอย่างที่ไม่ดีให้ประชาชนเห็น

(3) ด้านงบประมาณ ยังคงได้รับงบประมาณน้อย

(4) การประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ยังขาดผู้นำหรือผู้ประสานงานกับ

หน่วยงานอื่น ๆ

ปัญหาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ดังผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ซึ่งเป็น

ความคิดเห็นของผู้นำสตรีในท้องถิ่น ยังคงเป็นปัญหาเช่นเดียวกับท้องถิ่นอื่น ๆ ซึ่งปัญหาสำคัญก็คือประชาชนไม่ได้ให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ เพราะยังขาดความรู้ความเข้าใจถึงความสำคัญและ

ความจำเป็นของการอนุรักษ์ (Alam, et.al, 1993) ประกอบกับการที่ต้องเผชิญปัญหาพื้นฐาน

ทางด้านเศรษฐกิจ คือปัญหาปากท้องและการทำมาหากิน ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของประชาชน ลักษณะ

การให้ความร่วมมือเป็นไปตามลักษณะพื้นฐานของสังคมชาวบ้านซึ่ง เชื้อพังผู้นำให้ปลูกต้นไม้ในวันสำคัญ ๆ

หรือทำตามคำชักชวนเป็นกรณี ๆ ไป ไม่ได้เกิดจากจิตสำนึกในการอนุรักษ์ที่แท้จริง ฉะนั้นจึงทำให้

ประชาชนไม่ได้ให้ความร่วมมือที่ต่อเนื่องในระยะยาว

สำหรับปัญหาด้านการสนับสนุนจากรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น จากผลการวิจัย

นั้น ผู้นำสตรีมีความเห็นว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐและรัฐบาลไม่ได้ให้ความสนใจอย่างจริงจัง ไม่มีการ

สนับสนุนเรื่องต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานด้านอนุรักษ์ ซึ่งแสดงว่ารัฐบาลไม่ได้มีนโยบาย

การพัฒนาโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง กล่าวคือไม่ได้ส่งเสริมชักนำและสร้างโอกาสให้ประชาชน

ในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (William Erwin, 1976; 138

อ้างในประสพสุข ตีอินทร์) ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่กระตือรือร้นต่อการปลูกฝัง เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากร

ป่าไม้เท่าที่ควร นอกจากนี้ยังมีการร่วมมือกับกลุ่มอิทธิพลสร้างตัวอย่างที่ไม่ดีแก่ประชาชน โดยที่กฎหมาย

ไม่มีผลต่อการควบคุมดูแลอย่างจริงจัง

ส่วนปัญหาด้านอื่น ๆ เช่นการจัดสรรงบประมาณหรือปัญหาเรื่องการประสานงานก็

เป็นผลสืบเนื่องมาจากกรณีที่รัฐบาลไม่ได้กำหนดทิศทางของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างชัดเจน

จึงไม่ได้เกิดผลในด้านความร่วมมือประสานงานกันทั้งในระดับหน่วยงานของรัฐเอง และระหว่าง

ประชาชนในชุมชนกับผู้นำท้องถิ่น

4. ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ส่วนใหญ่แล้วผู้นำสตรีมีความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในระดับปานกลาง ประเด็นความรู้ที่ผู้นำสตรีส่วนใหญ่มีความรู้ดีคือ เรื่องวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ ส่วนประเด็นความรู้ที่ผู้นำสตรีมีความรู้น้อยมากคือ สถานการณ์ปัญหาด้านป่าไม้ของไทย สำหรับประเด็นความรู้ที่ผู้นำสตรีมีความรู้ค่อนข้างน้อย คือวิธีการปลูกฝังความรู้ ความตระหนัก และความหวงแหนทรัพยากรป่าไม้ และความรู้เกี่ยวกับบทบาทสตรีผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

5. ทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ผู้นำสตรีส่วนใหญ่มีทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในระดับปานกลาง สำหรับทัศนคติที่เห็นด้วยอย่างมากนั้นคือ ผู้นำชุมชน เป็นบุคคลกลุ่มสำคัญที่ต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และควรเพิ่มงบประมาณเพื่อใช้จูงใจประชาชนให้เห็นความสำคัญของป่าไม้ และเห็นด้วยอย่างมากกว่า การยกเลิกสัมปทานป่าไม้ เป็นสิ่งจำเป็นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

6. การมีส่วนร่วมในการชักจูงใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ผู้นำสตรีส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการชักจูงใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในระดับปานกลาง และเห็นความสำคัญว่าป่าไม้เป็นสมบัติของชาติที่ต้องรักษาไว้ หากไม่อนุรักษ์ไว้ป่าไม้จะหมดไป

สำหรับลักษณะการมีส่วนร่วมนั้นมักใช้วิธีการแนะนำและชักชวนประชาชน ทั้งให้เห็นความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ และชักชวนให้ช่วยกันดูแล ช่วยกันปลูกป่า ปลูกต้นไม้

วิธีการชักจูงใจหรือชักชวน ส่วนใหญ่ใช้วิธีการทำตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดี และใช้วิธีการพูดคุยตัวต่อตัว

7. การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรดังกล่าวไม่พบความสัมพันธ์ทุก ๆ คู่ของตัวแปร กล่าวคือ ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฯ และไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฯ เช่นเดียวกัน

จากผลการวิจัยข้างต้นซึ่งพบว่า ระดับความรู้ เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมในการชักจูงใจประชาชนให้อุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของผู้นำสตรี อยู่
ในระดับปานกลาง และความรู้ ทัศนคติต่างไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการชักจูงใจ
ประชาชนให้อุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ผลการวิจัยดังกล่าวอธิบายได้ว่า ความรู้ในส่วนนี้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ของผู้นำสตรี
แม้จะอยู่ในระดับปานกลางแต่จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้นำสตรีมีความรู้ในเรื่องวิธีการอนุรักษ์
ทรัพยากรป่าไม้และประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้เป็นอย่างดี ในขณะที่ความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์
ปัญหาด้านป่าไม้ของประเทศ และความรู้เกี่ยวกับวิธีการปลูกฝังความรู้ ความตระหนัก รวมทั้งความ
รู้เกี่ยวกับบทบาทของสตรีผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ มีค่อนข้างน้อย จากการที่ผู้นำสตรีเองไม่ได้ทราบ
ถึงความรุนแรงของปัญหาป่าไม้ ย่อมทำให้ขาดจิตสำนึกหรือความตระหนักต่อความสำคัญของมหา
ด้านป่าไม้ จึงย่อมไม่เกิดผลอย่างใดต่อการสร้างทัศนคติของคนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และ
เพราะการที่ผู้นำสตรีไม่ได้ตระหนักในบทบาทหรือการมีส่วนร่วมในการชักจูงใจของตน เท่าที่ควร
รวมทั้งยังไม่มีความรู้ในการจะปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์ ย่อมไม่เกิดผลอย่างใดในการมี
ส่วนร่วมชักจูงใจประชาชนให้อุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ได้ นอกจากนี้ยังขาดการสนับสนุนจากรัฐในการ
สร้างโอกาสให้แสดงบทบาทของผู้นำชุมชนต่อประชาชนในกิจกรรมการอนุรักษ์อย่างชัดเจน ประกอบ
กับการขาดความร่วมมือประสานงานที่ดีทั้งจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และประชาชนในชุมชนซึ่งยังมองไม่
เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในระดับที่จะต้องร่วมมือแก้ไขมากไปกว่า ความสนใจ
ต่อปัญหาปากท้องของตน ด้วยเหตุดังกล่าวจึงไม่ทำให้ความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมในการชักจูง
ใจประชาชนพัฒนาไปได้เท่าที่ควร และไม่เกิดความสัมพันธ์ระหว่างกัน เนื่องจากปัจจัยดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับการศึกษาของนุชชา ฐ์สกุล (2535)
ซึ่งได้ศึกษาถึงพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ ความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมในการรักษาทรัพยากรป่าไม้
ของประชาชนในจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ความรู้และทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากร
ป่าไม้ ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ รวมทั้งผลการวิจัยยังสอดคล้อง
กับงานวิจัยของสุวาริ วงศ์วัฒนา (2535) ซึ่งศึกษาพฤติกรรมการ เปิดรับข่าวสารกับความรู้ ความ
ตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนชาวแพ ในจังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัย
พบว่า ความรู้ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกัน

สำหรับบทบาทของผู้นำสตรีในการปลุกฝังและชักจูงใจให้ประชาชนอนุรักษภัทรพยากร
 ป่าไม้ ผู้นำสตรีมีส่วนร่วมในการชักจูงใจประชาชนในระดับปานกลาง และผลการวิจัยไม่ได้พบตัว
 แปรใดที่แสดงให้เห็นว่า ผู้นำสตรีมีข้อได้เปรียบในการชักจูงใจประชาชน แต่ประสิทธิภาพของการ
 ชักจูงใจขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนจากรัฐ ดังที่ได้กล่าว
 มาแล้ว อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมของผู้นำสตรีในการชักจูงใจประชาชนในเรื่องนี้อยู่ในระดับ
 ปานกลาง เช่นเดียวกับก้านัน ผู้ใหญ่บ้านในภาคเหนือ ซึ่งเป็นข้อค้นพบจากงานวิจัยของประสพสุข
 ตีอินทร์ (2531)

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า การรับข่าวสารการเผยแพร่ข่าวสารของผู้นำสตรี ยังไม่มีส่วนสัมพันธ์ และไม่อยู่ในระดับเพียงพอต่อการปลูกฝังทัศนคติ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการชักจูงใจประชาชนให้อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ได้ ฉะนั้น จึงขอรวบรวม แนวคิดจากผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และผู้ปฏิบัติการ ตลอดจนความคิดเห็นของผู้นำสตรีเอง เพื่อเป็นข้อเสนอแนะต่อการจัดการปัญหาดังกล่าวต่อไปนี้

1. การจัดการด้านข่าวสาร การแพร่กระจายข่าวสารความรู้ด้านการอนุรักษ์

ทรัพยากรป่าไม้ ควรมีการกำหนดเป็นแผนที่ชัดเจน และมีความต่อเนื่อง ตลอดจนมีการประสานงาน การติดตามประเมินผล จากหน่วยงานที่รับผิดชอบ การพิจารณาเลือกใช้สื่อควรพิจารณาให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อไม่ให้สูญเปล่า ในกรณีปลูกฝังจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ควรใช้โทรทัศน์ช่วยย้ำเตือน เนื่องจาก เป็นสื่อที่ใช้ได้ผลในการสร้างความรู้สึแก่ผู้ดู ในขณะเดียวกัน เป็นที่นิยมอย่างกว้างขวาง ในกรณีที่ต้องการเผยแพร่ความรู้ ควรใช้วิธีการฝึกอบรมแก่ผู้นำชุมชนและประชาชนอย่างค่อเนื่อง เช่นเดียวกัน

2. การสร้างและพัฒนาจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ควร เชื่อมโยง เข้ากับการพัฒนาความเป็นอยู่ และเรื่องปากท้องของประชาชน เพราะชาวบ้านจะไม่สนใจ เรื่องการอนุรักษ์หากปากท้องยังหิว และหากชาวบ้านมีทางเลือกอื่นที่จะบำบัดความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิต ชาวบ้านก็คงไม่ต้องเบียดเบียนทรัพยากรในพื้นที่อนุรักษ์ ภารกิจสำคัญที่จะต้องดำเนินการก็คือ การหาดุลยภาพให้คนอยู่ได้และป่าอยู่ได้พร้อม ๆ กัน

3. เน้นการพึ่งตนเองและการอนุรักษ์โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการร่วมแก้ปัญหา และดำเนินการทั้งในระดับบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กรชาวบ้าน ในลักษณะของกลุ่มอาสาสมัคร และมีผู้นำชุมชนทำหน้าที่ในการประสานงานและประสานความต้องการของชุมชนกับรัฐ

4. สร้างความเข้าใจระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับชุมชน จากผลการวิจัยในเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีทัศนคติที่ไม่ค่อยดีนักกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ฉะนั้นจึงต้องสร้างความ เข้าใจกับเจ้าหน้าที่ซึ่งทำงานร่วมกับชุมชนให้ปฏิบัติได้ดังนี้

4.1 ปรับเปลี่ยนแนวคิด จากการ เป็นผู้ปกป้องป่ามา เป็นแนวคิดในการรักษาป่า โดยชุมชน และรัฐให้การสนับสนุน

4.2 ปรับบทบาทจากการจับกุมมา เป็นการทำความเข้าใจกับชาวบ้านถึงการกระทำที่ถูกต้องตามหลักวิชาการที่ปฏิบัติได้ และสอดคล้องกับกฎหมาย

4.3 ปรับ เปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายและสภาพณ์ เกี่ยวกับการ ใช้นายทุนผู้มีอิทธิพล มา เป็นผู้คอยดูแลและแก้ปัญหาให้กับชุมชน

5. รัฐควรสนับสนุนให้มีการจัดอบรมกลุ่มผู้นำสตรีในด้านความรู้ ความ เข้าใจ ใน สถานการณ์ ปัญหาด้านทรัพยากรป่าไม้ ผลกระทบต่าง ๆ ทุก ๆ ด้าน ตลอดจนอบรมวิธีการชักจูงใจในการอนุรักษ์ เพื่อนำไปใช้เผยแพร่ ชักจูงใจประชาชนในท้องถิ่น

6. สนับสนุนให้การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เป็นการทำงานและประสานความร่วมมือกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐ กับชุมชนอย่างค่อเนื่อง

7. จากผลการวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผู้นำสตรียังไม่ได้แสดงบทบาทของผู้นำชุมชนในการชักจูงใจประชาชนเท่าที่ควร รัฐควรให้การสนับสนุนหรือกระตุ้นให้ผู้นำสตรีขยายบทบาทของตนเองจากการรับผิดชอบดูแลครอบครัวมาเป็นบทบาทของการดูแลภารกิจต่าง ๆ ของชุมชนด้วย เนื่องจากปัจจุบันลักษณะของสังคมได้มีการ เปลี่ยนแปลงไปมาก และผู้หญิงในฐานะสมาชิกของสังคมควรได้มีบทบาทในการรับผิดชอบดูแลสังคมมากขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของลักษณะสังคมซึ่งมีการพัฒนาขึ้น เรื่อย ๆ นอกจากนี้ในปัจจุบันผู้หญิงมักมีการรวมตัวกัน เป็นองค์กรในท้องถิ่น เช่น ชมรมแม่บ้าน ฯลฯ กลุ่มเหล่านี้จะเป็นกลไกที่สำคัญซึ่งมีส่วนช่วยเหลืออย่างมากในการพัฒนาสังคม รวมทั้งในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพียงแต่ให้รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการกระตุ้นหรือขอความร่วมมือประสานงานกับผู้นำสตรี ให้เข้าใจในบทบาทของตนมากขึ้นก็สามารถช่วยให้การอนุรักษ์ ได้ผลดียิ่งขึ้น

8. ควรได้มีการศึกษาวิจัย เพื่อประ เเมินผลด้านการรณรงค์ การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ต่าง ๆ อย่างทั่วถึงและค่อเนื่อง เพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาและสนับสนุนให้กิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เป็นไปอย่างได้ผลดี

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

กิติ คยัคคานนท์, ผศ.น.พ.. เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ. พิมพ์ครั้งที่ 2. เซซรุการ์ทิมีท์,
เมษายน 2530.

ประมะ สตะเวทิน. หลักนิเทศศาสตร์. กรุงเทพมหานคร, คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2526.

เมตตา กฤตวิทย์ และคณะ. แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์. กรุงเทพมหานคร, คณะนิเทศศาสตร์,
2530.

สมนึก อ่องเอิบ. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด,
2511.

เสถียร เขยประทัพบ. ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารและการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร,
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.

รายงานวิจัย

คุณาจุลี รำจันท์. การสร้างและประเมินหลักสูตรฝึกอบรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อมสำหรับยุว เกษตรกรนอกโรงเรียนในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล,
2531.

จักรภพ จรัสศรี. ระบบสารสนเทศทรัพยากรป่าไม้ของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์
มหาบัณฑิต (สาขาสิ่งแวดล้อม) บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล 2533.

ชัยโรจน์ ธนสันติ. การมีส่วนร่วมของกรมการค้ายลในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ : ศึกษา
เฉพาะกรณีจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ (สค.ม. (สิ่งแวดล้อม) บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยมหิดล 2535.

นริศ ณะประสพ. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชนในท้องถิ่น : ศึกษา
เฉพาะกรณี อำเภอสทิงพระ จังหวัดตราด. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
สิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล 2532.

- นันทวัน ยันตะดิลก. การศึกษารูปแบบจดหมายข่าวที่เหมาะสมในการเผยแพร่ความรู้เรื่อง
การพัฒนาท้องถิ่นแก่กำนัน/ผู้ใหญ่บ้านสตรี : ศึกษากรณีกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านสตรีที่รับการ
ฝึกอบรมด้านการพัฒนาท้องถิ่นรุ่นที่ 3 (2534) ณ วิทยาลัยการปกครอง, กรมการ
ปกครอง, กระทรวงมหาดไทย, วิทยานิพนธ์
- นิตยา โปชันเงิน. การเผยแพร่ข่าวสารการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แก่ประชาชนของครูใน
เขตอำเภอเมือง กาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิตสาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล 2532.
- นฤมล ศรีสว่าง. การศึกษาริมาณและปัญหาการนำเสนอข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร
ธรรมชาติในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย. วิทยานิพนธ์เทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม
คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล 2532.
- บุญชัย เกิดบุญญาวัฒน์. การศึกษาความเหมาะสมในการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกระบวนการ
ประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล 2534.
- บุษบา สุธีธร. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสื่อสารกับความทันสมัยของผู้นำท้องถิ่น.
วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาสาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2533.
- บุษบา ภูัสกุล. พฤติกรรมการเปิดรับสื่อ ความรู้ ทักษะคิด และการมีส่วนร่วมในการรักษา
ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้ อ.วัฒนานคร จังหวัดปราจีนบุรี.
วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิเทศศาสตร์พัฒนาการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2535.
- ปาริชาติ บุญญาวิวัฒน์. การประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงานพัฒนาสตรีในด้านความรู้
ทักษะคิด และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของสตรี. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญา
สาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย 2533.
- พินัย วิถีสวัสดิ์, ร้อยเอก. ขอบเขตและเนื้อหาของวิชาการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม : ส่วนหนึ่งของรายวิชาหลักสูตรโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า.
วิทยานิพนธ์คัมภีร์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล 2533.

- พิสิฏฐ์ บุญไชย. “การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ของกรรมการสภาตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญาสังคมศาสตรบัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล 2528.
- มัณฑนา มาศมาลัย. บทบาทสื่อมวลชนและสื่อบุคคลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอพรหมคีรี นครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตบัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2533.
- รุ่งกัญญา พลเยี่ยม. โครงการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนเรือนและประมงสัตว์น้ำ. สำนักงานโครงการ สปท. กระทรวงมหาดไทย. เอกสารเสนอในประกอบการสัมมนา “ป่าไม้และชุมชน” 30 กันยายน-1 ตุลาคม 2532. ณ โรงแรมบีทีแกรนด์ทาวเวอร์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. จัดโดยศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศรวิชัย วิเศษคุปต์, ร.ศ.อ.. บทบาทของตำรวจตระเวนชายแดนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้. วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาสังแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล 2533.
- ศิริพงษ์ ไทหนองตอ. การศึกษาขั้นตอนการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษา เรื่อง “การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้สำหรับกำนันและผู้ใหญ่บ้าน”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สิ่งแวดล้อมศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล 2532.
- สมใจ เข้มเจริญ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลสะเอื้อง อ.สอง จังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาสังแวดล้อม) บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล 2531.
- สมศักดิ์ สุริยะเจริญ. ความตระหนักของปลัดอำเภอเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต (สิ่งแวดล้อม) บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล 2533.
- สมหิรา จิตตลากร. ภาวะผู้นำของสตรีในการปกครองท้องถิ่นของไทย. วิทยานิพนธ์ดุขภูมิตดคณะรัฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2529
- สุรียา ยีขุน. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดหาทรัพยากรป่าไม้ในระบบป่าชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลศรีละกอ อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรสังคมศาสตรมหาบัณฑิต (สิ่งแวดล้อม) บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล 2534.

- สุวารีย์ วงศ์วัฒนา. เหตุการณ์การเปิดรับข่าวสารกับความรู้ความตระหนักและการมีส่วนร่วม
ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนชาวแพ จังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตร
นิเทศศาสตร์พัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2536.
- เอมอร พิทยายน. การสร้างและประเมินหลักสูตรฝึกอบรมการให้บริการทรัพยากรสำนึกพิเศษ
ด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับบรรณารักษ์ สถาบันอุดมศึกษา. วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล 2532.
- โอวาท สุทธานารักษ์. บทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการจัดการศึกษาเพื่อการพึ่งตนเอง
ของชุมชนโดยวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชน. วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรนิเทศศาสตร์
พัฒนาการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2531.

บทความ

- โกลล แพรกทอง, ดร. แนวคิดป่าชุมชน” กองจัดการที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ. เอกสาร
ประกอบการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของรัฐ หลักสูตรการพัฒนาป่าชุมชน ประจำปี 2535,
25-28 พฤษภาคม ณ โรงแรมวิษระ อ.เมือง นครสวรรค์
- ถนอม เปรมรัสมิ. อดีตอธิบดีกรมป่าไม้. ป่าชุมชน เอกสารประกอบการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่
ของรัฐ หลักสูตรพัฒนาป่าชุมชน ประจำปี 2535. 25-28 พฤษภาคม 2535. ณ โรงแรม
วิษระ อ.เมือง นครสวรรค์
- ทวีวงศ์ ศรีบุรี, สุภิญญา กิรติบำรุ่งพงศ์. กฎหมายควบคุมและดูแลป่าไม้สมัยรัชกาลที่ 5.
จุลสารสภาวะแวดล้อม. (เมษายน 2527) ปีที่ 3 เล่มที่ 2.
- สุจริต เพียรชอบ. บทบาทของครูในสังคม. ศูนย์ศึกษา (10 มกราคม 2512) : 8-17
- อำนวยการ คอวนิช, ดร. ผู้อำนวยการองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้. การปลูกสร้างสวนป่าใน
ประเทศไทย. เอกสารประกอบการบรรยายในการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่สวนป่าของกรม
ป่าไม้ ณ ห้องประชุม กรมป่าไม้. 1 พฤศจิกายน 2522.

ภาษาอังกฤษ

- Alan, Mohammad Shamsul, et.al. Village analysis and design of community forestry interventions : Ban Siyat 2. a paper presented at the Regional Community Forestry Training Center. Kasetsart University. Bangkok, Thailand. October 1993.
- Bettinghaus, Irwin P. Persuaive communication. New York. Holt Rinehart and Winston Inc., 1968
- Defleur, Melvin L., and Larsen, Otto N. The Flow of information : an experiment in mass communication. New Brunswick : Transaction Books, c1987
- Rogers, Everett M., and Shoemaker, F.Floyd. Communication of innovation : a cross cultural approach. New York. The Free Press, 1971.
- Reddin, William J. Effective management by objectives : the 3-p method of MBO. New Dethi. Tata. McGraw-Hill, 1981.
- Wickramsinghe, Anaja. Women and equity in forestry : a case study in SriLanka. a paper presented at the sustainable and effective management systems for community forest proceedings of warkshop. Bangkok, Thailand 1992.
- Wright, Charles R. Mass communication : a sociological perspective. New York Random House, 1975.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถาม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน () ตามความเป็นจริงของผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ ชาย
 หญิง
2. อายุมี
3. สถานภาพ โสด
 แต่งงาน
 หม้าย
 หย่า
 อื่น ๆ (ระบุ.....)
4. ในบ้านท่านมีสมาชิกทั้งหมดคน
5. ระดับการศึกษา อ่านไม่ออก - เขียนไม่ได้
 ประถมปีที่ 1-4
 ประถมปีที่ 5-7
 มัธยม 1-3
 สูงกว่ามัธยม
6. อาชีพหลัก ทำนา
 เลี้ยงสัตว์
 ค้าขาย
 ทำไร่
 รับจ้าง
 รับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ
 อื่น ๆ (ระบุ.....)

7. ท่านมีตำแหน่งอะไรในหมู่บ้านบ้าง

- กำนัน
- ผู้ใหญ่บ้าน
- ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
- สารวัตรกำนัน
- แพทย์ประจำตำบล
- ครู
- กรรมการในองค์กรท้องถิ่น (โปรตระนู.....)
- อื่น ๆ (ระนู.....)

8. อาชีพครอง

- ทานา
- ทำไร่
- เลี้ยงสัตว์
- รับจ้าง
- ค้าขาย
- รับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ
- อื่น ๆ (ระนู.....)

9. การถือครองที่ทำกิน

- เป็นเจ้าของที่ทำกินทั้งหมด
- เข้าที่ทำกินทั้งหมด
- เป็นเจ้าของส่วนหนึ่ง เข้าส่วนหนึ่ง
- อื่น ๆ (ระนู.....)

10. มีที่ดินทำกินปัจจุบันไร่

- เป็นเจ้าของเอง.....ไร่
- เข้าเช่าทำ.....ไร่
- รับจ้างเช่าทำ.....ไร่

ส่วนที่ 2 การรับข่าวสาร

1. ในรอบ 6 เดือนที่ผ่านมา ท่านเคยรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ จากสื่อต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด

สื่อ	ทุกวัน	4-5 ครั้ง	2-3 ครั้ง	1 ครั้ง	เดือน ละครั้ง	ไม่เคย
		ต่อสัปดาห์	ต่อสัปดาห์	ต่อสัปดาห์		
1. วิทยุ						
2. โทรทัศน์						
3. หนังสือพิมพ์						
4. วารสาร/นิตยสาร						
5. จดหมายข่าว/จุลสาร/ สิ่งพิมพ์ของทางราชการ						
6. บัญชีโฆษณา/นิตยสาร						
7. การประชุมอบรม						
8. อื่น ๆ						

2. เมื่อท่านรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ แล้ว ท่านเคยนำข่าวสารเหล่านั้นไปถ่ายทอดหรือพูดคุยกับบุคคลอื่น ๆ บ่อยครั้งเพียงใด

- ไม่เคยนำไปถ่ายทอดหรือพูดคุยกับบุคคลอื่น
- เคยนำไปถ่ายทอดหรือพูดคุยบ่อย
- เคยนำไปถ่ายทอดหรือพูดคุยแต่ไม่บ่อยนัก

3. ในรอบ 6 เดือนที่ผ่านมาท่านเคยพูดคุยเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้หรือสภาพปัญหาการทำลายป่าไม้กับบุคคลเหล่านี้หรือไม่

3.1	เจ้าหน้าที่ป่าไม้	☐	เคย	☐	ไม่เคย
3.2	ข้าราชการฝ่ายปกครอง (ปลัดอำเภอ/นายอำเภอ)	☐	เคย	☐	ไม่เคย
3.3	พัฒนากร	☐	เคย	☐	ไม่เคย
3.4	ผู้นำชุมชน	☐	เคย	☐	ไม่เคย
3.5	เจ้าหน้าที่เกษตร	☐	เคย	☐	ไม่เคย
3.6	ประมุขชนในชุมชน	☐	เคย	☐	ไม่เคย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

1. ข้อใดเป็นวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

- ก. การแปรรูปไม้
- ข. การทาวีสดูอื่นมาใช้แทนไม้
- ค. การอนุญาตให้ทำไม้บริเวณเขาที่มีความลาดชันเกิน 35 %
- ง. การทำไร่เลื่อนลอย

2. ความจำเป็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ คือ

- ก. เพื่อป้องกันมิให้ทรัพยากรป่าไม้ขาดแคลน
- ข. เพื่อรักษาความสมดุลของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ
- ค. เพราะทรัพยากรป่าไม้มีจำนวนจำกัด
- ง. เพราะทรัพยากรป่าไม้สามารถเอื้ออำนวยประโยชน์แก่มนุษย์ได้หลายทาง

3. สาเหตุสำคัญที่ทำให้ทรัพยากรป่าไม้ถูกทำลายเสียหายมากที่สุดคือข้อใด

- ก. การทำลายป่าเพื่อต้องการที่ดินสำหรับการทำเกษตรกรรม
- ข. การตัดไม้เพื่อทำฟืนและเผาถ่าน
- ค. การตัดไม้มีค่าโดยการแปรรูปเพื่อการค้า โดยถูกต้องตามกฎหมาย
- ง. การลักลอบโค่นและเผาทำลายป่าในบริเวณต้นน้ำลำธาร เพื่อทำไร่เลื่อนลอย

4. การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จะประสบความสำเร็จด้วยดีต้องได้รับความร่วมมือจากฝ่ายใดมากที่สุด

- ก. เจ้าหน้าที่ป่าไม้
- ข. ผู้นำชุมชน
- ค. ตำรวจป่าไม้
- ง. ประชาชน

5. มาตรการทางสังคมในข้อใดที่จะช่วยให้ทรัพยากรป่าไม้คงอยู่ได้ดีที่สุด
- ลดการสูญเสียเนื้อไม้ทั้งในด้านการผลิตและการใช้ไม้
 - ทำเป็นสินค้าส่งออกเพื่อนำรายได้มาบำรุงและปลูกสร้างสวนป่า
 - รักษาป่าไม้ไว้ในรูปของวนอุทยาน อุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า
 - ส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แก่ประชาชนทุกระดับอย่างมีประสิทธิภาพและสม่ำเสมอ
6. ประเด็นสำคัญของนโยบายป่าไม้แห่งชาติ คือ
- การรักษาป่าไม้ไว้ไม่ให้มีการตัดไม้ทำลายป่า
 - การกำหนดให้มีพื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศอย่างน้อยร้อยละ 40
 - การป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า
 - การสนับสนุนและปลูกฝังให้ประชาชนรู้จักรักและหวงแหนป่าไม้
7. ประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้คือ
- ป่าไม้ช่วยลดความเร็วของน้ำได้
 - ป่าไม้ทำให้ฝนตกถูกต้องตามฤดูกาล
 - เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
 - เป็นรากฐานที่สำคัญของ เศรษฐกิจ
8. ในฐานะที่ท่านเป็นสตรีผู้นำชุมชน ท่านคิดว่าข้อใด "ไม่ใช่" บทบาทของท่านในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
- สอดส่องดูแลพื้นที่ป่าไม้ในเขตชุมชนของท่าน เมื่อพบเห็นว่าป่าไม้ถูกบุกรุกทำลายให้รีบแจ้งต่อทางอำเภอหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ
 - ป้องกันการกระทำผิดตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ
 - ให้ความร่วมมือกับทางราชการในการแก้ไขการบุกรุกทำลายป่าตามโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการอนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร โครงการปลูกป่า เป็นต้น
 - เปิดโปงพ่อค้านายทุนที่ลักลอบตัดไม้ทำลายป่า

9. วิธีการที่ดีในการปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักให้ประชาชนในท้องถิ่นของท่านเกิดความรัก ความหวงแหนทรัพยากรป่าไม้ คือ
- รณรงค์ไม่ให้มีการซื้อสินค้าที่ได้มาจากทรัพยากรป่าไม้
 - สอดแทรกความรู้ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้แก่ลูกบ้านในช่วงที่มีโอกาสได้พบปะพูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ
 - ชักชวนลูกบ้านให้ปลูกป่าในโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ
 - ไม่ทำลายป่าและเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูกบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
10. ถ้าชาวบ้านไม่มีที่ดินทำมาหากิน เขาสามารถแผ้วถางป่าบางส่วนเพื่อทำมาหากินได้อย่างไรหรือไม่
- ไม่ได้ เพราะ การแผ้วถางป่า เป็นการทำลายทรัพยากรป่าไม้
 - ไม่ได้ เพราะ การแผ้วถางป่า เป็นการกระทำความผิดตามกฎหมาย
 - ได้ เพราะ เป็นการแผ้วถางป่า เพื่อนำที่ดินมาทำมาหากิน
 - ได้ เพราะ การแผ้วถางป่าไม่ผิดกฎหมาย
11. ปัจจุบันประเทศไทยประสบกับปัญหาความแห้งแล้ง และเกิดอุทกภัยในบางปี ถ้าคิดในแง่ของความสัมพันธ์ตามธรรมชาติ ปรากฏการณ์ที่ประเทศไทยประสบอยู่มีสาเหตุจากข้อใดมากที่สุด
- การเปลี่ยนแปลงทางเดินของน้ำ
 - การสร้างเขื่อนกักน้ำแล้วปล่อยให้น้ำไหลลง
 - การบุกเบิกป่าเพื่อทำไร่เลื่อนลอย
 - ระบบการชลประทานขาดประสิทธิภาพ
12. มาตรการในการอนุรักษ์ป่าไม้ด้วยวิธีการปรับปรุงพื้นที่ป่าที่ถูกทำลาย ได้แก่ โครงการในข้อใด
- โครงการสำรวจป่าและภาพถ่ายทางอากาศ
 - โครงการทดลองปลูกพันธุ์ไม้ ปลูกและบำรุงสวนป่า
 - โครงการสำรวจวัดจุดดับ เพื่อทำเขื่อนกระดาด
 - โครงการเผยแพร่กิจการป่าไม้ให้การศึกษาแก่ประชาชนคนอื่น ๆ

ส่วนที่ 4 ทัศนคติ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. การยกเลิกสัมปทานการทำไม้มี ผลกระทบต่อเศรษฐกิจของ ประเทศแต่เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อ การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้					
2. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ที่มีการให้ สัมปทานป่าไม้โดยให้เลือกตัด เฉพาะต้นไม้ขนาดใหญ่และเมื่อมี การตัดเสร็จแล้วต้องมีการ ปลูกทดแทน					
3. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ที่จะให้มีการ สร้างที่พักอาศัยในบริเวณเชิง เขาที่มีวิวทัศนียภาพงามและเป็น แหล่งต้นน้ำลำธาร					
4. การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ควร ส่งเสริมให้มีการนำวัสดุอื่น เช่น พลาสติก เหล็ก ฯลฯ มาใช้ ประโยชน์แทนไม้เพิ่มมากขึ้น					

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
5. สถานการณ์ป่าไม้ในปัจจุบันยังไม่ จำเป็นที่จะต้องสงวนพื้นที่ป่าไม้ ไว้แต่อย่างใด ควรนำพื้นที่ป่า ไม้มาใช้ประโยชน์เพื่อตอบสนอง ความต้องการของประชาชนมากกว่า					
6. การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ควรเป็นการเพิ่มผลผลิตต่อไร่มากกว่า การขยายพื้นที่					
7. การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เกี่ยว ข้องกับผู้ที่อยู่ชนบท เท่านั้น ไม่ เกี่ยวข้องกับผู้ที่อยู่ในเมือง					
8. การพัฒนา โครงสร้างพื้นฐาน เช่น การสร้าง เขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำ มีส่วนทำให้ทรัพยากรป่าไม้ถูก ทำลาย					
9. รัฐควรเพิ่มงบประมาณดำเนินการ ด้วยมาตรการต่าง ๆ เพื่อมุ่งใจ ให้ประชาชน เห็นความสำคัญของ ป่าไม้					

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
10. ผู้นำชุมชน เป็นบุคคลกลุ่มสำคัญที่ ต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยว กับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้					
11. รัฐควรส่งเสริมให้เอกชนปลูก- ป่าและยอมให้เอกชน เป็น เจ้าของป่าไม้					
12. การประกาศพื้นที่ป่า เป็น เขต อุทยานแห่งชาติหรือ เขตรักษา พันธุ์สัตว์ป่าไม่สามารถป้องกัน การทำลายป่าไม้ได้					
13. เจ้าหน้าที่ป่าไม้ควร เป็นผู้ที่มีหน้าที่ ดูแลอนุรักษ์ป่าไม้					
14. การตัดไม้ในป่ามาสร้างบ้าน เป็นสิ่ง จำเป็นต่อการดำรงชีวิต จึงไม่ผิด กฎหมาย					
15. ถ้าชาวบ้านมีรายได้จากการประ- กอบอาชีพทางการเกษตรและอื่น ๆ ดีแล้ว ไม่จำเป็นต้องมีการปลูกป่า ชุมชนในหมู่บ้าน					

ส่วนที่ 5 การมีส่วนร่วมในการชักจูงใจ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

กรุณาใส่เครื่องหมาย ลงในช่องที่ตรงกับพฤติกรรมที่ท่านเคยปฏิบัติ

กิจกรรม	เคย น้อยมาก	เคยบ่อย	เคย ไม่น้อยนัก	ไม่ เคย
1. เป็นผู้เผยแพร่ข่าวสารและความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของป่าไม้และโทษของการตัดไม้ทำลายป่า				
2. เป็นผู้เผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการปลูกป่า ปลูกต้นไม้				
3. ชักชวนลูกบ้านให้ช่วยกันดูแลรักษาป่าไม้				
4. ชักชวนลูกบ้านปลูกป่า ปลูกต้นไม้ หรือไม้ไว้ใช้สอย				
5. ชักชวนลูกบ้านปลูกต้นไม้ในวันต้นไม้แห่งชาติ และวันสำคัญต่าง ๆ				
6. แนะนำให้ประชาชน เห็นความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้				
7. เป็นผู้นำลูกบ้านต่อต้านผู้มีอิทธิพลที่บุกรุกตัดไม้ทำลายป่า				
8. จัดตั้งกรรมการหมู่บ้านในการเฝ้าระวังดูแลรักษาป่าไม้				
9. ชักชวนให้ลูกบ้านร่วม เป็นสมาชิกชมรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้				

กิจกรรม	เคย บ่อยมาก	เคย บ่อย	เคย ไม่บ่อยนัก	ไม่เคย
10. แนะนำประชาชนให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ราชการ เพื่อปฏิบัติงาน เกี่ยวกับกิจกรรมด้านป่าไม้				

2. ในฐานะที่ท่าน เป็นสตรีผู้นำชุมชนท่านควรมีบทบาทในการชักจูงให้ประชาชนหรือลูกบ้าน
อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้หรือไม่

ควร เพราะ.....

ไม่ควร เพราะ.....

ถ้าท่าน เห็นว่าท่านควรมีบทบาทในการชักจูงใจลูกบ้านให้อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ท่านมีวิธี
การชักจูงอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

การพูดคุยตัวต่อตัว

การพูดคุยผ่านผู้นำคนอื่น ๆ ในชุมชน

จัดอบรม ประชุม ให้ความรู้

จัดแสดงนิทรรศการ

ทำตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดี โดยร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์
ทรัพยากรป่าไม้

ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ตามท้องถิ่นต่าง ๆ

จัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์

อื่น ๆ (ระบุ.....)

ส่วนที่ 6 ปัญหาในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

1. ท่านเคยประสบปัญหาในการปฏิบัติงานเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในด้านต่อไปนี้หรือไม่

ก. ด้านความร่วมมือจากประชาชน

ลักษณะปัญหา.....

.....

ข้อ เสนอแนะในการแก้ไข.....

.....

ข. ด้านการสนับสนุนจากรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ลักษณะปัญหา.....

.....

ข้อ เสนอแนะในการแก้ไข.....

.....

ค. ด้านงบประมาณ

ลักษณะปัญหา.....

.....

ข้อ เสนอแนะในการแก้ไข.....

.....

ง. ด้านการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ

ลักษณะปัญหา.....

.....

ข้อ เสนอแนะในการแก้ไข.....

.....

2. ในฐานะที่ท่านเป็นสตรีผู้นำชุมชน ท่านคิดว่า มีปัญหาที่สำคัญในการส่งเสริมให้ประชาชนอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....